

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

6.

NOVEMBRIS/DECEMBRIS

1936.

EV. LUT. BAZNĪCAS VIRSVALDES
IZDEVUMS

S a t u r s.

	Lpp.
Prāvests A. Virbulis — Adventā	337
Doc. Alb. Freijs — Annas Brigaderes domas par sirdsapziņu	341
Bernhards Kasars — Darbs — mūsu senču augstākais tikums	347
Sveicinām mūsu izglītības ministru un Baznīcas virsvaldes locekli!	358
Izglītības ministra prof. Dr. A. Tentēja 60 mūža gadi	359
Edg. Rumba — Jēzus	360
Cand. theol. L. Bitenieks — Oksfordas grupu kustība	367
Domu izmaiņai:	
H. Biezais — Mācītāja reliģiskā un ētiskā personība	374
Skola un pārdarītājs:	
Cand. hist. Ādolfs Klepers — Ģenerālsuperintendents Kārlis Gottlobs Zonntāgs kā izglītības darbinieks	384
Cand. theol. P. Detlavs — Pārdarītājskolas pieredzējumi Iekšējās misiņas darbā Rīgā	388
Stud. theol. A. Siļķe — Reliģijas stunda pamatskolas III. klasē	392
Grāmatu Apskats:	
V. Manharta — Latviešu-Prūšu mitoloģija (Priv. doc. E. Treu's) 396. Dr. V. Sanders — Jaunā gaismā (A. Birznieks 398. Kārlis Ozoliņš — 1) Valkas-Valmieras skolotāju seminārs, 2) Valmieras (Valkas) skolotāju semināra audzēkņi (V. Dūnis) 399. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Alb. F.)	401
Chronika:	
Latvija 404. Ārzesmes	410

Laikraksta »CEĻŠ«

Abonēšanas un pārdošanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtišanu Ls 4,—
Atsevišķas burtnīcas „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Baznīcas virsvaldes grāmatnīcas
tek. rēķinā 867.

Laikraksta „Ceļš” redakcija: Rīgā, Vilandes ielā 2, dz. 9. Tālr. 2-4-5-4-5.

Redakcijas kolēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs,
māc. P. Detlavs.

Ekspedīcija: Baznīcas virsvaldes grāmatnīcā, Rīgā, Valņu ielā 27.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un visi draudžu mācītāji.

CELŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 6

Novembris/Decembris

1936. g.

Prāvests A. Virbulis

Adventā

Pravieti, kāds es esmu, Kungs tavš
Dievs tev cels no tava vidus, no taviem
brāļiem, — tam jums būs klausīt.

5. Moz. gr. 18. n. 15. p.

Ar prieku mēs šķīram lappuses, kur atrodas stāsti no vecām dienām. Meklējam vecu dokumentu krātuvēs, lai celtu gaismā senu laiku notikumus.

Mēs atceramies, kā bērībā, gaŗos ziemas vakaros mums patika sēdēt un klausīties, ko māju ļaudis savu darbu strādādami stāstīja par to, ko dažs redzējis un piedzīvojis no savas jaunības. Un ja vectēva skats sniedzās atpakaļ tālāk par ciemtiem, tad viņa vēstījums mantoja lielāko pievilkšanas spēku.

Mūsu dzimtenē tagad mostas spēcīga dziņa izpētīt tautas pagātņi, kāda tā īsti ir bijusi, un izrakumos celt gaismā sirmās pagātnes liecības.

Ar godbijību mēs mājā glabājam savas mātes bibli, viņas dziesmu grāmatu, lūgšanas grāmatu un citas mantas, ko viņas rokas turējuŗas, viņas sirds cienījusi, kur viņa spēku smēlusies savas dzīves labās un ļaunās dienās.

Cik jo lielāks prieks mostos mūsos, kad mēs atšķīram senu laiku liecību par to, kas ir augstākais un svētākais, par Dieva mūŗīgiem nodomiem cilvēku labā. Par to, kā Dievs nolēmis un sagatavojis nemirstīgās dvēseles pestīšanu. Tādas ziņas sniedzas ļoti tālā senatnē. Drīz pēc cilvēku grēkos kriŗšanas un pie viņu izraidīŗanas no paradīzes dārza, Dievs sāk runāt par pestīŗanas vajadzību. Vienā no pašām pirmām bibli lappusēm tiek izteikti draudi pret čūsku, kas ar varu, vil-

tību cilvēkus iegāzusi postā un pazušanā: „Šis samīs tev galvu.“ Tad vēlāk seko vārds, ko Dieva apgarotais Bileams saucis Moaba kalnos: „Zvaigzne uzlēks no Jēkaba un scep-teris celsies no Izraeļa“.

Bet ko mēs šinī vietā gribam atcerēties, tas ir Dieva paša solījums, dots caur lielo tautas vadoni Mozu: „Pravietī, kāds es esmu, Kungs tavs Dievs tev cels no tava vidus, no taviem brāļiem, — tam jums būs klausīt.“

Kāpēc te ir sacīts: pravietī Kungs tavs Dievs tev cels? Nevis: praviešus? Mēs jau zinām, ka pēc Mozus bija Zamuels, Elija, Eliza, tad 4 lielie un 12 mazie pravieši. Bet te stāv rakstīts: pravietī. Tā ir runāts tāpēc, ka šis vārds sniedzas daudz tālāk uz priekšu. Pāri visiem Vecās Derības praviešiem un Jānim Kristītājam, tas zīmējas uz lielāko un augstāko pravietī Jēzu Kristu, par kuŗu ļaudis sacīja: „Liels pravietis mūsu starpā ir cēlies un Dievs savus ļaudis uzlūkojis.“ Mācekļi uz Emavu iedami par viņu liecināja: „Jēzus no Nācāretes bija pravietis, varens vārds un darbos priekš Dieva un visiem ļaudīm.“ Visi citi ir tikai Viņam ceļa sataisītāji un tiem ir nozīme, cik tālu tie uz Viņu zīmē savas priekšsludināšanas, kā Apustuļu darbu grāmatā sacīts: „Šim visi pravieši dod liecību.“

Jēzum ar Mozu ir līdzība, bet starp Viņu un Mozu ir arī liela starpība.

Mozum bija dota, varētu sacīt, dievišķā ģenerālpilnvara, „visā Dieva namā viņš bija uzticīgs“, visās lietās vidutājs starp Dievu un ļaudīm. „Tautas glābējs un kara vadonis, likumdevējs un tiesnesis, priesteris un pravietis vienā personā“. Visu, ko Dievs gribēja runāt uz saviem ļaudīm un ko Viņš gribēja darīt, tiem palīdzēdams vai tos sodīdams, to Viņš runāja un darīja caur Mozu. „Mutī pret muti Dievs ar viņu runāja un ne caur tumšiem vārdiem, bet redzēdams viņš redzēja tā Kunga vaigu. Un tāds pravietis Izraēlī vairs necēlās kā Mozus, ko tas Kungs būtu atzinis vaigu vaigā.“ Arī amatu vienība vēlāk tika sadalīta atsevišķos priesterā, praviešā un ķēniņā amatos.

Tāds vidutājs starp Dievu un cilvēkiem ir Jēzus Kristus. Viņam pieder visa dievišķā pilnvara (Mt. 7,29). Viņā atkal apvienojas 3 Vecās Derības amati, bet nu pilnīgā un izsmelošā veidā. Jēzus ir augstākais ķēniņš, kuŗa valstībai nav robežu,

kuŗa valdiŗanai nav gala, kuŗŗ teic: „Man ir dota visa vara debesīs un virs zemes.“ Jēzus ir augstākais pravietis, kas Dieva prātu vislabāk zināja un to visskaidrāk varēja pasludināt: no Tēva klēpja nākdams, Viņŗ mums visu ir izstāstījis. Jēzus ir augstākais priesteris, kam nav vairs katru gadu lielā salīdzināŗanas dienā jāiet upurēt par saviem un tautas grēkiem, bet Viņŗ vienreiz ir iegājis svētā vietā un sagādājis mūŗīgu pestīŗanu.

„Pravieti, kāds es esmu, Kungs tavŗ Dievs tev cels no tava vidus, no taviem brāŗiem.“ Tas mūs aizved tālāk par adventa laiku un nostāda Betlēmē pie silītes. Tur dus bērns Jēzus. Viņŗ ir no mūsu vidus. Viņŗ nav nokāpis no debesīm kā liels varonis un valdnieks, lai ienaidniekus iznīcinātu ar savu lūpu dvaŗu. Viņŗ ir atnācis, kā mēs visi nākam pasaulē, kā mazs vājš bērniŗŗ, turklāt vēl lielā nabadzībā un zemībā. Mazā pilsētiņā Betlēmē, lopu kūti, silītē. Viņa vecāki atrodas tik trūcīgos apstākļos, ka var upurēt tikai nabaga ļauŗu upuri, divi baloŗus. Mūsu dēļ Viņŗ ir tapis nabags. Nu arī bērni viņam var uzticēties un sacīt: Viņŗ ir bijis bērns un zina, kā bērniem klājas. Nu arī nabagi un cietēŗi Viņam drīkst tuvoties: Viņŗ pazīst mūsu rūpes un saprot mūsu cieŗanas, no bērniŗas Viņŗ visu izbaudījis, ko mēs baudām, Viņŗ mūs saprot, varam ar uzticību pie viņa nākt. Viņŗ nekaunas mūs saukt par brāŗiem. Bet brāŗis brāŗim palīdz. Trūkumā sniedz roku. Briesmās steidzas glābt. Tā brāŗis Jēzus nāk mums palīdzēt, kad nav cita palīga. Viņŗ slimos dara veselus un dvēseli dziedina no grēka vainām. Izsalkuŗos paēdina un dvēseli baro ar savu vārdu maizi. Vētru uz jūŗu apsauc un klusina vētras dvēselē, kad bēdas, bailes to uztrauc. Viņŗ miroņus uzmodina un garā miruŗos sauc uz jaunu dzīvi. Tā brāŗis Jēzus palīdz saviem brāŗiem, ziedodams savu laiku, savu spēku, savu atpūtu, savu nakts mieru. Un tad viņŗ atdod savas asinis un savu dzīvību, lai tos izglābtu no mūŗīgās pazuŗanas, kuŗu ar saviem grēkiem bija nopelnījuŗi. Kur būtu vēl kāds brāŗis, kas tik daudz priekŗ savējiem ir darījis? Tāpēc priedājamies, jo varam ar dziesmiņieku sacīt: „Jēzu, tev' par brāŗi saucu, Tevim varu paļauties, Tu, kad bēdu jūŗā braucu, Manas dvēŗles enkurs es'.“ Tāpēc apsveicam Viņa nākŗanu adventa laikā. Solamies Viņam paklausīt.

„Pravietī, kāds es esmu, Kungs tavš Dievs tev cels no tava vidus, no taviem brāļiem, — tam jums būs klausīt.“ Praviēša uzdevums bija grūts, nepateicība pat ienaidš alga, kas to sagaidīja. Mozus izveda savus ļaudis no Eģiptes zemes, no vergu nama, bet viņi tam neklausīja, pret to kurnēja, gribēja akmeņiem nomētāt, savā nepateicībā vēlējās griesties uz Eģipti atpakaļ. Liela lēnprātība un pacietība tam bija vajadzīga, lai tos neatstātu un nepamestu viņu liktenim. Un tāpat klājās Elijam, ka tas reiz sarūgtināts, apnicis, līdz nāvei noguris pakrita zem paegļu krūma un sacīja: „Nu ir gan! Nem nu, Kungs manu dvēseli.“ Lielākajam pravietim Jēzum Kristum klājās vēl sliktāk. Viņam vajadzēja piedzīvot tā vārda patiesību: „Pravietis nekur netop mazāk cienīts nekā savā tēva zemē un savās mājās.“ Un kad uzlūkoja Jeruzālemi, tad sajuta, cik maz panākuma bijis viņa darbam: „Jeruzāleme, cik reiz es tavus bērņus esmu gribējis sakrāt, kā vista sakrāj savus cālīšus apakš spārņiem, bet jūs negribējāt.“ Un tad Viņš savu zemes dzīvi nobeidza pie krusta. Tāda ir paklausība, ko cilvēki parādīja tam, uz kuŗu Dievs apskaidrošanas kalnā bija norādījis: „Šis ir mans mīlais Dēls, pie kā man labs prāts, to jums būs klausīt.“

Mēs esam atvēruši tagad veco liecības grāmatu un lasījuši, kas noticis tālā pagātnē. Lasījuši par Dieva nodomiem grēkos kritušās cilvēces labā, par lielām apsolišanām, kas dotas, par to, ka laika piepildīšanā Dievs sūtījis lielāko pravieti savu Dēlu Jēzu Kristu. Bet svētīgs adventa laiks un priecīgi Ziemas svētki mums ir, kad Jēzus Kristus tagadnē pie mums nāk un mēs Viņu uzņemam, Viņam paklausam, Viņa vārdu turam, darām visu, ko Viņš mums pavēlējis. Tad arī tagadnē skan eņģeļu slavas dziesma: „Gods Dievam augstībā, miers virs zemes un cilvēkam labs prāts.“

Uz paklausību lielajam pravietim Jēzum Kristum mūs pamudina skats pagātnē un tagadnē, bet vēl jo sevišķi domas par nākotni, kad Viņš ieradīsies ar lielu spēku un godu un spriedis katram pēc tā, vai šeit dzīvojot labu vai ļaunu darījis, Viņam klausījis vai Viņu atmetis! Tāpēc šis ir mūsu savstarpējais adventa sveicinājums un vēlējums: „Žēlastība, lai ir jums un miers no tā, kas ir un kas bijis un kas nāk.“

Doc. Alb. Freijs

Annas Brigaderes domas par sirdsapziņu

Kā visi rakstnieki, kas savos rakstos risina ētiskās problēmas, pieskaras sirdsapziņas parādībām, tā arī Anna Brigadere, tēlojot cilvēka dvēseles norises, nepaiet tām garām, ieskatās tanī un parāda mums tās raksturīgākās kustības. Viņa nedod mums teorētiski pamatotu sirdsapziņas definējumu, viņa neiztirzā sirdsapziņas parādības analitiskā skatījumā un neatver tādā veidā mums sirdsapziņas būtisko kodolu, bet gan spraiģi un dažkārt pat vizionāri attēlo cilvēka dvēseles sirdsapziņas pārdzīvojumus, ļaujot saskatīt šo kustību cēloņus, darbības spēku, nolūku un sekas.

No Annas Brigaderes aprakstītiem sirdsapziņas pārdzīvojumiem vispirms jāmin Anneles pārdzīvojumi, kas ir raksturīgi tanī ziņā, ka rāda mums, kā bērns sajūt un saprot sirdsapziņu, šo citas pasaules vēstnesi. Viens no aprakstiem sniedz mums ieskatu sirdsapziņas sākuma jautājumā (Dievs, d. d., 59.).

Annele pazīst dažādas balsis, kas māca, brīdina, stāsta, čalo. „Bet sevišķi divas ir tādas, kas arvien savā starpā strīdas. Ja viena ko grib, otra negrib; ja viena droša, otra bailīga.“ Gribīgā balss aprij negribīgo balsi un tad viņai virsroka. Gribīgai balsij klausā rokas un kājas. Tālākais apraksts rāda, ka klausot šai gribīgai balsij, ir iespējams Annelei iepazīties ar pasauli. Tā viņa iekaro mežu, bet gribīgā balss dzen vēl iepazīties ar lielo lauku kalnu. Bet otra balss baida ar nezināmo. Vai analogīka šīm divi balsu cīņām nav arī sirdsapziņas balss cīņa ar citām iekāres un iegribas balsīm? Anna Brigadere ļauj nojaust, ka arī sirdsapziņas balss ir apriōra. Viņa sāk darboties neatkarīgi no kādas pieredzes, viņa ir „neatvaiņāma balss“ (Dievs, d. d., 354.).

No šādiem ārpuspieredzes dziļumiem mostas sirdsapziņa, kad Annele nomet Laukmaļu mammaš iedoto medus maizi. Viņā mostas dziļa ētiskā izjūta, ka viņa bijusi nerātņa, nomesdama Dieva dāvanu, bet raksturīgākais šīnī apzināšanā ir tas, ka viņai ir skaidri: „Un kad arī neviens nomesto maizi neatrastu, viņa tomēr zinātu par to pati un viņai būtu vienmēr

kauns par tādu savu izdarīšanu“ (Dievs, d. d., 189.). Lai arī neviens nezinātu un neviens viņai nepārmestu šo ļauno darbu, tad tomēr pašai būtu kauns. Ciemā Annele izdara nedarbus, „pēc sietiņa gāja, bet kaunu pārnesa, tik lielu melnu kaunu, ka ilgi to vajadzēja mazgāt gaužām asarām“ (D. d. d., 355.). Šī kauna izjūta ir stipra arī tanī gadījumā, kad Annele sasit podu. Bet kā viņu bija dedzinājusi kāre pēc krējuma, tā „tagad nu dedzināja kauns“ (Sk. Vējos, 30.). Viņa grib izbēgt, bet labāki nepaliek, kauns dzenas pa pēdām. Krējuma kāre bija pārvērtusies par tādu rūgtumu, ka bij jāizsplauj. Bet rūgtums bij un palika. Šis kauns nes sevī arī vēlēšanos, lai neviens nedabūtu zināt par izdarīto darbu. Ja visi zinās, tad „kur nu lai lieku savas acis“ (34.). No šīs nospiestās kauna izjūtas tiek vaļā tikai tad, kad atzīstas un par padarīto izstāsta mātei. Izstāstīšana atvieglo. Annelei paliek tik viegli, ka „vakarā viņa lec ap mazo būdiņu atmatā uz vienu kāju, uz otru kāju neskaitāmas reizes“ (37.). Arī Antai (Klusie varoņi, 108.) iekšējā balss nedod miera, kamēr tā visu neizstāsta mātei par brāļa Verņa neuzraudzīšanu, par sava pienākuma neizpildīšanu.

Reizē ar kaunu bērna dvēselē pamostas vainīguma apziņa. Neatvairāmā balss krūtīs dziļi pārmet vainīgumu (Dievs, d. d., 193., 354.). Kamēr netiek no šīs vainīguma apziņas vaļā, tikmēr „ēnas gaŗas, sirds smaga, kaklā elsas“ (355.).

No sacītā izriet, ka bērna dvēselē sirdsapziņa mostas kā neatvairāma balss, kas rada kauna un vainīguma izjūtas. Ar viņām zūd vieglums un gaišums. Viss kļūst atkal labi, ja, padarīto nožēlojot, izstāsta kādai augstākai instancei, kā, piem., mātei. Jāatzīst, ka še Anna Brigadere ir psiholoģiskā ziņā pareizi saskatījusi bērna dvēseles kustības pēc nedarbiem, pareizi šīs kustības attiecinājusi uz neatvairāmo balsi, kas mostas pati no sevis, neatkarīgi no pieredzes, raisa kauna un vainīguma izjūtu un pareizi uzrāda šo dvēseles kustību primitīvā sastrēguma izlīdzinājumu, kas nāk ar izstāstīšanu. Sirdsapziņas pārdzīvojuma kustībās būtiska ir neatvairāmība un vainīguma izjūta, kas pieaugušos cilvēkos top par

vainīguma a p z i ņ u. Turpretī būtisks bērniem ir tas, ka sirdsapziņas balsi var apklusināt jau izstāstījums mātei. Pieaugušo cilvēku dvēseles kustībās tas tā nav. Bet par to lai runājam pēc tam, kad būsim aplūkojuši Annas Brigaderes pieaugušo cilvēku sirdsapziņas attēlojumus.

Dziļas sirdsapziņas kustības Anna Brigadere pamodina četros savu literārisko tēlu dvēselēs. Sirdsapziņas cīņas izcīna Pēteris stāstā „Zem rīta zvaigznes“ (I), Raudupiete drāmā „Raudupiete“ (IV), Zelmenis drāmā „Dievišķā seja“ (X) un Visvaldis stāstā „Mare“ (I). Aplūkosim šīs dvēseles cīņas tuvāk, lai varētu secināt spriedumu par Annas Brigaderes sirdsapziņas izpratni.

Pēteris atzīst (I, 201. sek.), ka viņš dažkārt ir nepareizi darijis, ir no mazotnes pavedis savus bērnus žūpošanā, nav turējis savu iesvētīšanas dienas solījumu, ka savu dzīvi ziedos Pestītājam. Bet vienmēr viņš sevi arī aizbildina: „Vai es viens tas grēcinieks, cik simtiem tā nedzīvo?“ Ar šādiem iebildumiem viņam visu mūžu bija izdevies apmierināt sirdsapziņu, kas tomēr kā liels milzis snauda viņa dvēselē. Šis milzis tomēr reiz pilnīgi pamodās. Tas bij pamodies mūža beidzamā stundā un nelikās vairs apmierināties. Šī balss nosauc viņu par vainīgu un šī sauciena priekšā Pētera dvēsele „drebēja kā apšu lapa“. Un viņa neapstāj saukt. Pēteris vienmēr dzird liela milža balsi un „tā bij tas briesmīgākais“. Viņam atgādina smago vainu: „Dievs viņa dvēseli bij licis kā dzidru avotu, bet viņš to pienesis dubļiem un puvešiem, un tie, kuŗus tam nācās dzirdīt ar tīru ūdeni, sūca dien no dienas viņas smacīgo izteku.“ Smagās vainas apziņa rāda Pēterim viņa dvēseles nešķīstību un grēcīgumu, viņš zin tagad, ka viņš nav meklējis ceļus uz to neredzamo, neaptveramo pasauli, kur svētums mājo un kuŗa priekšā viņa dvēselei jānodreb šausmās. Sirdsapziņas pārmetumi, ka viņa dvēsele grēkiem atraipīta, top par slogu, „kas tam dara elles mokas“. Sirdsapziņa ir citas svētuma pasaules vēstneše, viņa rāda to, kāds cilvēks ir un kādam tam vajadzētu būt. Zīmīgi rakstniece sirdsapziņas kustību pielīdzinā dzidrajiem zvaigžņu stariem, kas nāk nevien kā atgādinātāji, bet arī kā šķīstās, svētās pasaules vēstneši. Sirdsapziņas būtisko kodolu Anna Brigadere

izteic brīnišķā simboliskā gleznā: „Rīta zvaigznes siltie, ga-
rie stari sniedzas lejup. Viņi nāk kā šķīstošas liesmas, kā de-
bess vēstneši un klauvē pie Pēterā dvēseles un sauc to no
grēku dziļumiem.“ Sirdsapziņas kustības ir līdzīgas šiem rīta
zvaigznes stariem. Arī tās nāk no transcendentās (debess)
pasaules, tās liecina par citas pasaules īstenību un dedzina vai-
nas apzināšanā liesmu, kas rauj dvēseli augšup no grēku dzi-
ļumiem.

Pēterā žņaudzošās moka izbeidz nāve, pirms kuņas dvē-
sele izsūdz savus grēkus, un kas kā atbildi redz rīta zvaigznes
staru vainaga apņemto Krustā Sisto un ar viņa izpirkšanu
manto šķīstību. Sirdsapziņu var apklusināt tikai tās pasaules
valdnieks, kuņas vēstnese tā pati ir. To var nomierināt Dievs,
vai viņa vietā Kristus, kas nes rīta zvaigznes staru vainagu —
sirdsapziņas simbolu iznīcīgajā pasaulē.

Nereliģiōzo, sākumā bezdvēselīgo Raudupieti (IV, 267.
sek.) moka nemiers, ko sirdsapziņa viņā izraisa pēc Matisiņa
nāves, ko pati ir vēlējusies. Viņa ļauj iekrist Matisiņam dīķī,
lai viņš nestāvētu tai ceļā pie Kārļa. Kaislība šē uzvarējusi
mīlestību pret kroplo bērnu. Pēc notikušā viņai vairs nav
miera. Viņa nespēj izbēgt Matisiņa skatam. Arī viņa sajūt
vainīgumu; to dzirdam viņas dvēseles izsūdzē Kārlim. Viens
jautājums tai sirdī: „Ko jūs domājat visi par mani?“ Vainas ap-
ziņa izaudzē pamazām Raudupietes dvēselē izmisumu, domu
par pašnāvību; „Kā tad es varu vairs dzīvot? Kur lai es tve-
ros?“ Viņai nav reliģiskā un ētiskā spēka, kas viņas dvēseli
nostabilizētu sirdsapziņas moku mētājumos. Kas glābs? Vai
vainas nožēla? Anna Brigadere nelauj Raudupietei aiziet bojā
kā Blaumanis, bet ļauj tikumiski stiprajam Kārlim uzvest Rau-
dupieti uz apklusinātās sirdsapziņas ceļa. Un uzved viņš uz
ši ceļa ne ar nožēlu, bet gan tā pozitīvā izdarīšanu, kas līdz
tam nebija ievērota. Raudupiete nemīl Matisiņu, viņa nav
ļāvusi viņam ziedēt savā sirdī; savos kaislības uzliesmojumos
viņa nesargā savu bērnu ar visiem saviem labākiem dvēseles
spēkiem. Tas viņai vajadzēja darīt, bet to viņa nedarija. Par
to sirdsapziņas pārmetumi, kad viņas gribētā Matisiņa nāve
ir salauzusi viņas sirdi. Tādēļ Kārļa ieteiktais ceļš: ir darīt
to, kas nav darīts. „Ļauj viņam ziedēt mūsu sirdīs... Un vai

tu netici, ka viņš būs klāt pie katra laba vārda, pie katra laba darba mūsu dzīvē. Vai tā nebūs labākā nožēlošana par mūsu vainu?" Un tiešām jūtam, ka Raudupietei ar Kārli sākas jauna dzīve.

Kādu tālu sirdsapziņas balsi nojaužam arī Valerija Zelmeņa (X, 214. sek.) saplosītās jūtās, kas pūlēdamies noklusēt „Dievišķās sejas“ īsto autoru, cenšas bez panākumiem uzrakstīt vēl pārāku darbu un kam ar sāpēm un izbailem jāatzīst, ka tas, ko visu mūžu viņš centies nogremdēt, visu mūžu viņš ir augšā cēlis. „Man vajaga ko darīt. Ko izvest. Citādi es palieku tiešām slims, ārprātīgs. ... Kā es varu tikt brīvs?“ Ļaunais izdarījums ir padarījis Zelmeni nebrīvu. Dvēseles dziļumi to viņam atgādina. Atzīties atklātībā viņam nav drosmes. Bet miera arī nav. Valeska dod padomu: nomest visu ljeķo, visu neīsto, nebaidīties palikt viens, tad kļūšot brīvs. Zelmenis grib klausīt, bet viņu uzvar viņa sieva Jolanta ar savas valdonīgās dabas pilnspiedienu, kas nevēlas publiskā skandāla. Sirdsapziņas balss paliek neizpildīta, patiesība paliek aizklāta. Nav cita ceļa kā iznīcība. Zelmenis mirst ar trieku.

Ļoti vizionārā veidā Anna Brigadere mums sirdsapziņu tēlo stāstā „Mare“ (I). Še Visvaldam, kam dzīves baudas un daiļums kalis smalkas glāimu, greznības un nepatiesības bruņas, kuŗa dvēsele bija kļuvusi tik cieta, ka neviens stariņš siltas cilvēka mīlestības tur vairs nespēja iespieties, ne arī atrast ceļu uz ārieni, kuŗa dvēselē sēdēja lielkundziskais „es“ un iedomājās, ka tas ir visas pasaules vidus punkts, rakstniece liek iet smago sirdsapziņas ciešanu ceļu. Sirdsapziņu rakstniece še iemieso sievietē — Marē, tāpat kā stāstā „Nieka dēļ“ Līziņa ir sirdsbalss personificējums, kas netikļa Lejmaļa dvēselē, kam sirdsapziņas pārmetumi izliekas kaut kas slimīgs, kā tārps, kas nupat taisās iegraust veselu ziedu, liek mosties jaunas, skaidrākās dzīves apziņai, kas ierodas viņa dvēselē kā visas dzīves soģe (I, 67., sek.). Kad Visvaldis grib sist bērnam, viņš redz sievieti, kuŗas „mierīgais, drūmais skats nogremdējās viņa acīs“. „Šis skats neizvairījās pazemībā ne priekš viena cilvēka, bet viņš arī nevienam neuzsmaidīja; šai viņa pilnīgā neatkarībā no ārpusaules slēpās kaut kas šaus-

mīgs.“ (1, 2.) Visvaldi pārņem grūtsirdība. Un kad viņa draugs sagādā viņam atkal baudu un viņa dvēsele taisās nogrimt saldās trīsās, no tumšām dzelmēm tam atkal raugās drūmās, noslēpumainās acīs, atkal viņš redz sievietes tēlu. Viņas balss biedina neuzticēties nekrietnajam draugam, neizdzēst dvēselē beidzamo dzirksti tās dievišķīgās liesmas, kas vēl kvēl zem patmīlības grūžiem. „Prom, prom no manis! Kam tu stāties vienmēr manā ceļā? No kurienes tu nāci? Kas tevi sūtīja? Un drūmais skats nāca arvien tuvāki un tuvāki. Tas urbās viņa acīs tik asi un griezīgi, it kā tas gribētu izpostīt viņu redzes spēju, tā pati balss čukstēja tuvu pie viņa ausīm, bet atbilde skanēja satricinoša un briesmīga: Dievs. — No līdzšinējā tēlojuma varam secināt Annas Brigaderes domu: sirdsapziņu sūta Dievs, t. i. viņai ir transcendentis sākums, viņa nāk no transcendentās pasaules. Sirdsapziņu viņa redz vizionāri kā sievieti. Marei jāvada Visvaldis. Sirdsapziņai jāved Visvaldis pie atgriešanās prom no līdzšinējā baudu ceļa. Kādiem līdzekļiem viņa to spēj? Šis līdzeklis ir ciešanas. Un tās sākās, kad Visvaldis ar griezīgu izsmieklu vēršas pret savu sirdsapziņu, pret sievietes atbildi — Dievs. Un kad kaislības liesmas šalca ap viņu un viņš atļāvās tām bez pretestības ar nevaldāmu prieku, tad sākās viņa ciešanu ceļš, bet viņa sirdsapziņa viņu neatstāja. Mare iet viņam līdzī, viņu pamudina un stiprina, bet viņas tuvums arī dedzina. Marei jāpalīdz tikt valā no grēka, no Visvalža moku cēloņa. Bet lai tiktu valā no grēka, tad jāiet sāpju asaru, neatlaidīgā darba, izturības, kārdinājumu pārvarējuma ceļš. Visvaldis viens pats to nespētu iet, ja Mare viņam nepalīdzētu. Un viņa spēj palīdzēt, jo viņa ir žēlastība un mīlestība. Kā žēlastība viņa vada pa ēršķaino ciešanu ceļu, pati līdzī ciedama un panāk to, ka Visvalža grēks ir deldēts. Kā mīlestība viņa vada Visvaldi caur grūtībām, cieš pati un mīlē, lai tas gūtu jaunus spēkus dzīvei un panāk to, ka viņu priekšā atveras jauna dzīve.

Stāstā „Mare“ Anna Brigadere ielikusi simboliku, kuŗu grūti pilnā mērā atrisināt. Liekas, ka mūsu iztulkojums, ka Mare, kuŗu Visvaldis beigās pazīst un uzrunā par dārgu, augstirdīgu, kas cietusi un mīlējusi, un kas apliecina uz to: „Esmu sieviete“, ir vizionārs sirdsapziņas personificējums, kuŗā

Anna Brigadere grib rādīt, ka sirdsapziņa nav vien biedinātāja, bet arī žēlastība, kas grēkus aplāj, un mīlestība, kas spēj ciešanas nolemt un tās arī līdzī izciest, lai iegūtu jaunu dzīvi. Ja tā saprotam Mari, tad jāatzīst, ka Anna Brigadere ir ielikusi sirdsapziņas kustībās jaunus elementus, ko parasti nemēdzam tur redzēt.

Dažas analogiskas iezīmes atrodam vēl stāstā „Nieka dēļ“ (I). Liziņa ir Lejmaļa sirdsapziņas personificējums. Viņa pamodina tā iekšēju balsi, „viņam sirdī plosās žēlums, sāpes, dusmas, riebums. Bet pāri tam visam iedegas dzidra liesma — ilgas pēc šķīstas, tīras meitenes dvēseles, kas tam varbūt uz mūžu zudusi“ (80.). Viņš sāpēs sauc Liziņu, bet „šai saucienā lielu nākamū cīņu un ciešanu nojausma“.

Kādas domas par sirdsapziņu Anna Brigadere izteic šādos sirdsapziņas tēlojumos? Viņa uzlūko, pirmkārt, sirdsapziņu kā dievišķīgās, transcendentās pasaules vēstnesi, kas cilvēka dvēselē atmodina vainīguma, grēcīguma apziņu. Otrkārt, nomierināt šo atmodināto balsi spēj ne pats cilvēks, bet tikai tās pasaules valdnieks, kuŗas vēstnese ir sirdsapziņa, proti Dievs, vai viņa vietā Kristus. Treškārt, viņa atzīst, ka paklausība sirdsapziņai cilvēku noved pie savu grēku nožēlas. Un nevien pie tā, bet arī pie pozitīvas darbības, proti pie tā, ka tas, kas nav izdarīts, un par ko saņem sirdsapziņas pārmetumus un mokas, ir jādara. Ceturtkārt, Anna Brigadere sirdsapziņas kodolā redz žēlastību un mīlestību. Sirdsapziņa ir vadītāja uz labu un pilnību. Tā ir šķīstītāja un atdzemdinātāja. Tās ir domas, kuŗās ir savi dziļumi.

Bernhards Kasars

Darbs — mūsu senču augstākais tikums

(Pēc Kr. Barona „Latvju dainas“ no 6650.—8281.)

„Latvieši ir darba tauta, un šis darba tikums tautas dziesmās ir atradis nepārspējamu izteiksmi. Latvietis no darba nebaidās“, saka prof. L. Bērziņš.¹⁾

¹⁾ Doc. Dr. phil. h. c. L. Bērziņš „Latviešu literatūras vēsture“ I. d. 151. lapp. Rīgā, 1935.

Mūsu tautas dziesmas jo bagātīgi šo tezi pamato. Jā, **latvietis no darba nebaidās:**

Acis darba izbijās,
Rokas darba nebijās;
Rokas darba nebijās,
Zinājās padarām. 6853.

Malēja droši iet grūtas dzirnas ritināt:

Droša tēva meita biju,
Droši darbiņ' izdariju,
Droši ņēmu auzu sieku
Pie grūto dzirnaviņu. 7971.

Vēl vairāk — latvietis nevien no darba nebaidās, bet **viņš bez tā nemaz nevar dzīvot.** Tautu meitai gribēties gribas grūtu dzirnu ritināt:

Gribēties gribējās
Grūtu dzirnu ritināt.
Vai tādēļ gribējās,
Ka bij maza ieradusi? 8014.

Pats **jēdziens „dzīvot“** nereti **tautas dziesmās sakrīt ar jēdzienu „strādāt“:**

Adatiņa maza sieva,
Tā ir liela dzīvotāja:
Tā ir puķu rotātāja,
Tā krekliņu šuvēja. 7150.

Tāpat vēl tagad nereti dzird jautājam: „Nu, vai esat jau savus darbus nodzīvojuši?“

Tā tad **latvietim strādāt darbu nozīmē — dzīvot,** bez darba — tā nav nekāda dzīve. Viņš iet no darba darbā:

Izdomāju bāliņam,
Ko es biju darijuse;
Izkūlusi maltu gāju,
Samalusi — druviņā. 6857,

un dara tos aizgūtnēm — citu par citu, jo viņu ir daudz:

Ai darbiņ, ai darbiņ,
Kad es tevi padarīšu?

Šuveklītis, adeklītis,
Ierakstīta villainīte. 6930,
pat divus reizē:

Kad sēdēju, tad rakstīju,
Kad staigāju, tad adīju,
Izdzīdama, sadzīdama,
Tad vīzītes penterēju. 6867.

Darbā viņam saule lec un riet (6862), un tomēr **darbs
viņam mūžam neapnik:**

Dod, Dieviņ, tīru rudzu
Ik rītiņa rītināt;
Tas bij mans roku darbs,
Tas mūžam neapnika. 7969.

Tautu meita zina, ka dzirnas pašas netek nevelkamas
(8230), un ka Dievs rokā neiedos, ja paši nepelnīs:

Dievs man deva, Dievs man deva,
Dievs rokā neiedeva
Dievs rokā neiedeva
Iekam pati nepelnīju. 6854,

un tādēļ viņa **sevi darbā netaupa:**

Gāju kultu, gāju maltu,
Es varītes nežēloju;
Tāpat gulu zem zemītes,
I varītes žēlodama. 6866,

viņa **strādā svīzdama:**

Vai tās tautu dzirnaviņas
Ūdenī gulējušas?
Piekusušas, nosvidušas
Divas jaunas malējīņas. 8254,

nebēdā piekusuma (8190), iztiek pat bez miega
visu nakti:

Nāciet, žāvas, nenāciet,
Šonakt miega negulēšu:
Kviešu mālis man jāmaļ,
Astra sietu jāsiļā. 8139,

bez ēšanas, lai tikai darbs nekavētos (7980).

Viņa strādā ar sajūsmu, ar sparū, jo kad viņa ieiet maltuvē, tad maltuve ribēt rib (8172), trīcēt trīc (8244), dzirnaviņas guni šķīļ:

Mazas manas dzirnaviņas,
Guni šķīļa tecēdamas. 8124,

rūc kā pērkons:

Jūra krāca, ne Daugava,
Ledu nesa, ne sudrabu;
Dzirnas rūca, ne pērkonis,
Meitas mala, ne māmiņa. 8034,

un ozols pie maltuves sāk locīties:

Smuidris auga ozoliņš,
Maltuvītes pakaļā.
Sāk meitiņas ritināt,
Sāk ozols locīties. 8196.

Istabiņa, kur meitas auž, trīcēt trīc, skanēt skan:

Trīcēt trīc, skanēt skan
Jaunu meitu istabiņa:
Auž jostiņas, apaudiņas,
Auž baltās villainītes. 7492.

Pie tam tautu meita dara darbu nevis noskumusi, bet dziesmām skanot (7782, 8261).

Darbs latvietim patiesi ir tikums un lielākais starp visiem tikumiem. Tikusi ir tā tautu meita, kurai darbs šķīras. **Darba šķirību** tautu meita pati apzinās kā savu tikumu:

Agri brāļu gaiļi dzied,
Bet es agri necēlos;
Zināj' savu tikumiņu:
Drīz darbiņu padariju. 6849.

Čaklas rokas, kājas un darbiņš pauž vairāk viņas tikumiņu, kā māmiņa pa ciemiem staigādama:

Neteic mani, māmuliņe,
Pa ciemiem staigādama,
Manas pašas kājas, rokas
Izteic manu tikumiņu. 6878,

turpretim **darba nešķirība** ir **netikums** (8076): Citiem palikt ar darbu pakaļā (7721), smagi dzirnas vilkt (8131).

Runājot par vārda „tikums“ etimoloģisko pusi, Dr. phil. J. A. Jansons saka: „Vārds „tikums“ ir atvasināts no vārda „tikt“. Latvieša tikuma būtība ir „tikšana uz priekšu“, — tā ir izveicībā, mākā pārspēt šķēršļus. Darbā veiklais un čaklais ir „tikušais“, — sliņķis un netikušais ir viens un tas pats.“²⁾ Tādas pat domas ir izteicis arī prof. L. Bērziņš.³⁾ Patiesi, **darba tikumu** latvis augstu vērtē, tas ir vairāk vērts kā daiļš augumiņš (6893), kā kupls pūrs (7768, 7834).

Latvietim nav sveša ētiskā sentence: **kas nestrādā, tam arī nebūs ēst** (8128), lai tas grauž beņķa kājas, mūŗa stūri (8128 var.); tādēļ **visiem būt pie darba, katram savā vietā**, viņam šķiet labi, pareizi:

Piecas meitas māmiņai,
Visas piecas maltu gāja.
Divi mala, div' sijāja,
Piektā guni dedzināja. 8163.

No mazām dienām jau latvis radināts pie darba:

Paldievs saku māmiņai,
Vai tā dzird, vai nedzird;
Kad tā mani maz esot
Uz darbiem radināj'se. 6682.

Mācīt darbiņā (6668, 6651) un mācīties darbiņu, aizvien paturot acīs, ko vēl neprot (6650), latvim ir **tikums**. Turpretim — **nemācīt bērnu darbiņā** ir **netikums**:

Māci mani māmuliņa,
Lai nemāca sveša māte;
Sveša māte mācīdama,
Dos mātei sliktu slavu. 6667.

Tāpat **mācēt darbu** latvietim ir **tikums**. Tikai tā tautu meita lietu der, kas visus rokdarbus prot:

²⁾ Dr. phil. J. A. Jansons „Senču tikums — mūsu tagadnes un nākotnes pamats“ 16. un 17. lapp., Rīgā, 1936.

³⁾ Doc. Dr. phil. h. c. L. Bērziņš „Latviešu literatūras vēsture“ I. d. 151. lapp. Rīgā, 1935. g.

Neteic mani, māmuliņa,
 Vēl es lietu nederēju,
 Vēl es visu nemācēju —
 Sešu nīšu līdzināt. 7337,

turpretim **nemācēt darbiņu** ir **netikums**:

Māci mani, māmuliņa,
 Četru nīšu audekliņu,
 Lai kauniņa man nebija
 Pret citām ietaļām. 6670.

Kas darbiņu nemāk, to niecina (6654, 6664), ciemā par tādu iet valodiņas (6666), mātei bēdas par tādu meitu (6681). Kauns neprast cimdus adīt (7317), cimdu, zeķu, ne trinīta audekliņa (7163), rakstīt (7202), vērpt (7005), aust (7331).

Tautu meita **nedod citam savu darbu**:

Vērpu, vērpu kodoliņu,
 Grauzu sausu garoziņu;
 Ne citam darbu devu,
 Ne ar savu garoziņu. 7079.

Pašai pūru nepielocīt — netikums (8064), tāpat **netikums uzvelt kopdarba smagumu uz otra pleciem** (7943, 8053).

Latvietis darbā ir neatlaidīgs (6719), **izturīgs** (7955), **pacietīgs** (7958, 7959). Ātri pagurt darbā — tas latvim netikums (8205); Kur tas vajadzīgs, viņš nevilcinās pielikt abas rokas pie darba (7344). Darba grūtums to neatbaida, jo **viņš zina, ka darbā aug spēks**:

Tautas kala vara dzirnas,
 Redzēj' mani uzaugot;
 Diltin dila vara dzirnas,
 Man varīte augtin aug. 8229.

Tautu meitas tikums ir viņas **čaklums** (7834), kā čaklā skudrīte (7671), kā bitīte (7840) tā pati piedara pūru, gan ganos iedama (7628), gan līdz gaiļiem vēl negulēdama (7555). Kad māmīņa to laiž gulēt, tai šķiet pūriņis nelaiž, tas prasās piedarināms (7716). Tautu meitas pirkstu čaklums ir viņas gods, tas dara viņu pašu daiļu un slavenu:

Pirksti, pirksti, nagi, nagi,
Tie man' skaistu darināja,
Tie man' skaistu darināja,
Tie slavenu sludināja. 6883.

Daiļas ir tās meitas, kas smalki vērpj un gaŗu met audekliņu:

Kas gribēj' daiļas sievas,
Jāj Kabiles novadēi:
Kabilēi smalki vērpa,
Gaŗu meta audekliņu. 6981,

tā tad labais (resp. darbā tikušais) latvietim ir daiļš. Še labais un daiļais ir saplūdis vienā jēdzienā, kā tas bijis pie seniem grieķiem. Latvietim licies tas daiļš, ja kāds dara darbu:

Klausijos ik vakara,
Kas tik daiļi velējās?
Tur mūsu māsiņa
Villaines velē. 7519,

turpretim **slinkums** tautas dziesmās **visvairāk nopeltns un līdz ar to izbīdīts starp pārējiem netikumiem pirmā vietā kā vislielākais netikums.** Netikušu rociņu un kājiņu dēļ nicina visu augumiņu:

Ai rociņas, ai kājiņas,
Kam augāt netikušas?
Roku dēļ, kāju dēļ
Nicin visu augumiņu. 6904;

slinkot ir kauns:

Māte, māte, meita, meita,
Vai jums kauna vairs nebija?
Pilna groza baltas villas,
Ciemā tek villainīte. 6917;

slinkums ir netikums (6923), un **sliņķe ir netikle:**

Iegājuse netiklīte,
Apsa miltus putināja.
Tā sacīja iziedama:
Abi divi samalām. 7981.

Netikums ir atstāt darbu (7068), ērkuliņu mest, spert pa-
benķi (7061), krāsni mest vērpjamo (7058), vai vairīties no
grūta darba:

Eim' kalnā, eim' lejā,
Lētumiņu meklēdama;
Mana paša netikums
Līdz vien vazājās. 6907.

Slinkumu kā netikumu **izsmej** (7236, 6926), nav vērts, ka
māte auklējusi (6650); slinkam pat uguntiņš nedeg, bet kūpin
kūp (6850). Turpretim **čaklumu slavē**. Tautu meitas roku čak-
lums sagādā viņai pašai (7441) un arī bāliņam (7682) jo lielu
godu, slavu — **liels, pilns pūrs ir tautu meitas gods**.

Gan ne ar miegu pūriņis piedarīts (7752): **maz gulēt —
celties agri, gulties sebu**, tas latvim bijis tikums:

Celies agri, guli sebu,
Saderētā mātes meita! 6818,

Kad **agri ceļas**, tad var pūriņu pielocīt (6791), daudz dar-
biņa padarīt (6796). Malēja ik rītus agri ceļas, tai katram rī-
tam savs maļamais (8199). Malējas netikums — ja viņa līdz
saulītei vēl nav samalusi. Ja saulīte uzlec maltuvē, tad viņa
lūdz, lai Dieviņš sūta miglas rītu, ka ļaudis neredz to no mal-
tuves izejam:

Man saulīte uzlēkusi
Bālēliņa maltuvē;
Dod, Dieviņ, miglas rītu,
Lai neredz izejot. 8114.

Lai saulīte neuzlēktu maltuvē, viņa ceļas agri, tumsā tā
iet malt, jo tumsā Dievs palīdz, mīļa Māra sēd galdiņa galā:

Tumsā gāju malu malt,
Tumsā Dievs palīdzēja;
Tumsā sēd mīļa Māra
Dzirnav' galda galiņā. 8249.

Šādiem ticējumiem (kā piem. šim, ka tumsā Dievs palīdz)
latvju jaunatnes audzināšanā senāk bija jo svarīga loma. Vēl
nesen ar viņu palīdzību vecāki ieradināja bērnus daudzos la-
bos tikumos.

Tāpat **iet gulēt jo sebu — miegam neļauties, kad darbs darāms**, latvīm ir bijis tikums (7919, 6725): vērpt līdz gaiļiem (6810), līdz sietiņis ligo launaga laikā (6809). **Miegam nevar vaļu ļaut**, no tā nekā nav:

Kas no miega gulējuma?
Roku vieni nogulēju.
Būt darbiņu darījuse,
Pasavērtu darbiņā. 6741,

miegu jātrenc žagaros (6766), jāsūta pie vecās māmiņas, vai kunga gaspažiņas (6768), jāmet spainī (6797). **Pie darba nedrīkst snaust — tas netikums:**

Vai bij' cūkas apēdušas
Mūsu meitu tikumiņu?
Atpakaļ ratiņš tek,
Galvu dūra kodeļā. 6699.¹⁰.

Snauduli izsmej (6694), viņa dedzina kodeļu (6697), tā snauz dažbrīd pat liela ceļa maliņā (6803), snaudaļa māte, snaudaļa meita (6900), snaudule nedabū vīru (6715). Tāpat **netikums ir ļauties miegam, kad darbs darāms (6786), un ilga gulēšana**. Netiklis ilgi gul:

Guli, guli, netiklīt,
Istabiņas dibenā;
Zirgi sili klauzinaja,
Iemaviņas žvadzināja. 6730.

Turpretim tas, kas miegam neļaujas, var daudz padarīt. **Daudz padarīt tas latvīm bijis gods.**

Malēja pūru maļ ritiņā (8122), viena rīta malumiņš, kumeliņa vezumiņš (7956); audēja auž' gaŗu audekliņu (6981), Daugaviņas gaŗumiņu (7320), villainīti ezeriņa platumiņu (7416); daudz darina sakšu (7420), villainīšu (7121); vērpeja vērpi piecas spoles vakarā, vēl pēc gaiļiem sesto (7101), daudz kreklu, palagu savērpt meitiņām — tikums:

Vērpi meitiņas, tirkšķ, ratiņi
Baltajos ērbērgos,
Divi simti kreklu vērpa,
Trešo baltu paladziņ. 7073.

Bet nevien daudz **latvietis** gribējis padarīt, viņš **gribējis** savu **darbu labi, krietni un daiļi padarīt**. Smalki malt — tikums:

Smalki, māsiņ, i maļam,
Balši drēbes velējam,
Lai mums ļaudis nesasmēja,
Lai apkārt nerunāja. 6886,

smalki vērpt (7406, 6981), laist garus pavedienus (6976); smalku, gludu audekļu aust kā ezera ledutiņu (7075). Darbs jā-dara, jo labi un daiļi, kaut arī tas ilgu laiku aizņem (7308).

Prof. L. Bērziņš⁴⁾ konstatē, ka „ētiskais faktors tautas dziesmās cieši saistīts ar aistētisko — darbs ir krietni izpildāms, lai arī skatītājam sniedz apmierinājumu.“

Latvis grib **skaistu darbiņu darīt** (6650), tautu meitai skaisti rakstīt — gods:

Kam, māsiņa, tu rakstīji,
Savas baltas villainītes?
Tas, brālīti, mans godiņis,
Ka es biju rakstītāja. 7431.

Turpretim pavirši darbu darīt ir **netikums**: rupji malt (8046), rupji sprēst (6994), sprēst pubuļainu dziju (6999).

Latvis savu darbu dara labi un krietni arī tādēļ, ka viņš nevien no tā nebīstas, bet ka viņš to **mīl**. Darba vieta un darba rīki viņam mīli. Malēja izpušķo maltuvīti (8007), dzirnaviņas (8031); maltuvīte tai šķiet izpušķota sidrabiņa, zelta lāsitēm (7961), tai vara grīda (8244), vara dzirnaviņas (8229); rīta māls viņai šķiet guļ kā gulbītis ap pelēku akmentiņu (8194), pašas dzirnaviņas guļ miltos kā gulbītis vilnišos (8020), tup kā lācītis (8060), kā sunītis (8195) sniega kupenā, vai mirdz kā saule (8218).

Lācīt's guļ kalniņā.
Putenīts putenēja,
Tā gulēja dzirnaviņas
Smalkos rudzu miltiņos. 8060.

⁴⁾ Doc. Dr. phil. h. c. L. Bērziņš „Latvju literatūras vēsture“ I. d. 150., 151. lapp. Rīgā, 1935.

Ar tādu sirsnību par saviem darba rīkiem un darāmo darbu var runāt tikai tāds, kas savu darbu patiesi mīl.

Jo tīkami vērot, ka latvis pie sava darba ejot nav piemirsis Dievu piesaukt par palīgu:

Nāc, Dieviņ, pats palīdzi,
 Grūta darba padzīvot,
 Tev, Dieviņ, spēks, varīte,
 Tev gudrais padomiņš. 6933,

un Dievs viņam arī palīdz visā dienīnā:

Kad es gāju maltuvēi,
 Es Dieviņu pieminēju,
 Dieviņš man palīdzēja
 Tai visā dienīnā. 8037.

Latvim nav arī svešs prieks par padarīto darbu. Tautu meita rīta mālu samalusi priecājas kā bērns:

Sasasitu plaukstiņām,
 Rīta mālu samalusi;
 Nebēdāju piekususi,
 Priecājosi samalusi. 8190,

un sajūsmā, vērojot padarīto darbu, latvis pateicas Dievam, kas viņam darbā palīdzējis, gan reizē izlūgdamies viņa palīgu atkal citam, nākošam darbam, nākošam dzīves solim, jo strādāt jau latvim nozīmē — dzīvot:

Paldies devu Dieviņam,
 Tas darbiņš nodzīvots;
 Dieviņ, līdzī rociņām,
 Citu darbu padzīvot. 6935.

**Sveicinām mūsu izglītības ministru un
Baznīcas virsvaldes locekli!**

**Profesors Dr. hist. Augusts Tentelis
1876.—1936.**

Izglītības ministra prof. Dr. A. Tentēja 60 mūža gadi

Mūsu izglītības ministrs, Dr. hist. Augusts Tentelis šī gada 23. novembrī pārkāpa sava mūža 60 gadu sliekšni. Tas ir dzīves mirklis, kad skats vēršas atpakaļ, lai novērtētu paveikto, un lūkojas arī nākotnē, kur čaklam darbiniekam aizvien daudz kas šķiet vēl darāms. Cienījamais zinātnieks, kultūras darbinieks un audzinātājs šo brīdi var aizvadīt tajā sirdsmierā, ko dod apziņa par labi veiktu darbu un uzticīgu kalpošanu. Viņš ir uzticīgi kalpojis zinātnei un tēvijai; laukus, kuriem viņš gājis pāri savās darba gaitās, klāj briedušu vārpu zelts. Mūsu vēlējums, lai Dievs tādu pat svētību piešķir arī turpmākajam viņa dzīves cēlienam.

Profesors Augusts Tentelis dzimis 1876. gada 23. novembrī Vidrižu pagasta Kalna-Ennēs kā saimnieka dēls. Skolas gaitas viņš uzsāka vietējā pagasta skolā, no kurās pārgāja uz Lēdurgas draudzes skolu. To beidzis, 1894. gadā, Tentelis iestājas skolotāju seminārā Rīgā (vēlāk Valkā). Seko skolo-tāja gaitas, bet jau 1906. g. Tentelis kā eksterns iztur abiturijas pārbaudījumus, kas tam atver universitātes durvis. Pēterpils universitātes vēstures un filoloģijas fakultātes kursu Tentelis nobeidz 1910. gadā ar I šķiras diplomu un uzaicinājumu palikt pie universitātes. Tentelis iegūst maģistra grādu un no 1916. g. ir Pēterpils universitātes privātdocents. 1920. g. viņu aicina atpakaļ dzimtenē darboties jaundibinātajā Latvijas universitātē. Kopš 1921. g. Tentelis ir filol. un filoz. fakultātes profesors, vairākkārt ieņemot fakultātes dekāna vietu un izpildot arī rektora un prorektora pienākumus. No 1934. gada Tentelis ir mūsu Baznīcas virsvaldes loceklis, bet 1935. gada 11. jūlijā valsts prezidents Dr. K. U l m a n i s viņu aicināja par izglītības ministru, kādu amatu viņš bija pildījis jau 1928. gadā.

Prof. Dr. A. Tentēja izcilos nopelnus atzīmējot, viņš promovēts par goda doktoru Upsalas un Tartu universitātē un apbalvots daudzām goda zīmēm.

Lai Dievs vēl ilgi ļauj savā sargvietā stāvēt šim vīram, kam Viņš piešķīris karsta patriota sirdi un īsta zinātnieka aso prātu — par svētību zinātnei, tēvzemei un viņas baznīcai!

Edg. Rumba

Jēzus

Nātana Sēderbluma uztverē.

(Beigas.)

Jēzus nav kautrīgs. Viņš nebīstas no goda. Ar izaicinošu drosmi viņš attiecina uz sevi praviešu varenākos vārdus. Mūsu Pestītājs nebīstas arī, kad viņu dievina un paaugstina pie Dieva labās rokas. Salīdzinošā reliģiju pētniecība rāda, ka neviens reliģijas dibinātājs savai personai nav prasījis tik centrālu vietu kā Jēzus.³⁴⁾ Viņš ir ķēniņš, kaut arī citāds nekā jūdu gaidītais mesija. Savas prasības viņš attaisno, pats kalpodams līdz nāvei. Bet Krustā Sistā godība pārspēj visu citu godu un slavu.³⁵⁾ Tādēļ, ka Jēzus ķēnišķā vara ir kalpojoša mīlestība, tā dāvina brīvību visiem, kas viņu atzīst par ķēniņu. Tauta un pat mācekļi piedauzījās redzot, cik maz sagaidītais mesija līdzinājās gaidītajam. Jēzus pazina jūdu nacionālās gaidas, bet sajuta tās kā kārdinājumu un deva jēdzienam mesija jaunu saturu.³⁶⁾ Doma par mesiju — Kristu kļuva cildenāka par visām citām un ieguva neierobežotu nozīmi. Tas izskaidrojams ar ciešanu varu. Cietējs ieguva uzvaru, ko viņš pirms savām ciešanām arī ar visu savu pārcilvēcīgo spēku nebūtu varējis iegūt.

Tuvajos austrumos pazina ciešanu, īpaši dievišķo ciešanu soterioloģisko nozīmi. Daudz gadsimtu pirms Jēzus piedzimšanas var sastapties ar „pestītājiem“, kuŗu ciešanas, nāve un atdzīvošanās ieņem svarīgu vietu reliģiskajos paņēmiēnos. Bet viens vienīgs no visiem „pestītājiem“ un „kungiem“, kurus godināja Romas valstī un citur, bija vairāk nekā tikai dievs. Jēzus nebija jauns dievs, kas mira un pavasarī atkal kļuva dzīvs, bet vēsturisks tēls, īsts cilvēks ar miesu un asinīm, Augusta laikā dzimis, Pontija Pilāta laikā krustā sistis, nomiris un aprakts. Šis īstais cilvēks Jēzus nāca kā Dieva kalps, lai darītu galu senajām raudām par Tammuzu, Adonisu u. c. Viņš

³⁴⁾ Nār stunderna växla och skrida I, 1909. g. 130. lp. p. II, 1910. g. 166. lp. p.

³⁵⁾ Kristi pinas historia 1928. g. 348. lp. p.

³⁶⁾ O. c. 274., 336., 351. lp. p.

uzņēmās visas gadu tūkstošu raudas un piešķīra tām īstenības saturu. „Golgātas drausmīgā svētnīca nebija ierīkota svinīgiem baznīcas dievkalpojumiem. Bet tā sastādīja daļu no radības. Cilvēka dvēsele un Dievs... svinēja tur sabojātas pasaules klūmīgos apstākļos upura svētkus, kas nodibināja jaunu derību un atcēla visu, kas agrāk bij saukts par reliģiju.“³⁷⁾ Jēzus tādēļ uzvarēja visus citus „kungus“ un „pestītājus“, jo viņš bija vēsturiska personība, īsts cilvēks.

Bet vai ticība, kas prasa absolūtu drošību, var paciest šādu atkarību no vēsturiski relatīvā? Viss vēsturiskais ir nepilnīgs tādā nozīmē, ka tas var faktiski iestāties un reizē var arī nebūt nepieciešams. Vai vēsture, vai viens vienīgs vēstures tēls var aptvert mūžīgo pestīšanas patiesību? Vai tas nerunā pretim saprātam, ja dabas plašajā valstī un vēstures bezgalīgajā dažādībā kā svarīgāko nostāda bālu jūdu no Nācaretes, ja to padara par pirmdzimto lielajā Dieva ģimenē?

Lausim Sēderblūmam pašam atbildēt šos jautājumus. Viņš raksta: Mūsu ticības drošība nevar atraisīties no vēstures notikumiem. Mūsu uzticība (fiducia) nav atbrīvojama no visiem zināšanas (notitia) momentiem. Kristīgajā ticībā un vēstī kā nepieciešama sastāvdaļa ietilpst vēsturiski notikumi, kas sastāda visas cilvēces vēstures īsto centru. Pozitīvajā kristietībā personīgā ticības dzīve nav iespējama, ja neatzīst vismaz to, ka Jēzus tiešām ir dzīvojis un bijis tāds kā evaņģēliji viņu tēlo. Par kristīgu ticību nevar būt runa, ja neierāda vietu Kristum, t. i. vēsturiskajam Jēzum Kristum, nevis tikai kādai Kristus idejai.³⁸⁾ Pētnieks var pārcilāt un sijāt visus senos rakstus, nekur viņš neatradīs otru, kas būtu stādāms šī Jēzus vietā. Tam ir divi svarīgi iemesli: 1) Izraēļa reliģiskā tradīcija un pārējā reliģiju vēsture kopš gadu tūkstošiem viņam bija taisījušas vietu. 2) Otrs un īstais iemesls, ko nekādi iztīrājumi nedrīkst atstāt neievērotu, ir pati Jēzus persona viņa ciešanas un uzvara, pasaules mūžīgais brīnums.

Bez šī vēsturiskā momenta Sēderblūms nemaz nevar iedomāties savas personīgās attiecības pret Dievu. Bez Jēzus personības ārējās autoritātes viņa ticība nevar pastāvēt. Šo

³⁷⁾ Kristi pinas historia 101., 143., 412. lp. p.

³⁸⁾ När stunderna växla och skrida II, 163. lp. p.

nepieciešamību paasina viņa zināšanas vēsturē. Viņš ir pārliecināts un pierāda, ka vienmēr un visur, kur reliģiskā apziņa ir šķirta no vēsturiskā Jēzus, kur Kristus šķirts no Nācarieša, reliģiskais spēks ir neizbēgami mazinājies.³⁹⁾ Vēsture rāda arī, ka Jēzus Nācarietis vienmēr no jauna ir tīrījis un apaugļojis teoloģisko Kristus ideju. Uzmodinātais un paaugstinātais Kristus iegūst savu spēku no Jēzus, kas mācīja, dziedināja un cieta. Kristus idejas spekulatīvie elementi ir tikai ornāmenti, salīdzinot ar Jēzus vēsturiskās personas ietekmi. Jēzus ir Kristus, pravietis, Cilvēka Dēls un vēl vairāk, bet viņš nenāk uz padebešiem vien, viņš ir stiprāk par visiem citiem iesakņojies cilvēka dzīvē.⁴⁰⁾

Konflikts starp mūsu ticību, kas prasa absolūtu, no laicīgā neatkarīgu drošību, un mūsu atkarību no atklāsmes vēsturē, nav noliedzams. Bet tas vedams sakarā ar mūsu dzīvi pasaulē, kur noapaļota, no prētrunām brīva sistēma panākama tikai upurējot garīgo dzīves saturu un bagātību.

Cik konkrēti Sēderblūms uztver Jēzus cilvēcīgo dabu, to rāda daži vārdi no „Jēzus drēbēm“. Viņš saka jaunai mātei: „Ja tu iegājusi redzi savu bērnu kā viņš sārti balts dus savā tīrajā gultiņā un apdomā, ka Jēzus arī reiz bija bērns, tad tu noproti, kas tā par iepriecu, ka mūsu Pestītājs ir bijis īsts cilvēks.“ — Pasaulē nav nekā augstāka par cilvēka dzīvību. Šeit ir viens cilvēks, ko pieredze paceļ augstu pāri visiem citiem un vēsture ievieto īpatnējā sakarībā. Viņā ir augstākā personīgā dzīvība un šī dzīvība ir dievišķais moments Kristū. Katra atjaunošanās kristietībā ir nākusi no atjaunotās iedzīlīšanās evaņģelijā. Jaunākā teoloģija, īpaši evaņģeliju pētniecība ir veikusi derīgu darbu, atvieglodama Jēzus personas un vēsts izpratni, bet tā nedrīkst uzskatīt savu darbu par nobeigtu, pirms Pestītājs nav ieguvis gluži centrālu vietu un kristīgā ticība nav atradusi patiesāku, dziļāku un Jēzus garam labāk atbilstošu izteiksmes veidu nekā agrāko laiku teoloģijā.⁴¹⁾

³⁹⁾ Den historiskt kritiska bibelforskningen och den kristna tron, (Stockholms dagblad 30., 3. 1902.) När stunderna växla och skrida II, 166. lp. p. Kristi pinas historia 128., 422. lp. p.

⁴⁰⁾ När stunderna växla och skrida II, 158., 159., 184. lp. p.

⁴¹⁾ Sverigeo kyrka. 1908. 15. un 22. lp. p. När stunderna etc. II, 166., 167. lp. p. Fadren i det fördolda. Svensk teologisk kvartalsskrift 1. g. gāj. 8. lp. p.

Jāuzstāda vēl divi jautājumi, lai rastu skaidrību par Jēzus un Dieva attiecībām un par Dieva atklāsmi istajā cilvēkā Jēzū — Nācarieti.

Jēzus un Dievs. — Tēva klātbūtne Pestītājam bija īstenība; viņam nebija jālieto nekādi sevišķi līdzekļi, lai Tēvam tuvotos. Viņš juta Dieva tuvumu un satikās ar Dievu nepārtraukti arī dienas darbā ļaužu vidū. „Kā Bēthovens dzirdēja mūziku savā galvā, neskatīdamies uz notīm, tā arī Jēzus spēja dzirdēt Dieva balsi.“⁴²⁾ Vienmēr viņš sarunājās ar Dievu, agri un vēlu, aizslēgtā istabā un klajā laukā, savu mācekļu vidū sinagogās un dievnamā. Bieži Jēzus runāja ar Dievu, reti — par Dievu. Neviens cits Dieva vīrs bībelē un baznīcas vēsturē, ne arī kādā citā reliģijā nav tik maz stāstījis par Dievu, kā Jēzus Kristus evaņģelijos. Kad tas retumis notiek, tad nevis lai apmierinātu kāda ziņkārību, bet lai koptu dvēseles un rādītu cilvēkiem pareizās attiecības pret Dievu un viņa likumiem. Un tomēr Dievs ir galvenais pie visa, ko Jēzus domā un dara. Kad Dēlam jāizskaidro savs aicinājums un spēks, viņš norāda uz Tēvu debesīs. Viņš tic cilvēkiem, tic arī savam mērķim bet pār visu — tic Dievam. Dieva varai viņš nepazīst robežu. Bet kvantitatīvais moments nav izšķirošais. Jēzu nenodarbina Dieva bezgalība, bet Dieva bezgalīgā mīlestība. Jēzus Dieva dabu un darbu uzlūko kvalitātīvi.

Mat. ev. 6. nod. Jēzus runā par „Tēvu slepenībā“. Ko gan tas nozīmē? Vai tā būtu mistika? — Jā, un reizē nē. Mistiskie vingrinājumi Pestītājam ir sveši. Viņam nav jāmeklē ceļi kā sasniegt tālo Dievu. Tēvs slepenībā ik brīdi viņam ir tuvu klāt. Ja Jēzus attiecības ar Dievu būtu raksturojamas ar vārdu mistika, tad būtu jāsaaka atklāsmes mistika. Dievs šinī unio mystica apmeklē dvēseli, dvēselei nav jāpaceļas pie Dieva. Tas notiek lūgšanā, slepenībā. Tēvs nav tāļu prom, viņš darbojas visur, dzīves iekšpusē, lūdzēja domās un vārdos, spēkos un ikdienišķos darbos. Dievs ir pārāk tuvu, lai to varētu redzēt. Tāpēc Jēzus savos vārdos netēlo Dievu. No viņa mācības par Dievu var izlobīt augstākais sekojošo: Dievs ir

⁴²⁾ Nār stunderna etc. III, 1915. g. 58. lp. p.

dzīvība, Dievs ir Gars, Dievs ir slepenībā, Jēzus ir viens ar Tēvu. Dievs kļūst uzskatāms vienīgi Dēlā.⁴³⁾

Dievs Jēzū. Cilvēks Jēzus Kristus ir Dieva atklāsme; vienīgi Kristū Dievs tuvojas cilvēkiem redzamā veidā. Passā svētkos, kad Jēzu piesita krustā, notika Dieva pilnīgā atklāsme vēsturē, Dieva atklāsme zināmā personā — Jēzū no Nācāretes. Tāda ir Sēderblūma ticība Dievam Jēzū, Jēzus krustā, kas gadiem ejot aizvien vairāk nostājas viņa teoloģijas centrā. Krustā ir apvienota Dieva mīlestības un cilvēka uzticības pilnība. Debess un zeme bija šķirtas, viena no otras bija attālinājušās un norobežājušās. Krusts tās atkal savieno. Jēzus sāpju sauciens atbalsojās zemes virsū un debesīs. Dievs Jēzū tvēra pēc cilvēces, lai to paceltu un glauztu pie savas Tēva sirds. Tas ir piepildīts. Jēzus spēj to, ko neviens cits nespēj, ko arī visi citi kopā nespēj. Viņa personā un upurī nodibinās jauna derība starp Dievu un cilvēkiem, miers, pestīšana un svētlaipe no debesīm nokāpj zemē. Svētais Gars ar viņu, viņa dzīvi, vārdiem un darbiem iespiežas cilvēces vēsturē. Tā Jēzus atšķirībā no visiem lielajiem cilvēces skolotājiem personīgi kļūst par cilvēku vienotāju ar Dievu un par kristīgās sadraudzes centru.⁴⁴⁾

Jēzus ir nācis pasaulē Dieva sūtīts. Viņš nemaz nelīdzinājas jūdu gaidītajam mesijam. Viņš arī ļoti mazā mērā atgādina parastos Jēzus tēlus un baznīcas formulas, kas ir attiecinātas uz Jēzu. Bet atpestīt viņš var taisni tāds, kāds ir un kā evaņģeliji viņu tēlo. Pestītājs nav nekāds ideāltēls, bet īstais Kristus, brīnumainais vīrs, pie kā daudzi piedauzījās, ko Pontija Pilāta laikā sīta krustā, kuŗa personā un godībā mūs ievada evaņģelīsti, Pāvils u. c. uzticamie liecinieki. Ištāis Jēzus nav tikumības paraugs vien, bet Dieva spēks. Kristīgai draudzei nevajaga uzstādīt savā vidū paraugtēlu pielūgšanai vai atdarināšanai, tai jāizmana personīgais spēks, kas reiz skāra mācekļu sirdis un arī tāgadnē spēj dot sirdīm, kas sastopas ar Kristu, ierosinājumu mūžīgai kustībai.⁴⁵⁾ — Šis spēks līdzinās

⁴³⁾ Nār stunderna etc. I, 115; Fadren i det fōrdolda 9, 11, 12, 15, 17, 18, 119.—125. Jesu gudstanke 1925., 39.—42.

⁴⁴⁾ Kristi pinas historia 42, 372, 388, 392, 420. lp. p.

⁴⁵⁾ Nār stunderna vāxla etc. II, 169; III, 50.—55.

ugunij, ko negrib just pārāk tuvu savai miesai. „Mēs labprāt ņemam mazliet siltuma savām mājas vajadzībām, jo tas mums izliekas patīkams dzīves aukstumā. Bet Dievs pasargi no uguns, ko Jēzus pasaulē aizdedzis! Tā sadedzinātu visu mūsu pašapmierinātību un pārākuma apziņu, salīdzinot sevi ar pasaules bērniem... un iedegtu mūsu sirdīs bīstamu, neērtu dedzību.“⁴⁶⁾

Kad vienpiedzimušais Dēls, cēlākais un dižākais svēto un varoņu vidū, tika notiesāts un krustā sists, viņš turēja tiesu pār pasauli, bet to nepazudināja. Viņa upuris nāk par labu visai cilvēcei. Tā dziedinošā ietekme visos laikos plūst cauri cilvēces organismam. Šī patiesība atspoguļojas svētajā vakarēdienā, kur kristīgie cilvēki bauda savu normālo garīgo barību — Cilvēka Dēlu.⁴⁷⁾

Jēzus Kristus ir tiesnesis, kas atpestī, ķēniņš, kas dara brīvu. Viņš ir cilvēku siržu brīvības varonis un kristīga cilvēka brīvības radītājs. „Šis mūsu brālis un vienīgi viņš var suverēni valdīt un tikt atzīts par ķēniņu jo viņš atsvabina dvēseli no spaidiem, vainas un kārdinājumu pārspēka. Jo vairāk cilvēks viņam pakļaujas, jo lielāka top cilvēka brīvība. Jēzus grib, lai cilvēki viņam brīvprātīgi pakļautos. Viņa vara ir mūsu istā brīvība, jo vairāk mēs viņam piederam, jo brīvāki esam.“⁴⁸⁾

Cilvēks var kļūt Jēzus atstātā mantojuma un viņa mīlestības un miera dalībnieks, nākdams Pestītāja personīgā skārienā, palikdams viņa ietekmes sfairā, viņā iemiesojies. — Ļausim vēl pēdīgi, lai Sēderblūms atstāsta savu satikšanos ar Jēzu. Kādā sprediķī, ko viņš 1923. g. 7. oktobrī sacīja Ebene-cera baznīcā San-Francisko pilsētā, ņemot par pamatu stāstu par akli dzimušā dziedināšanu Jāņa ev. 9. nod., ir lasāms: „Kad reiz jauns meklējošs cilvēks vienmēr smagāk sajuta vainas apziņu un grēku nastu..., viņš krita uz savu vaigu, lūdza un piesauca Dievu stundām ilgi nakts tumsā. Tas turpinājās nedēļām un mēnešiem ilgi, kaut gan neviens tam nepiegrieza vērību, līdz nāca nejaušība. Vai tā bija nejaušība? Dievs un

⁴⁶⁾ Jesu klāder 1898. g. 30. lp. p. etc.

⁴⁷⁾ Kristī pinas historia 88., 9., 120.—127., 251., 307.

⁴⁸⁾ Nār stunderna etc. I, 135.—138.

kristīgā dzīve nepazīst nejaušību. Kāda dievbijīga zemiece iedeva viņam kādu grāmatu. Šinī grāmatā students lasīja, ko viņš jau daudzreiz agrāk bija lasījis, Jāņa ev. 3. nod. par čūsku, kas tuksnesī tika paaugstināta, lai slimie izraēlieši uz to skatītos un kļūtu veseli. Tas viņu pārsteidza. Vai viņš visu laiku būtu bijis neredzīgs? Tagad viņš ieraudzīja Jēzu pie krusta kā vēl nekad agrāk. Brīnīškā kārtā viņš sastapās ar Jēzus acīm un kļuva dziedināts.⁴⁹⁾

Par šīs sastapšanās sekām var tālāk lasīt kādā autobiogrāfiskā fragmentā, kas pagājušā gadā iespiests *Svensk Teologisk Kvartalskrift*'ā:⁵⁰⁾ „Kad drošība pār viņu plūda, prieks kļuva tik liels, ka tas draudēja saplosīt krūtis. Viņš sēdēja pie galda un lasīja. Viņam nācās piecelties kājās un staigāt pa istabu. Bija jau krēsla pēc īsās ziemas dienas. Uz galda dega lampa. Lielā baltā baznīca vairs nebija pa logu saredzama, bet visa telpa pārvērtās baznīcā, vairāk nekā baznīcā. Viss esošais kļuva svētnīca, kur Dievs satikās ar viņu un visiem apžēlotiem bērniem, kur atskanēja pateicība un gaviles par visu lielo un neatvairāmo, kas ar viņu,niecīgu cilvēku, bija noticis. — Tas notika manis labā. — Istabā mirdzēja gaismā. Dzīve un pasaule staroja neapraktāmā spožumā. No acīm līja asaras, bet tās bija prieka asaras, lai gan pats iemesls bija maz piemērots modināt prieku. Tas bija mocītais, līdz nāvei mocītais vīrs pie krusta. Cilvēki to nebija darījuši. Tas pārsniedza jebkādu izskaidrojumu. Bet slava Dievam, tas tomēr bija īstenība!“

Tagad kļūst saprotams, ka Sēderblūms, neskatoties uz savu nenogurstoši turpināto kritisko pētniecības darbu kristīgās reliģijas robežās un ārpus tām, savā jaunībā dvēseles cīņās iegūto skaidrību glabāja visu mūžu un neatrada par vajadzīgu grozīt savas attiecības pret Pestītāju vai teorētisko grūtību dēļ modificēt savu ticības viedokli. „Atziņa ir maz nozīmīga ja pie tās vien paliek. Daudz vērtīgāks ir viens vienīgs skats no cilvēka Dēla acīm; tas satriec lepnumu un augstprātību un velk pie sevis izbiedēto un izmisušo cilvēku.“⁵¹⁾

⁴⁹⁾ Fräu Upsala till Rock Island, 1924. g., 21., 22. lp. p.

⁵⁰⁾ 1935. g. 337. lp. p.

⁵¹⁾ Jesu kläder 27. lp. p.

Sēderblūms labprāt lietāja Paskāja vārdus: „Jēzus ir cilvēku Dievs“ un Lutera formulu: „Mans Kungs“ otrā ticības locekļa klasiskajā izskaidrojumā. Abos šinīs vārdos tiešām atspoguļojas paša Sēderblūma ticības pieredze; tie atskan no viņa mutes ar līgsmu pārliecību. Par Jēzus personu, kas tā bijusi un kādai tai jābūt, cilvēki var būt dažādās domās, bet tam, kas saskāries ar viņa spēku, galvenais paliek: „Es biju pazudis tagad es esmu atpestīts!“

Cand. theol. L. Bitenieks

Oksfordas grupu kustība.

(Beigas.)

Lai ierosinātu zemes, kur šīs kustības darbību vēl nepazīst, dodas „misijas“ ceļojumā (ko dara tikai tad, ja saņem tam Dieva vadību) vesela grupa, kopa (Team-Mannschaft), balstoties uz evaņģēlija, ka Jēzus izsūtīja savus mācekļus pa divi, trim. Interesanti, ka šajās „mājas sanāksmēs“ nav kāda noteikta persona par vadītāju. Tā ir kopība — sadraudze, kur vadītājs ir tas, kas saņem uz to sv. Gara aicinājumu. Šīs sanāksmes nav tikai reliģiska rakstura konferences. Tās apmeklētāji nav tikai dalībnieki, viņi sastopas kā līdzīgi viesi, lai cik dažāds arī būtu viņu stāvoklis. Trūkst svinīgi pietistiska noskaņojuma, kaut gan runā par reliģiskām lietām dziļā nopietnībā. Dalībnieki pa lielākai daļai ir laji, kaut gan to skaitā netrūkst arī garīdznieku. Pēdējo klātbūtne tomēr nav noteicīga. Visus vieno kopējais mērķis — gūt vienību ar Kristu un tā mantot pasauli Kristum. Par grupas panākumiem visdažādākie liecinieki stāsta brīnumu lietas. Piem., Kanādā, ministru prezidents Benett's teicis grupas ļaudīm, ka tie spēki, ko viņi pārstāv, patreiz esot vienīgie, kas varot glābt pasauli. Un to viņš teicis redzot, kādas pārmaiņas izsaukusi O. g. darbība viņa ļaudīs.

Dienv.-Āfrikā grupas apmeklējums atstājis paliekamus iespaidus rāsu problēmas atrisinājumā.

Pagājušā gadā Norvēģijā un Dānijā O. g. radījusi veselu apvērsumu garīgā pasaulē. Tāpat pag. g. Cīrihē, Šveicē, sevišķi ūniversitātes saime guvusi lielu svētību.

II.

Oksfordas grupas piekritēji noteikti uzsver, ka viņi nenes jaunu reliģiju, bet ka viņu pamatprincipi ir pamatoti bībelē. Viņi uzsver, ka te nav kāda jauna reliģiska organizācija. Kustības vienīgā organizācija esot kristīgā baznīca. O. g. grib būt it kā kodola draudze baznīcā, un par savu mērķi uzskata — dot baznīcai dzīvus locekļus, pievedot ārpusē stāvošos un modinot dziļāku atbildības izjūtu tiem, kas gan sevi uzskata par kristiešiem, bet ir nedzīvi. Ja kāda grupa stipri palielinās, tad tas ir ieguvums apkārtnes baznīcai. Oksfordas grupa grib mums palīdzēt mūsu ticības dzīvē, ka tā top auglīga mums pašiem un citiem, lai mēs būtu īsti Kristus mācekļi. Dabīgi, ka O. g. uzsver praktisko kristietību. Mūsu ticības dzīve nedrīkst norisināties tikai teorētiskā abstrakcijā, bet tai jāparādās arī praktiskā aktivitātē. „Šīs grupas praktiskās ievirzes pamatā ir ticība, ka Dievs pats ir praktiski ievirzīts. Kur Dievs ir, tur kaut kas notiek. Viņš saka: „Lai top gaisma“ — un gaisma top“, saka Th. Spoerri. Kalna sprediķis noslēdzas ar līdžību par gudro un nesaprātīgo namdari. „Ikvienu, kas manus vārdus dzird un dara, to es līdzināšu kādam gudram vīram, kas savu namu uztaisījis uz klints“.

Kalna sprediķa prasības Oksfordas grupa ietver četrās normās: absolūts — godīgums, šķīstība, nesavtība un absolūta mīlestība. To mēs atrodam tikai pie Tā, kas pats sevī iemieso kalna sprediķi — Jēzus Kristus. Bet tur, kur cilvēki viņam dod telpu, tur viņš ar savu garu var to reālizēt arī mūsu dzīvē. Bet izrādās, ka pēdējam ceļā nostājas pats cilvēks, viņa „es“ kā nesalaužams burvju dzelzs loks. Konkrēti skatot — kas viss varētu notikt, ja cilvēks nebūtu tik noslēgts, ja viņam nebūtu bailes no cilvēkiem, ja viņš skatītos pāri savām robežām, ja viņš nebūtu tik iedomīgs, kūtrs, pilns iekāres, sevis apsēsts?

1. Tas, ka mēs stāvam ceļā Dievam un Viņa spēka pilnai darbībai — tas ir grēks. Oksfordas grupas asi kritizē mo-

dernā cilvēka vājību dot grēkam dažādus apzīmējumus, kā: apspiestas dziņas, traucējumi, kompleksi, dabīgie instinkti u. c., tikai ne viņa tiešo vārdu — grēks. „Grēks ir viss tas, kas mūs šķir no Dieva un no tuvākā“, saka vienkārši Oksfordas grupa. Grēka noslēpums esot aplēpts mazā vārdā „es“, un personīgais paškults esot pasaules grēka cēlonis.

Grēks ir ciešanas; tā darbības sekas mēs nevaram ne iepriekš paredzēt, ne pārspriest. Tas ir lipīgs kā sērga. Tāpat kā miesas slimībai arī grēkam ir nepieciešams kāds pretlīdzeklis, lai tas neizplatītos tālāk. Mēs nevaram no tā atsvabināties, ja mēs apņemamies par to vairs nedomāt. Tikai radikāla dvēselīga operācija mūs var no tā atsvabināt. Un šai operācijai vajadzīgie rīki ir Jēzus Kristus rokās, kas ir „nācis grēciniekus atpestīt“, ne tikai drusku reformēt. Bet kas to zina, tam arī top skaidrs, ka ir tikai viena izeja no grēka slimības — nodot sevi visu, nodot ikdienas Dievam.

2. Oksfordas grupas mācības vidus punktā stāv Kristus krusts. Noliekot tur savu grēka nastu, cilvēkā notiek pārmaiņa, kuņā cilvēks nodod visu sevi Dievam. Būtiski tas ir tas pats, ko mēs apzīmējam ar vārdu atgriešanās. „Kas ir Kristū, tas ir jauns radījums. Kas bijis, ir pagājis, redzi, viss ir kļuvis jauns“ (2. Kor. 5,17). Oksfordas grupa to sauc par „dzīves pārmaiņu“ (Life Changing). Tā ir mūsu vecās dzīves maiņa pret jaunu, augstāku, pilnu garīgas aktivitātes visā, ko mēs domājam, sakām, vai darām. Šī „sevis atdošana“ (Surrender-Hingabe, Übergabe) ir pilnīga atraisīšanās no mūsu vecā „es“ un dzīve vienībā ar Kristu, Dieva vadības spēkā. Šai „sevis — nodošanai“ jābūt tik pilnīgai, ka mēs viņā „dzīvojam, kustāties un esam“. Šī „dzīves pārmaiņa“ jeb „sevis — nodošana“ nav sentimentāls, pietistiski noskaņots jūtu akts, tas ir gribas akts. Savu gribas spēku mēs nododam, uzticam Dieva gribai: „Tavs prāts lai notiek“, kā arī lūgšanā ikdienas lūdzam“.

3. Ar šo pēdējo mēs esam nostājušies Dieva vadībā. Mēs apliecinām savu gribu darboties saskaņā ar Viņa plānu un realizēt to dzīvē. Bet tiešākais ceļš realizēt Dieva plānus ir dzirdēt Viņa balsi. Mūžības pasaule mums ir tuvāka, nekā mēs to domājam. Svētā Gara vadībai nekas nav par mazu, par

niecīgu mūsu dzīvē, lai mums ar to neatklātu Dieva padomu. Šī vadība nav tikai kāda atsevišķa cilvēka priekšrocība. Viņa dota mums visiem, tāpat kā saule un gaiss. Dieva vadība palīdz uzvarēt bailes par šīs dienas un rītdienas rūpēm, bailes no nākotnes. Mūsu pašjāvība Dieva vadībai ir labākais pārbaudījums mūsu ticībai.

Bet lai dzirdētu Dieva padomu ne tikai kādos sevišķos gadījumos, bet katru dienu, ir nepieciešami, ka mēs mācāmies lūgt un arī gaidīt Viņa atbildi. Tādēļ Oksfordas grupu kustība uzsver t. s. „klusās stundas“ (The Quiet Time) nepieciešamību, vislabāki rīta agrumā pirms nav sākusies dienas kņada. Klusēt šai sakarā nozīmē lūgt. Bieži mēs runājam lūgšanā ar Dievu un aizmirstam klausīties, kāda ir Viņa atbilde. Šajā „klusā stundā“ mums jātop pavisam klusiem un jāklausās ko Dievs mums saka. Jēzus apsolījums: „Redzi, es esmu pie jums ikdienas līdz pasaules galam“, nav tikai kāda bāla doma, bet tā ir absolūtās īstenības izteiksme. Šīs „klusās stundas“ nav jāiedomājas kā meditācija vai mūsu gribas sasprindzināti stāvokļi, nav jāgaida arī kādi sevišķi notikumi. Viss ir daudz vienkāršāk un dabīgāk — tas ir Ps. 62,2 stāvoklis: „Mana dvēsele ir klusa uz Dievu, no viņa nāk mana pestīšana“. Šī rīta „klusā stunda“ ir atslēga visai dienai. Tādēļ mums jābūt gataviem sevi pilnīgi nodot Dievam, izslēdzot šaubas, izklaidību un visu citu, izņemot pārliecību, ka Dievs var un grib mums darīt zināmu ko lai mēs darām dienas gaitā, vai no kā lai mēs atsakāmies. Oksfordas grupa te pat ieteic izlietot zīmuli un piezīmju grāmatiņu, atzīmējot katru Dieva dāvātu domu, lai nekas neaizmirstos.

Bieži vien šais „klusajās stundās“ rodas šaubas — kā lai zinām, vai tā ir Dieva vadīta vai manis paša doma? Arī ārpusē stāvošie taisni šinī jautājumā izsaka skeptiskas piezīmes, tā esot vienkārša suģestija. Uz to O. g. atbild, ka labākais pārbaudījums vadībai ir zināt, a) vai tā saskan ar mūsu ticības augstākiem principiem, b) vai tā saskan ar svētiem rakstiem un c) vai viņa saskan ar mūsu pienākumu un atbildību vienam pret otru.

Bet ja arī tad vēl ir nedrošība, ir jāgaida un jāturpina lūgt

un, ja iespējams, jāuztic šīs šaubas kādam biedram, kas tic Sv. Gara vadībai.

Bet jo tuvāk cilvēks dzīvo Dievam, jo vieglāk tam būs atšķirt savas domas no Dieva vadības.

Šaubas par vadības pareizību bieži rada tas, ka mums liekās šī vadība neiespējama un nereālizējama. Šaubas krusto mūsu mēģinājumu darboties pēc Dieva padoma. Tas ir tādēļ, ka mums trūkst īstas ticības (Ebr. 11,1) un pašātvības un ka mēs aizmirstam, ka Dievs nedod tādu padomu, ja tas arī reizē nepašķir iespējamību to realizēt.

Nodot savu gribu Dievam gan laikiem ir visgrūtāk, jo cilvēka dabā ir pārāk dziļi iesakņojusies prasība pēc neatkarības. Bet vismazākais, apslēptākais „es“ stūrītis, ko mēs paturam sev, var būt par šķērslī, ka mēs nepiedzīvojam Dieva vadību.

Totāla „dzīves pārmaiņa“ ir notikusi tikai tur, kur cilvēki ir gatavi, Dieva vadībā, arī citiem palīdzēt, nonākt šajā stāvoklī, t. i., kur Dievs var mūs izlietot par ieroci savu plānu realizēšanai. Ticība, ka Dievs mūsu dzīvi ir pieņēmis tādu, kāda tā ir, ka Viņš mums ir piedēvis, un ticība, ka Dievs mūs vadīs arī turpmāk, paver jaunas perspektīves, uzstāda jaunus uzdevumus — kalpot Viņam savā tuvākajā.

4. Ista nodošanās Dievam ir reizē arī sevis nodošana otram cilvēkam. Būtu normāli, ka mēs būtu atklāti viens pret otru. „Bet normālais ir tapis izņēmums“, saka T. Spoerri. Cilvēki dzīvē sastopas maskās un paši cieš no tās. Mēs redzējām, ka grēks ir ne tikai tas, kas mūs šķir no Dieva, bet arī tas, kas mūs šķir no tuvākā. Un arī šis stāvoklis ir jālikvidē. Oksfordas grupa tam piegriež lielu uzmanību. Mums ir jādalās ar mūsu tuvāko savos pārdzīvojumos, resp. mūsu vainas un grēka pārdzīvojumā. Mums ir jāatzīstas, jāizsūdz kādam mūsu grēks. O. g. tam devusi īpatnēju apzīmējumu *Sharing* (burt.-līdzdalība), pie kam šim apzīmējumam ir divas būtiskas puses: te ir

a) atzišanās, grēksūdze, pamatojoties uz Jēk. 5,16: „Izsūdziet cits citam noziegumus, un lūdziet cits par citu, ka topat veselī“ un

b) liecība — Ap. d. 19,18; Lk. 8,39; Jāņa 4,39.

a) Atklāt otram savus pārķāpumus, izsūdzēt savus grēkus nemaz nav tik viegli. Kādreiz ir tā, ka mūsos ir kāds grēks, ko nenojauž pat mūsu tuvākais draugs — jā, kā gan lai to izsūdz? Mums liekas, ka mūsu grēks ir tik īpatnējs, ka to neviens nevarētu saprast; atklājot to, mūs tikai nosodītu un tā vēl vairāk pazudinātu. Bet Oksfordas grupai ir praktiska pieredze, ka, ja mēs uzticam savu grēku kādam cilvēkam, kas dzīvo kontaktā ar Dievu, Viņa vadībā, mēs atgūstam brīvību un kūsājošu dzīves prieku. Pēdējā noslēpums ir tas, ka mēs redzam, ka mūsu grēks ir sastopams arī pie citiem un mēs atklājam to lielo brīnumu, ka šis pats mūsu grēks ir kādā citā cilvēkā ticis dziedināts. Šī atziņa mūs drošina, ka arī mūsu grēks var tikt salīdzināts, un reizē ar šo apziņu, mēs pazaudējam vientulības izjūtu un izmisumu par sevi un atgūstam ticību.

Augšā minētā apustuļa uzmodinājuma otra puse: „Lūdziet cits par citu“, ir tikpat svarīga šai kopējā „grēksūdzes“ momentā kā pirmā puse. Tas, ka mēs zinām, ka ir kāds cilvēks, kas lūdz Dievu par mums, lai mūsu grēks tiktu atņemts, salīdzināts, mūs dziedina un rada mūsos ticību, ka ir iespējama īsta kristīga sadraudze.

Šis kopējās „grēksūdzes“ īstais mērķis ir gūt pareizas attiecības ar Dievu, izsūdzēt Viņam savu vainu, jo vienīgi Viņš var sniegt piedošanu. Oksfordas grupa nesaka, ka augšā minētais, ir vienīgais ceļš kā mēs to iegūstam. Viņa atzīst, ka dabīgāk būtu, ja mēs savu „grēksūdzi“ uzticētu tieši Dievam bez cilvēku starpniecības. Un daudzos gadījumos tas arī notiek. Bet arī te Oksfordas grupa vadās no pieredzes un saka, ka daudziem šī atzišanās otram ir tīri, praktiska nepieciešamība (salīdz, psihoterapijas atzinums par brīvas sarunas nozīmi), lai gūtu drošību, ka pagātnes grēks tiešām ir dzēsts.

b) Mēs teicām, ka ir vēl otra puse tam, ka mēs dalāmies ar kādu savā pārdzīvojumā — liecības puse.

Tie, kas saņēmuši palīdzību, uzskata par savu uzdevumu nest tālāk labo vēsti liecinot, kā to darīja pirmkristīgā draudze. (Sk. augšā minētos tekstus, arī Jāņa ev. 1; 37—47), lai pievestu Kristus jaunus mācekļus. Lai to veiktu, jāievēro kāds dvēseles kopšanas princips — sākt liecību ar to, kas šim cilvēkam pašreiz ir tuvs — ar grēku. To mēs darām, stāstot

sākumā par mūsu pašu grēku un tikai tad par to, kā mēs esam no šī grēka atsvabināti. Kristus spēks tā tiek redzamāk parādīts. Lai gūtu otra uzticību, mums ir pašiem vispirms jāuzticas. Sevišķi ģimenes dzīvē šī savstarpējā uzticēšanās ir neatsverama.

5. Beidzot ir vēl kāds O. g. pamatprincips, kas cieši saistās ar nodošanos Dievam. Tas ir O. grupas uzskats par pareizu „nama pārvaldīšanu“ (1. Pēt. 4,10; Mt. 25,14). Kristus prasa mūsu „es“ pilnīgu nodošanu. Bet tas ietver sevī arī visu to, kas mums ir uzticēts: mūsu namu, ģimeni, laiku, dienu, naudu, dvēseli un miesu, attiecības ar cilvēkiem, gara dāvanas, īsi — visu to, kas mēs esam un kas mums ir. Evāņģēlijs māca, ka Dievam pieder ne tikai 1 proc. mūsu dzīves, bet arī pārējās 99 proc. Mēs esam tikai nama pārvaldītāji, un Dievs prasa, lai mēs uzticīgi pārvaldam svešu mantu. Visam jātiek iekārtotam Dieva valstības interesēs.

Šie pieci punkti: grēks, „sevis nodošana“, Dieva vadība, dalīšanās ar otru savos pārdzīvojumos (Sharing) un pareiza nama pārvaldīšana ir Oksfordas grupas pamatprincipi.

Mēs redzējam, ka F. Buchmaņa dzīves spēks ir — ticība Kristum, viņa salīdzināšanas darbam. Šis spēks ir arī Oksfordas grupas dzinējspēks. Jēzus Kristus nāk pie mums mūsu ikdienā, un mēs drīkstam iziet viņam pretī tādi, kādi mēs esam. Mēs kalpojam Dievam tad, ja mēs mūsu ikdienu nostādām Viņa salīdzināšanas gaismā, t. i., kad mēs savu zinātnisko, veikalniecisko, skolotāja, dvēseļu kopēja vai rokpeļņa darbu izpildām Viņa klātbūtnē. Tā ir Oksfordas grupu kustības pārlicība.

Noslēgsim šo raksturojumu ar teol. E. Brunnera vārdiem:

„Kas ir Oksfordas grupu kustība? — Trieciens, kas grib un var „iemigušo“ baznīcu visās zemēs atmodināt. Šis trieciens tāpat kā man ir citiem un baznīcai kā veselai vajadzīgs. Ja tas nāks no citurienes vēl varenāk, jo labāk. Ne „Oksforda“, bet šis trieciens ir nozīmīgs. Labi tiem mācītājiem un draudzēm kam tas nav vajadzīgs. Pie viņu augļiem jums tos būs pazīt.“

DOMU IZMAINĀI

Mācītāja reliģiskā un ētiskā personība.

Mācītājs ar savu darbu ir nostādīts draudzes dzīves centrā. Uz viņu vēršas draudzes locekļu skati dažādos dzīves gadījumos. Draudze, klausoties mācītāja kristīgajā sludinājumā un vērojot viņa dzīvi, cenšas arī savu dzīvi vadīt mācītāja norādītā virzienā. Saprotams, ka draudzes mācītāja centrālais stāvoklis ir ļoti nozīmīgs un svarīgs. Jo vienīgi tā, stāvot draudzes dzīves centrā, viņš spēj pārskatīt savas draudzes vajadzības, trūkumus, bēdas un priekus. No otras puses šis centrālais stāvoklis uzstāda augstas prasības pašam mācītājam. Katrs trūkums vai nepilnība, ko citādi neievērotu, ir daudz labāki saskatāmi. Kā vienā, tā otrā gadījumā prasības ir augstas. Tādēļ arvien ir mēģināts dot šim mācītāja stāvoklim kādu principiālu pamatojumu. Šeit tad izvirzās divi viedokļi mācītāja izpratnē: mācītājs kā garīgā amata nesējs un mācītājs kā reliģiska un ētiska personība. Pirmais viedoklis iezīmējas ar to, ka mācītājs tiek atzīts par zināmu funkciju nesēju, kas viņu radikāli savā būtībā atšķir no pārējās cilvēku sabiedrības. Mācītājs kā garīgā amata nesējs balstās uz diferenciācijas principa. Viņa attiecībās ar draudzi pirmā un galvenā iezīme, ka viņš ir citāds, pilnīgi atšķirīgs, no citiem, pateicoties savam specifiskam garīgam amatam. Tas piešķir viņam ne tikai īpatnējas funkcijas un darba lauku, bet sevišķas būtiskas iezīmes. Mācītāja nolūks tādā gadījumā nav nostādīt citus sev līdzīgā stāvoklī, resp. par garīgā amata nesējiem. Ar to nav sacīts, ka mācītājam tādā gadījumā ar atsevišķo draudzes locekli nebūtu nekā kopēja, kā vienam, tā otram jādzīvo saskaņā ar Dieva gribu.

Otrais pieminētais viedoklis par mācītāju atšķiras no pirmā tanī ziņā, ka tas nav dibināts diferenciācijas principā. Doma par mācītāju kā reliģisku un ētisku personību nav dibināta apziņā par viņa sevišķām īpašībām, kas viņu nošķirtu no pārējiem draudzes locekļiem. Personības būtiskā iezīme ir tā, ka tā vienmēr ir tapšanas stāvoklī. Ja garīgā amata

nesējs dzīvo apziņā par zināma noteikta stāvokļa esamību, tad reliģiskā personība saprotama vienīgi attiecē ar jībūtību. Šinī stāvoklī tā atrodas sintētiskā sakarā ar pārējo sabiedrību, resp. draudzi, kuŗa tiecas pēc tā paša jībūtības mērķa. Tā mācītāja stāvoklis šinī izpratnē nav dibināts nošķirtībā, bet kopējā apziņā un mērķī, realizēt Dieva gribu.

Konstatējot šīs divas mācītāja stāvokļa izpratnes, tad arī gribu turpmāk piegriezties šo viedokļu tuvākam apskatam un pamatojumam, lai tad varētu uzrādīt viena, vai otra viedokļa priekšrocības vai trūkumus.

1.

Garīgā amata jēdziens sevišķu ievēribu un nozīmi iegūvis katoļu baznīcā, kuŗa to pamato ar Mat. ev. 16, 19 vārdiem, „un es tev došu debesu valstības atslēgas; un ko tu siesi virs zemes, tam jībūt sietam arī debesis; un ko tu atraisīsi virs zemes, tam jībūt atraisītam arī debesis“. Šie vārdi, kas teikti Pēterim, ir palikuši par pamatu katoļu baznīcas mācībai par apustulisko sukcesiju. Tas norāda ceļu, ka garīgā amata pamatojumu katoļu baznīca meklējusi Svētajos rakstos. Bez šīs pieminētās Svēto Rakstu vietas vēl mēdz atsaukties uz Jāņa ev. 20, 21; Mark. ev. 16, 15, u. c. Katoļu baznīcas mācība par garīgo amatu un tā pamatojumu Svētajos Rakstos nav izbeigusies arī protestantiskajā baznīcā. Vecluteriskā ortodoksija šo mantojumu pārņēma no katoļu baznīcas un luteriskās baznīcas Simboliskajās grāmatās to sastopam vēl tagad.

Bagātu materiālu šādām domām par garīgo amatu un tā pamatojumu Svētajos Rakstos ir devušas apustuļa Pāvila un vēlākā laikā vēstules, arī Apustuļu darbos netrūkst šādu vietu. Mēs lasām, ka „katrā draudzē ievēlēja presbiterus“, Act. 14, 23; un citā vietā, Act. 20, 17, ka draudzēs Sv. gars iecēlis bīskapus, lai ganītu Dieva draudzi. II Kor. vēst. 4, 1 — „tāpēc, ka mums ir dota šī kalpošana (διακονία)“.¹⁾ Draudžu darbiniekiem ir dažādas spējas un pienākumi. „Ja kam ir pravieša spējas, lai tā saskan ar ticību, ja kam ir kalpošana, lai paliek

¹⁾ „Für unser Begriff von Amt kennt das N. T. nur das Wort διακονία.“ Ch. Achelis, Praktische Theologie. 6. Aufl. Tübingen, 1918.

kalpošanā, ja kas māca, lai paliek mācīšanā" — Rom. vēst. 12, 7. „Bet tu esi prātīgs visās lietās, paciet ļaunu, dari evaņģēlista darbu, piepildi savu kalpošanu" — II Tim. vēst. 4, 7 (salīdz. arī I Tim. vēst. 1, 12). Bez jau pieminētiem amatiem — presbiteru, bīskapa, pravieša u. c. I Tim. vēst. 2., 7. runā arī par sludinātāju (heroldu) un apustuli.

Šo nedaudzo pieminēto vietu pietiek, lai mēs atzītu dažas svarīgas patiesības, kas saistās ar garīga amata izpratni. Pirmkārt, neviena Svēto Rakstu vieta neliecina, ka Jēzus pats būtu dibinājis kādu garīgu amatu. Pieminētā Mat. ev. 16, 19, kā tas jau zināms ir vai nu sekundārs tradīcijas elements, vai pat interpolācija, kas radusies kā nepieciešamība katoļu baznīcā. Otrkārt, pieminētās Pāvila vēstuļu vietas nav norādījums uz kādu amatu. Tur ir gan runa par kalpošanu, ko Lutērs ir tulkojis ar vārdu — amats. Ja Lutērs II Kor. vēst. 4, 1; Rom. vēst. 12, 7; II Tim. vēst. 4, 7 tulko ar amats, tad tas ir neprecīzs tulkojums, uz ko ir vairākkārt jau aizrādīts.²⁾

Tas, ka ar *διακονία* nav gribēts pasvītrot ne kādu sevišķu amatu, saprotams no tām rakstu vietām, kur tā velta sakarā ar citām draudzes dzīves parādībām, kā pravietošanu, mācīšanu u. t. t. Tomēr neapstrīdama paliek patiesība, ka vēlākā laika raksti, kas radās tanī laikā, kad pieauga draudžu skaitliskā attīstība, radās nepieciešamība pēc zināmiem institūtiem, resp. amatiem. Tā radās pieminētie presbiteri, episkopi jeb bīskapi, kas gan sākumā bija tikai primī inter pares, un tikai vēlāk pacēlās pāri citiem. Ka šāda ir bijusi toreiz un ir vēl tagad dzīves nepieciešamība, nevaram apšaubīt. Kristīgās baznīcas eksistence nav domājama bez dažādiem baznīcas administratīviem amatiem. Tomēr mums paliek atziņa, ka bibliski garīgais amats nav pamatojams.

Tājāk mūsu laika garīgā amata aizstāvji pamatojas otras šķiras autoritātē — aplicības rakstos. Labprāt pieminēti vārdi ir Conf. Aug. art. 5.³⁾ Mums jāpatur prātā, ka aplicības raksti nav viengabalaini, bieži tas, kas vienā vietā ir izteikts ļoti noteikti un krasi, jau citā vietā, ja neatrodas tiešā pret-runā, tad vismaz stipri mīkstinātā veidā. Tā tas ir arī ar ga-

²⁾ Skat. Stuttgarter Biblisches Nachschlagewerk pag. 561.

³⁾ Skat. Ceļš 1936. Nr. 1. P. Rozenbergs, Garīgais amats, pag. 12.

rīgā amata jēdzienu apliecības rakstos. Šmalkaldes artikuļos, pretim augšā pieminētai vietai, kur vairāk pasvītrots pretstats ar katoļiem, lasam tādus vārdus „Christus pariter mittit apostolos sine discrimine, quum ait: Sicut misit me Pater, ita ego mitto vos. Eodem modo ait se mittere singulos, sicut ipse missus est, quare nulli tribuit praerogativam aut dominationem prae reliquis“ (De Potest. et Prim. Papae). Doma izteikta skaidri, ka visi izsūtīti kalpot tam pašam mērķim kā Kristus bez kādām priekšrocībām. Turpat tājāk sacīts, ka Pāvils Gal. vēst. 2. pastāstot, ka viņš no Pētera nav saņēmis nekādu ordināciju, vai apstiprinājumu, bet evaņģēliju sludinājis brīvi. Vēl skaidrāk šī doma izteikta Šmalk. art. vārdos „Porro ministerium novi testamenti non est alligatum locis et personis sicut ministerium leviticum, sed est dispersum per totum urbem terrarum, et ibi est, ubi Deus dat dona sua, apostolos, prophetes, pastores, doctores...“

Apliecības raksti tāpat kā Svētie Raksti nedod tiesību runāt par garīgu amatu citādi kā vien administratīvā nozīmē.

2.

Atstājot problēmu par garīgā amata pamatojumu Svētajos Rakstos, mēs savu uzmanību piegriežam atsevišķu domātāju izteikumiem. Šeit uzpeld mūsu ievadā pieminētais pretstats. Vecluteriskās ortodoksijas pārstāvji, Hutters, Gerards, u. c. savos dogmatiskajos domājumos ierādījuši ievērojamu vietu apcerei par garīgo amatu. Tā no vecluteriskās ortodoksijas tas pārnācis arī līdz mūsu laikiem. Kritiskā teoloģija jau ir mēģinājusi norādīt, ka šāda garīga amata izpratne ir nekritiska. Tomēr pēdējā laikā, it sevišķi dialektiskās teoloģijas iespaidā, arvien biežāk sāk runāt atkal par garīgo amatu. Šeit gribu tikai galvenos vilcienos norādīt uz tiem argūmentiem, kas izvirzīti pret garīgo amatu. Jau R. Rote (Rothe) ir norādījis, ka klerikāts saprotams vienīgi kā organizācijas princips baznīcā. „Garīdzniekā topot uzskatāma baznīcas ideja.“ Zīmīgi tanī pašā virzienā ir arī O. Kirna vārdi: „Selbst das bedeutungsvollste Amt, das die evangelische Kirche kennt, das P r e d i g t a m t,

*) Skat. R. Rothe, Dogmatik, Bd. II, 2 pag. 48 Heidelberg, 1870.

gilt ihr nicht als unmittelbare göttliche Stiftung, sondern als eine Sache der guten und zweckmässigen Ordnung. Seine Vollmacht ruht prinzipiell bei der Gemeinde.“ Šādām Kirna domām varam lielā mērā pieslieties. Tas, ka garīgais amats savu jēgu iegūst attiecē ar draudzi, ir saprotams. Paliekot pie garīgā amata praktiskā pamatojuma, mēs arī saprotam, kādu lomu šeit spēlē tradīcijas. Vēsture rāda neskaitāmus gadījumus, kur patiesībai ilgi bijis jāvairās un jādod ceļš tradīcijai. Mums jābūt skaidrībā, ka garīgā amata apziņa ir svarīgs faktors pašam mācītājam viņa darbā, bet arī draudzes dzīvē vispār. Par šīs tradicionālās apziņas svarīgumu ir vienis prātis liela daļa kritisko domātāju. No visa sacītā jāsecina, ka garīgā amata apziņa ir tradicionāla un tā uzskatāma par mācītāja darbu veicinātāju apstākli.

3.

„Unsere Zeit, unsere Religion, auch unsere Kirche stellt sie (die Frage) an den evangelischen Pfarrer: Du sollst eine Persönlichkeit sein!“ — izsaucas M. Šians.⁶⁾ Viņš savu saucienu pēc personības pamato uz Kapsteina izvestās aptaujas, vai vēl ir vajadzīgi mācītāji.⁷⁾ Šis sauciens laikam ir atskanējis tādēļ, ka pārāk uzsvērtā garīgā amata apziņa atstāj novārtā personības apziņu. Garīgā amata pārstāvju doma, ka šī amata spēks un, protams, arī panākumi nav saistīti ar amata nesēja personīgo kvalitāti (sevišķi katoļi), viņš ir tikai ierocis, kas izpilda no viņa neatkarīgus uzdevumus. Kur šī apziņa sevišķi uzsvērtā, tur arī ātrāki redzam pretstatu starp amata nesēju un personu. Sevišķi tas jāsaka par katoļiem. Zināms, ka tas nepaliek apslēpts arī draudzei, kas bieži ved pie pilnīgas darba nesekmības. Arī evaņģēliskajā baznīcā šis pretstats nav pilnīgi izzudis. Lai šo plaisu izlīdzinātu, ir uzstādīta prasība, lai mācītājs būtu ne tikai sava amata, bet arī savas personības dēļ augsti stādams. Šis nav vienīgais iemesls prasībai

⁶⁾ O. Kirn, Grundriss der Evangelischen Dogmatik, pag. 132, 3. Aufl. 1916. Leipzig.

⁶⁾ M. Schian, Der evangelische Pfarrer der Gegenwart wie er sein soll, pag. 24. Leipzig, 1920.

⁷⁾ Th. Kappstein, Bedürfen wir des Pfarrers noch?

pēc augstvērtīgas personības. Tas apstākļi, ka mācītājs izvirzās dvēseļu kopēja situācijā, nav mazāk svarīgs. Kamēr viņš ir tikai Dieva vārda sludinātājs, viņam ir gan sakars ar draudzi, bet tas nav personīgs. Nākot personīgā sakarā ar katru atsevišķu cilvēku, arī mācītājs pats tiek nostādīts citā situācijā, kurai ir īpatnējas prasības un kur mācītājam jākalpo pavisam citam mērķim. „Daraus folgt aber, dass gerade dem protestantischen Seelsorger der character indelebilis des Amtes nicht das feste Rückgrat der Wirksamkeit, auch keine Rückendeckung bietet, sondern der character personalis“ — saka Baumgartens.⁸⁾ Šeit mācītāja sakars ar draudzi ir dziļāks un tā arī ir būtiskā sakne prasībai pēc personības. Arī šī doma par mācītāju kā personību savā galējā uztvērumā var kļūt tāpat kā garīgā amata uztvērums vienpusīga. Tomēr šādas vienpusības nedrīkst mūs atbaidīt, redzēt patiesību.

Mēs apzinīgi runājam par reliģisko un ētisko personību, noteikti pasvītrotot šos abus konstituējošos elementus. No naturālisma izaugusē psihoterāpija reliģiskajam momentam nedod nekādu vietu, kaut arī citādi tā uzstāda augstas prasības dvēseļu ārstam, resp. kopējam.⁹⁾ Šāda novirzīšanās galējībā, protams, nav atzīstama. Ir vairākkārt mēģināts izlīdzināt kristīgo dvēseļu kopēja jēdzienu ar naturālismā pamatoto psihoterapeitu, tomēr šie mēģinājumi nav izdevušies, jo pats pamats, uz kura tie balstās, ir pretrunīgs.¹⁰⁾ Nemaz nerunājot par šiem galēji vienpusīgiem uzskatiem, arī prasībā pēc personības ir vienmēr jābūt zināmai saskaņai ar amata apziņu. Laikam gan patiesībai vistuvāk šinī ziņā stāv tādi zinātnieki kā Nibergalls un Pfenningsdorfs, kas, atzīdami gan garīgā amata nozīmi, redz tomēr mūsu laiku prasību pēc personībām. Tā Nibergalls saka — „Pietismus und moderne Welt sind einig in dem Verlangen nach religiösen Persönlichkeiten im Gegensatz zu jenem Amtskirchentum, das davon nichts wissen will.“¹¹⁾ Penningdorfs uzstāda prasību pēc iekšējās saskaņas

⁸⁾ O. Baumgarten, Protestantische Seelsorge, pag. 63. Tübingen, 1931.

⁹⁾ B. Schairer, Seelenpraxis, pag. 190. Gütersloh, 1927.

¹⁰⁾ Skat. E. Jahn, Tiefenpsychologie und Seelenführung, 1931.

¹¹⁾ Fr. Niebergall, Praktische Theologie, Bd. I, pag. 434. Tübingen 1918.

starp amatu un personību. „Dagegen ruht das Wirken des Pfarrers ganz und gar auf der inneren Übereinstimmung von Person und Amt.“¹²⁾

4.

Šinī rakstā nevaram plaši apskatīt visas tās īpašības, kas iezīmē reliģisku un ētisku personību, mazo telpu dēļ, tomēr uz dažām gribu norādīt. Starp tiem dažādiem prasījumiem, kas mācītājā grib redzēt ideālistu no vienas, reālistu no otras puses, partijas cilvēku un tādu, kas satāv partijām pāri, kultūras veicinātāju, vai tādu, kas stāv pasaulīgai kultūrai pāri, pasaules cilvēku, vai pilnīgu baznīcas vīru, ir grūti atrast vadītāju līniju. Reliģisko personību raksturo skaidra un apzinīga sakara izjūta ar Dievu. Šāds cilvēks zin, ka viņš savu uzdevumu ir saņēmis tieši no Dieva. Tas tad arī galvenais un noteicējs apstākļi viņa dzīvē. Bet šīs attiecības ar Dievu dabū īpatnēju raksturu, pateicoties Kristus. Ja mācītājs saņēmis aicinājumu stāties draudzes darbā, kaut arī citu svarīgu apstākļu dēļ, tad tas tomēr neizteic kristīga mācītāja būtību.

Ētiskā laukā, kas stāv ciešā sakarā ar mācītāja reliģisko aicinājumu, izvirzās prasība pēc patiesīguma un godīguma. Kristīgās ticības pamata patiesības katrs indivīds pārdzīvo īpatnēji, un šie pārdzīvojumi atrod katrā gadījumā tiem piemērotus izteiksmes veidus. Tā tas notiek arī mācītāja apziņā. Tāpēc ir saprotams, ka var būt gadījumi, kuŗos atšķirība dažādu mācītāju pārdzīvojumos var būt jūtama. No otras puses mācītājs savā sludinājumā, resp. mācībā ir saistīts ar noteiktām normām. Tās sev līdzī nes objektivitātes prasības, kuŗām jāpakļaujas mācītāja subjektīvajam pārdzīvojumam. Šeit rodas spaidi, kuŗi dzen varbūt dažos gadījumos būt nepatiesīgiem. No vienas puses tā tad tradīcijā sakņotās objektīvas normas, no otras, mācītāja subjektīvais pārdzīvojums var būt tādi apstākļi, kas prasa smāgu ētisku izšķiršanos. Atsacīties no sava subjektīvā pārdzīvojuma nozīmē, radīt nesaskaņu pašam sevī, bet atteikties no tradicionālām normām, — stāties konfliktā ar tiem institūtiem, kas raugās uz to, lai mācītājs savā mācībā

¹²⁾ E. Pfenningdorf, Praktische Theologie, pag. 688. Gütersloh, 1929.

stingri turētos pie objektīvām normām. Garīgā amata pārstāvji, kas mācītāju pazeminājuši par līdzekli, protams, izšķiras par to, ka mācītājam jāatsakās no savām subjektīvām pārlicībām par labu tradicionālām normām. Kas prasa mācītāja personību, iet pretēju ceļu. Tā Šians saka: „Wer Gottes Evangelium in der Welt zu vertreten hat, darf nicht zum unselbständigen Werkzeug erniedrigt werden... Überall muss man merken, dass sein Gewissen ihn regiert.“¹³⁾ Šāda doma sakņojas pārlicībā, ka arī objektīvām normām ir tikai relatīva nozīme, tāpat, kā individuālam subjektīvam pārdzīvojumam. Tāpēc „lege man dem Pfarrer kein theologisches Joch auf; also drücke man ihn nicht mit lehrgesetzlichen Lasten.“¹⁴⁾ Šians tālāk apskata mācītāja attiecības ar dažādām baznīcas dzīves normām: apliecībām, liturģiju u. t. t., tam nevaram šeit izsekot, tomēr pamata atziņa ir tā, ko Vernle izsaka sekoši — „Alle Kirchen, Kirchenordnungen, Kirchenbekenntnisse, Kirchengebete sind Menschenwerk; sich darein schicken, aber nicht dadurch gebunden sein, ist Pflicht.“¹⁵⁾ Aplami būtu domāt, ka kāds no šo domu pārstāvjiem neredzētu bīstamo konsekvenci — nosligšanu subjektīvā patvaļā. Atzīstot arī, tā sauktās, objektīvās normas par relatīvām, nav jādodomā par pilnīgu atsacīšanos no normām vispār. Šie domātāji gribējuši atrast plašāku bazi mācītāja darbam, lai tā izvairītos no pārmetumiem par nepatiesību un liekulību, par mācītāja paša neticību tam, ko viņš saka: „Nicht eng soll dem Pfarrer der Rahmen gespannt sein. Das Wesen einer evangelischen Kirche lässt das nicht zu. Eine evangelische Kirche muss ja immer bereit sein zu lernen.“¹⁶⁾ Katrā gadījumā atbildība par savu patiesīgumu mācības jautājumos (nē kārtības!) jānes savas sirdsapziņas un Dieva priekšā, vai, kā to Vernle saka, „Du sollst niemals Menschenknecht werden, weder der Familie, noch der Kirche, noch des Staates, noch irgendeiner Partei, denn du kannst nicht Diener Jesu sein und Knecht von Men-

¹³⁾ M. Schian, op. cit. pag. 91.

¹⁴⁾ Turpat.

¹⁵⁾ Wernle, P., Einführung in das theologische Studium, pag. 529, Tübingen, 3. Aufl. 1921.

¹⁶⁾ M. Schian, op. cit. pag. 91.

schen.¹⁷⁾ Šinī virzienā ceļš ir daudz smagāks, jo visa atbildība jānes pašam un nav cita, uz kā to nolikt.

Blakus prasībai pēc patiesīguma nostājas prasība pēc godīguma. Mācītājam vienmēr savā dzīvē un darbā jābūt tādām, lai katrs, arī viņa nelabvēlis, varētu teikt — viņš ir godīgs. Ka godīgums nav domājams bez kristīgās mīlestības pamatojuma, ir saprotams.

5.

Beidzot ar pāris piemēriem jānorāda uz praktiskās dzīves piemēriem, kas runā par labu prasībai pēc reliģiskās un ētiskās personības. Nevaram pieminēt daudzus gadījumus no citu tautu mācītāju dzīves, bet varam gan atzīmēt pāris mūsu pašu tautas mācītājus — lielas reliģiskas personības, mirušo mācītāju K. Beldavu un prāvestu K. Kundziņu. Par Beldavu kā lielu reliģisku personību liecina viņa daudzie raksti un arī L. Adamoviča nekrologs.¹⁸⁾ Beldavs, būdams stingri pozitīvs, ja pat konservatīvs teoloģiskos uzskatos, tomēr dzīvē ir allaž vairījies pasvītrot savu garīgā amata apziņu. Ja no viņa izplūdis liels reliģisks spēks uz mūsu tautau un vienu daļu jaunās paaudzes mācītāju, tad tikai tādēļ, ka viņš ir bijis liels kā reliģiska personība. Daudz vairāk liecību ir par K. Kundziņu. Par viņu kā lielu reliģisku personību liecina daudzie viņa kandidāti gan sarunās, gan arī savos rakstos. Ļoti skaidri savus uzskatus par mācītāju Kundziņš izteicis savā autobiografijā „Mans mūža gājiens“ 1935. Šeit mēs atrodam apstiprinājumu tam, ko iepriekš esam teikuši par mācītāja personību. Tā sakarā ar garīgo amatu teikti viņa vārdi „par mācītāju palikdams, es negribēju pārvērsties savā ārējā cilvēkā, negribēju pieņemt savādu, tā saucamo „garīdznieku“ izturēšanos: dzirdamu, redzamu „svētulību“ runā un gājienā, bet būt un palikt vienkāršs, svabads un patiesīgs pēc savas dabas savā kustībā un darbā.“ (132). Iestājoties mācītāja darbā, viņam rūpējušas divas lietas, viena no tām, „lai tas manu personu šauri neierobežotu

¹⁷⁾ P. Wernle, op. cit. pag. 529.

¹⁸⁾ L. Adamovičs, Mācītājs Dr. theol. Kārlis Beldavs. Izglītības Ministrijas Mēnešraksts 1936./Nr. 2, pag. 171.

garīdznieka kārtā" (130). Tas ir norādījums uz šauru garīgā amata izpratnes noraidījumu.

Ka mācītājam jābūt patiesam, par visām lietām pašam pret sevi, norāda tas, ka Kundziņš prasa, lai jauns mācītājs ieradinātus un iemācītus ticības gabalus pārdzīvo un nodibina no jauna (126). Šinī sakarā viņš jautā, „Vai tādi pārmetumi: mācītājs pats neticot, ko tas sludino; tas citādi runājot, nekā darot — vai tādi pārmetumi neizplūst no mūsu pašu ļaunās sirds un iedomības? Būt tiesnesim ticības lietās, nav kuņam katram iespējams... Kas pats savā dvēselē nav izcīnījis grūto cīņu lūgdamies: „Kungs es ticu. Palidzi manai neticībai!“ Kas meklēdams nav nonācis pie atzišanas; nevis it kā paši no sevis būtu derīgi, bet kad esam derīgi, tad esam no Dieva — kas to nav pārbaudījis pie sevis, tādām nav tiesības tiesu turēt par citiem ticības lietās“ (133). Šeit ir izteikta tā pati prasība, ko jau pie Šiana atzīmējām — atbilde Dieva priekšā un patiesīgums sevī.

Mēs varam atrast daudz liecinājumu par to, ka mācītājam jābūt godīgam, sirmā Kundziņa tēva dzīves grāmatā: „Bet tiesājot citus, pašam jābūt godīgam un apdomīgam“ (133), u. c. Kundziņš ir netikai šādus principus uzstādījis, bet pats ar savu dzīvi tos apliecinājis, tādēļ tie mums ir vēl jo svarīgāki. Interesants ir skats arī negatīvā virzienā. Tur kur mācītājs iziet savā darbā ar stingro garīgā amata apziņu, bet savas cilvēcīgās nepilnības dēļ kļūdas, draudze atkrit un mācītāju necieš. Bet tanīs gadījumos, kur mācītājs, gan daudz rakstura kļūdām un trūkumiem iziedams savā darbā, kļūdas un klūp, bet tanī pašā reizē nes karstas ilgas kļūt labākam, draudze to itkā neievēro, piedod. Mūsu baznīcas dzīves pēdējais gadu desmits rāda ne vienu vien tādu gadījumu. Varbūt draudze redz, ka mācītājs ir patiess arī savās kļūdās un tādēļ cenšas to saprast. Cik nožēlojami ir tādi gadījumi, tomēr tie apliecina augšējās tezes patiesību.

Tāpēc ir saprotama dibinātā prasība, ka pasvītrotās garīgās amata apziņas vietā ir liekama mācītāja reliģiskā un ētiskā personība.

H. Biezais.

SKOLA UN PAIDAGOĢIJA

Cand. hist. Ādolfs Klepers

Ģenerālsuperintendents Kārlis Gottlobs Zonntāgs kā izglītības darbinieks

(Beigas.)

Daudz Zonntāgs ir runājis un rakstījis par sieviešu izglītību. Viņa laikā Rīgā nodibinājās 1803. gadā „Fischerisches Mädchen Institut“, kuram Melngalvju sabiedrības vecākais Fischers ziedoja namu un 40.000 valsts dalderu; tad 1805. gadā „grosse Stadt-Töchterschule“; 1814. gadā Joh. Holsts, arī Melngalvju sabiedrības vecākais, ziedoja 34.000 dālderu priekš „Jungfrauen-Erziehungs-Institut“, kurā mācījās pilsoņu bāra bērni, vai visai trūcīgu vecāku bērni. Savu tiesu te ierosinājumus deva Zonntāgs ar saviem rakstiem un publiskiem priekšlasījumiem par sieviešu izglītību: „Über das weibliche Leben“, „Sittliche Ansichten der Welt und des Lebens für das weibliche Geschlecht“ (1817—1819), kurus viņš ciklu veidā ir turējis pieaugušām sievietēm Rīgā, Tērbatā, Pērnāvā.

Zonntāgs ir izdevis sieviešu jautājumā kādu darbu: „Ein Wort zu seiner Zeit für verständige Mütter und erwachsene Töchter“, Freiberg 1798. g., kurā kāda māte (citur uzgāju aizrādījumu — Bernhardi kundze Freibergā) sniedz vēstuli veidā mierinājumu un padomus savai draudzenei, arī mātei, kuŗas meita slimībā zaudējusi ārējo skaistumu un pievilcību. Vēstuli galvenais temats ir: vai sievietes jāaudzina laulības dzīvei, vai tam sāvoklim, ja viņas paliktu ārpus laulības? (Tā kā grāmatas ievadā Zonntāgs pilnīgi akceptē te izteiktus uzskatus, tad mazliet tiem pieskārsos.) Noteikta atbilde netiek dota, bet gan pierādīts, ka sieviete jāaudzina ne tikai mājas apstākļiem, ne tikai valsts vai pilsoņu pienākumiem, ne sabiedriskās dzīves vajadzībām, ne laulības dzīvei, bet galvenokārt, lai sieviete aizvien pierādītu savu morālisko vērtību un iegūtu visos apstākļos cieņu. Autors pierāda, ka sieviete kā laulāta draudze-

ne, māte un arī ārpus laulības dzīves stāvēdama, var būt sabiedrībai derīga būtne un pēc iespējas līdz augstākai cilvēcībai attīstīta personība. Autors norāda uz sieviešu izglītības trūkumiem, ka sievietes pārāk naivi raugās uz laulības dzīvi, redz to vienpusīgi rožainā gaismā. Lielāko daļu no tā dēvētās laulības laimes sieviete atradis arī citos stāvokļos ārpus laulības. Sieviete jāaudzina tā, lai viņai būtu dzīves mērķis un uzdevums arī tajā gadījumā, ja viņa paliktu tā sakot vecmeitu kārtā. Vispirms, jāattīsta sievietē individuālās spējas, jāmaca visi attiecīgie sieviešu darbi un amati. Ja sieviete izrādītos derīga tikai mehāniskam darbam, arī tad ir jāattīsta rūpīgi viņas prāts. Sievietēm pēc iespējas jāpiesavinās visas viņām piemērotās nodarbošanās (audzinātājas-skolotājas, slimo kopējas, dažādu rokdarbu pratējas, ierēdnes u. t. t.). Arī ārpus laulības dzīves sieviete atrod sev daudz lietderības un dzīves prieka: mājas un sabiedriskā dzīvē, draudzībā, dabā, lektūrā, mākslā, zinātnē u. t. t. Autors izsaka par sieviešu audzināšanu jau daudzus pareizus ieskatus, par kuriem cinījās vēl gadu simteni vēlāk un tādēļ brīžam viņš šķiet esam ļoti moderns.

Cilvēkam ir jāapzinās sava garīgā vērtība, jāpaceļas pāri par saviem fiziskās dabas, mantas un sabiedriskā stāvokļa trūkumiem un jāsaka: Dievs tā grib; arī caur mani, kāds es esmu un kāds es varu būt, viņš grib runāt. Viss manī un ap mani notiek pēc viņa prāta. Mēs sajūtam mūsu uzdevumu, ja arī ļaudis teiktu, mums tāda nav. Mūsu labākam „es“, mūsu nemirstīgam garam nav dzimuma pazīmju un nokrāsas. Tas ir nolemts pilnībai un labākai dzīvei; to ir radījis Dievs, kas grib katru un visus darīt laimīgus, kas cenšas būt viņam līdzīgi. Ar šo mūsu gara augstāko lidojumu, ar cenšanos pēc patiesības, pēc lietu un apstākļu pareizas izpratnes, ar apziņu, ka mēs visu darām, ko mūsu spēki un apstākļi atļauj, ar to mēs topam apmierināti un smaidām, ja cilvēki mūs sāpina un ticam, ka mūsu gars uzvarēs, ja cilvēki mūs centīsies noliekt pie zemes. No visa tā, kas cilvēku dara laimīgu, ārpus laulības ir jāatsakās tikai no dzimuma dzīves, turpretim, prāta balsij sekodami, mēs iegūstam visu patieso un skaisto, ko var sniegt garīga bauda un garīgs darbs.

Zonntāgs ārpus skolas izglītību veicināja ar saviem dau-

dziem publiskiem priekšlasījumiem, no kuriem jāpiemin vēl 1810. gadā Rīgā un Tērbatā turētais cikls par Rīgas vēsturi (3 priekšlasījumi). Zonntāgs atrod arī aizvien cildinošus vārdus katram, kas ir ko laba darījis izglītības laukā, tā viņš cildina savu draugu, rektoru Dr. Albanus, tā ģenerālgubernātoru Beklešovu, kad tas šķiras no Rīgas. Zonntāgs saka: „vislabākā pateicība būtu izvilks no vispārējās labklājības darbības aktim, kuŗas šefs Jūs bijāt. Kas Atēnās staigātu, tam nevajadzētu ar runām pierādīt Faidija mākslas vērtību, jo paši mākslas darbi to apliecina. Rīgas iedzīvotāji saprot Beklešova nozīmi, ņemot vērā viņa laikā dibināto Katrinas skolu un rūpīgo gādību par skolām vispār.“ Raksturīga ir kāda Zonntāga saruna ar viņam draudzīgo Beklešovu. Kad tas izsacījās, ka viņš Rīgā rikojas ķeizara vārdā, tad Zonntāgs pašapzinīgi ir aizrādījis: „Aber ich stehe hier im Namen Gottes.“

Tāļāk jāatzīmē Zonntāgs kā ticības mācības grāmatu sastādītājs konfirmandiem un skolām. Šis nepilnīgais saraksts jau rāda viņa lielo produktivitāti: 1) Neues Lehrbuch zum Unterrichte für Confirmanden. Riga 1776. 2) Kurze allgemeinfassliche Unterweisung im Christentume für Confirmanden. Die Grundlage eines ausführlicheren Lehr-Buchs, 1797. 3) Die christliche Sitten-Lehre in Bibelsprüchen und Lieder-Versen für Confirmanden, 1800. 4) Das Notwendigste und Fasslichste aus der christlichen Glaubenslehre für Confirmanden, 1804. 5) Grundlage des Confirmanden-Unterrichts, 1804. 6) Die Hauptstücke der christlichen Lehre in Bibelsprüchen, 1807. 7) Kurzer Inbegriff des Confirmanden Unterrichts, 1809. 8) Entwurf eines dreifachen Cursus des Religions Unterrichts als eines einzuführenden Landes Katechismus, 1810. — Pēdējo grāmatu virskonsistorijai bija likusi sastādīt Tērbatas ūniversitātes skolu komisija, līdzšinējo nepilnīgi sastādīto skolas grāmatu vietā. Zonntāgs ar šo plašo darbu it kā uzliek visiem iepriekšējiem darbiem kroni, jo viņš šajā darbā gribēja aptvert visu skolu tipu ticības mācības gaitu un atbilst vietējām vajadzībām. Ar šo jauno grāmatu Zonntāgs iepazīstina Cēsu un Veru provinciāl-sinožu dalībniekus, iegūst un izmanto viņu aizrādījumus šai ziņā. Zonntāgs vēlas, lai viņa darbu sagaidītu patiesa kritika, viņš saka, ka katrs krietns draudzes skolotājs ir vērti-

gāks kritiķis, nekā kāds galma virsmācītājs vai „professor primarius“. Jāatzīmē Zonntāga nesavtība: viņš visas savas mācības grāmatas vispirms liek drukāt uz sava rēķina un tikai pēc tam, kad attiecīgās iesādes atzinušas tās par derīgām skolām, viņš tās izdod jau lielākā skaitā ar iespējamiem pabalstiem. Ar savu „Entwurf eines Cursus des Religions Unterrichts“, Zonntāgs grib dot materiālus nākošam nodomātam latviešu un igauņu katķismam. Tulkot šo darbu, kāds viņš ir, vietējās valodās, viņš atzīst par nevēlamu. Grāmata iedalīta 3 daās, starp pārējām mācības grāmatām viņa ieņem izcilus vietu un tādēļ arī viņai ir piegriežama lielāka vērība, kā Zonntāga metodes lieciniecei.

Pirmā daļa iedarbojas uz jūtām, sniedz bērnam vairāk reliģiskus iespaidus, nekā etiskas pamācības; otrā daļa satur īsto, attiecīgo mācības vielu un attīsta vairāk prātu; trešā papildina iepriekš sniegto plašākā nozīmē un izsauc augstākas tikumiskas atziņas. Par vadošu motīvu savā darbā Zonntāgs vairs neuzskata Lutera 5 „galvas gabalus“, to secība vairs neatbilst laikmetam. Zonntāgs pieved kāda Cēsu aprinķa latvieša-hernhutieša vārdus, kurus tas saka savas draudzes mācītājam: „Kāpēc jūs neapžēlojaties par mūsu jaunatni un nesastādat viņai jaunu katķismu? Tagad viņai ir jānocās ar 5 „galvas gabalu“ mācīšanos. Un ja arī viņa tos zina no galvas un saprot, tad sakat, cik tur tad ir patiesas reliģijas?“ Tas skan priekš tiem laikiem pavisam brīnišķi, moderni! Katrs mūsu dienu tēvs to tā neteiks! Zonntāgs Lutera 5 galvas gabalus pievieno savam katķismam kā pielikumu un ieteic tos paskaidrot tad, kad grāmatas 3 mācības kursi ir izietī; pie tam iepazīstināt arī skolēnus ar Lutera un viņa laikmetu. Zonntāgs atzīst, ka reliģijas mācības pamatos, sevišķi vienkāršai tautai, ir vajadzīgs kāds līdzeklis un tas ir — bībele, uz kuras atbalsta arī Lutera savus galvas gabalus. Tomēr nevar radīt jaunus galvas gabalus, sastādītus no bībeles pantiem, labāk ir izteikt reliģijas mācības galveno saturu ar saviem vārdiem.

Pēdējā laikā, ap 1810. gadu, saka Zonntāgs, jaunā paaudze ir reliģiozāka par pieaugušiem; intelliģence apmeklē baznīcu labāk, nekā zemākās šķiras. Tas tādēļ, ka skolotājs var mācīt patiesību un izkopt pienākuma apziņu pēc savas tikumiskās sa-

dēļ neturas pie draudzes, neapmeklē dievkalpojumus, nesūta savus bērnus uz svētdienas skolu.

Lai ietekmētu šos cilvēkus reliģiskā ziņā un tuvinātu baznīcai, Iekšējā misija nodibinājusi saziņā ar draudžu mācītājiem attiecīgos rajonos iekšmisijas punktus, kur darbdienu vakaros sapulcina bērnus un viņu vecākus. Sanāksmes notiek dažādās telpās: gan skolā, biedrības zālē vai privātā dzīvoklī. Uz pirmo sanāksmi cilvēki ierodas ziņkārības dēļ, bet viņu neuzticība pret mums zūd, redzot, ka neprasām naudu un negribam tos pieaicināt par biedriem kādā jaunā reliģiskā organizācijā, bet paskubinām apmeklēt dievkalpojumus baznīcā un turēties pie draudzes.

Iekšmisijas punktos sanāksmes bērniem noturam vienreiz nedēļā. Strādājam ar zēniem un meitenēm 6—13 gadu vecumā. Vecāki reti paskubina bērnus mūsu sanāksmes apmeklēt, labākā gadījumā sacīdami: „Ja bērni paši grib, lai iet!”

Bērni apzinās šīs savas priekšrocības un uzvedas ļoti brīvi un pārgalvīgi, jo kuņģā katrā brīdī tie var no sanāksmes aiziet vai nemaz vairs nenākt. Tamdēļ iekšmisijas sanāksmes jāpadara bērniem tik miļas, ka tie neviena nepiespiesti, paši labprāt tās apmeklē.

Ar materiālām dāvanām nevar iemantot bērnu sirdis. Iedosim dāvanas, bērni un viņu vecāki prasīs vairāk un vairāk.

Iekšmisijas darbā cenšamies bērnos modināt interesi un ierosināt viņus uz līdzdarbību un pašdarbību.

Bībeles stāstus bērni klausās ļoti labprāt un saturu iegaumē, kaut gan pilnīgi ideju neizprot. Tamdēļ stāstījums illūstrējam bērniem saprotamiem piemēriem. Tēlojumus sniedzam ļoti dzīvus un ne garus.

Visgrūtāk strādāt ar čigānu bērniem un jauniešiem viņu pulciņos. Savā īpatnējā uztverē, p. piem., septīto bausli viņi nesaprot citādi kā: ja tu nelūgsi Dievu, tad tev nebūs ko zagt.

Latviešu bērni bieži uzstāda visādus jautājumus, ko dzirdējuši no pieaugušiem. P. piem., ja trīs gadus lietus nebija lijis, kur tad Elija dabūja ūdeni, ko liet beidzē ap uzcelto altari? (I. Reg. 18, 35.)

Kādā pulciņā bērni pieaugušo iespaidoti paziņoja: ja tiem stāstīs par Kristu, tad tie ies projām. Darbiniece mierīgi stāstīja bērniem saprotamas lietas, iztīrāja arī bībeles vielu, bet neminēja Kristus vārdu. Tā pagāja gandrīz divi mēneši. Šādos apstākļos nebija iespējams lūgt Dievu un mācīties korāļus. Tad kādu vakaru bērni paši prasa, lai tiem stāsta par Kristu. Bet darbiniece vispirms runā par pavasari un ziediem. Uzzīmē baltas ziedlapiņas ar dzeltenu apaļu viduci. „Redzat, bērni, ir arī tādas baltas sirdis ar sauli vidū! Šī saule — Kristus!“ Te kāda meitene atsedz savu mētelīti un saka: „Jā, bet sirds taču nespīd!“ — „Tā to redzēt nevar,“ saka darbiniece, „bet šīs saules stari jūtami miļos vārdos un labos darbos!“ Kad bērni iztīrājuši jautājumu, kas ir mīļi vārdi un labi darbi, viņiem jautā: „Vai arī jūs gribat baltu sirdi?“ Un atbilde skan: „Jā, mēs gribam baltu sirdi ar sauli — Kristu vidū!“ No tā vakara arī šinī pulciņā varēja lūgt Dievu.

Iekšmisijas pulciņos laiku pa laikam stāstīto illūstrējām gaismas gleznām, bet tās nedrīkst rādīt pārāk bieži, jo gadas, ka bērni tad saka: „Ja nākošu reizi būs gleznas, tad nāksim, ja nebūs, tad nenāksim.“ Gaismas gleznas jāpataupa svētku dienām.

Tiklīdz bērniem zūd interese, tie sāk trokšņot. Nav nozīmes tos apsaukt, vai izraidīt, bet jāliek vai nu dziedāt, vai taisni trokšņotājiem jāatprasa uzdotais, vai stunda jāpārtrauc. Ja kādu bērnu izraida ārā, tas neiet vis projām, bet traucē sanāksmi no ārpuses, vai vēlāk uz ielas dara pāri centīgākiem, bet augumā mazākiem bērniem.

Kādā pulciņā bērni stundas laikā izturējās ļoti izaicinoši, bet pēc tās trokšņodami pavadīja abus pasniedzējus un, nonākot tumšākā ielā, apmētāja tos atkritumiem. Šinī pulciņā darbs palika pilnīgi neiespējams un to nācās pārtraukt. Pēc kāda laika sanāksmes atjaunojām citās telpās, darbojoties citiem pasniedzējiem un sanāksmēs pielaidām vienīgi nedaudz izmeklētus bērnus. No tā laika pagājuši apmēram 3 gadi. Minētais pulciņš darbojas sekmīgi, bet gadas, ka mūsu sanāksmes traucē vēl šodien.

Bērni nav ļauni, bet ļoti nerātni.

Vispārīgi ar bērniem jāapietas ļoti uzmanīgi. Darbinieks nedrīkst bērnam pieskārties, ne to glāstīt, ne bīdīt, jo tad bērns būs „sists“ vai „grūsts“. Vislabāk, ja kādi no bērnu vecākiem atnākuši uz sanāksmi līdz.

Bērniem patik mācīties dziesmas un bībeles stāstus, ja tie p. piem., svētku gadījumā var parādīt citiem savas zināšanas. Tomēr jāargās, lai bērns godkāribas dzīts necenšas par daudz izcelties. Bet koŗa runās un dziesmās bērni rāda savas zināšanas un spējas. Šādus sarīkojumus bērnu vecāki labprāt apmeklē. Tad arī rodas iespēja sacīt viņiem kādu nopietnāku vārdu zīmējoties uz bērnu audzināšanu.

Lai bērni varētu iemācīties baušļus, izdalām par brīvu katķismus. Kādā pulciņā bērni katķismus pastāvīgi „nozau-dēja“. Citus tiem vairs nedevām, bet izdalījām uz kartona uzrakstītus baušļus. Sacijām, lai bērni kartonu piestiprina pie sienas virs savas gultiņas un katru rītu un vakaru baušļus nolasa, tā jo viegli tos iemācīsies. Kad mājinieki piestiprinātos kartonu gribēja no sienas noņemt, bērni neļāva to darīt. Bija radusies interese un samērā īsā laikā bērni prata baušļus. Ģimenēs, kurās bērni ienes garīgos rakstus, bieži notiek redzamas pārmaiņas uz labo pusi.

Priekš Ziemas svētkiem izdalām bērniem īpašas veidlapas ar gleznu un Ziemas svētku evaņģēliju. Tekstu bērni iemācās tekoši nolasīt. Kad vecāki bērnus mājās pie eglītes apdāvinājuši, mazie paņēma savu veidlapu, nolasa svētku evaņģēliju un pasniedz vecākiem piemiņai. Uz veidlapas bērns ar savu roku uzrakstījis kādu mīļu vārdu, solījumu vai vēlējumu. Tādā ceļā Ziemas svētku vēsts atskan arī dzīvokļos, kur citādi Ziemas-svētkiem nepiešķir garīgu nokrāsu.

Dažos pulciņos bērni izstrādā rokdarbus, ko vēlāk izlozē kādā Iekšmisijas vakarā. Daži bērni vēlas savus izstrādājumus paturēt sev, bet citi ir priecīgi, ka viņu darbiņi tik labi, ka tos var laist apgrozībā. Kāds zēns, kas tagad dzīvo uz laukiem, pastāvīgi atsūta mums savus, vaļas brīžos izstrādātos, rokdarbus.

Lielu prieku bērniem sagādā savstarpēja apciemošanās. Viens iekšmisijas pulciņš viesojas pie otra. Arī vakaros, kuŗos vienkopus sapulcējas bērni no visiem iekšmisijas punktiem, ne-

skatoties uz samērā lieliem attālumiem, piedališanās ļoti dzīva. tāpat kopējos dievkalpojumos, ko noturam divreiz gadā kādā baznīcā.

Pamazām bērnu sirdīs mostas mīlestība uz Dievu, tēvu zemi un citiem cilvēkiem. Iekšmisijas sanāksmes bērniem kļūst mīļas.

Reiz kāda mūsu darbiniece redz, ka uz ielas stāv mazs puisītis, kas līdz šim kārtīgi apmeklēja mūsu sanāksmes. Darbiniece aicina viņu iekšā, bet mazais nenāk. Viņš gan ļoti gribot mūsu sanāksmes apmeklēt, bet tēvs vairs neatļaujot. Darbiniece pamāca mazo, lai tas pāriet mājās un tēvu labi sirsnīgi palīdz, varbūt ka tomēr atļaus. — Nākošā reizē mazais puisītis ieradies un kad darbiniece tam vaicā: „Nu, vai tētiņš atļāva tev nākt?“ tad mazais atbild: „Nē, tētiņš neatļāva, bet es nāku, kaut arī mani par to sit.“

Ir ļoti sāpīgi, ja bērni, kas cenšas pielietot dzīvē reliģiski tikumiskās mācības, nonāk konfliktā ar savu apkārtni. Bet kopīgi dziedātās dziesmas, skaitītās lūgšanas un dzirdētie Dieva vārdi atstāj neizdzēšamu iespaidu uz bērna dvēseli.

Neatļaidīgā, pacietīgā darbā iespējams pārvarēt cilvēku sirdīs vienaldzību pret Dievu un naidu pret baznīcu. Cilvēki, redzējuši dzīvē tik daudz naida, sāk ilgoties pēc Kristus nestās mīlestības. Viņi atjauno sen sairusos sakarus ar draudzi un dod visai savai dzīvei jaunu labāku virzienu. Gadas, ka neviena nezaicināti, mūsu pulciņu apmeklētāji atnes savus ziedojumus un cik spēdami paši sāk ņemt aktīvu līdzdalību iekšmisijas darbā.

Stud. theol. A. Silķe

Reliģijas stunda pamatskolas III. klasē (atstāstījums).

Stundas viela: Jēzus un Caķējs.

Stundas mērķis: Rādīt bērniem, ka arī tais cilvēkos, kurus bieži vien citi uzskata par ļauniem, kvēlo vēl dievišķā dzirkstelīte, kas saskaroties ar Jēzus Kristus mīlestību,

izaug par varenu liesmu. Tā, visu bijušo sadedzinot un šķīstot, pārveido šos cilvēkus un dara viņus laimīgus.

Mācības līdzekļi: Skolotāja stāsts.

Stundas gaita:

Isumā atkārtoju iepriekšējā stundā izņemto vielu. Tur bija pārrunāts temats: Jēzus nāves ceļā. Ipaši daudz bija runāts par epizodi ar Cebedēja dēlu māti, par viņas lūgumu, — ļaut viņas abiem dēliem sēdēt Dieva valstībā pie Jēzus. Bija runāts par mācekļu strīdu, kurš viņu starpā cienīgākais. Pārrunas noritēja jaūtājumu un atbilžu veidā. Vienojāmies, ka cienīgākais Jēzus novērtējumā ir tas, kas pats sevi uzskata par mazāko, nevērtīgāko. Un lai tā labi visu to atminētu, izmācījāmies teikumu: kas grib jūsu starpā būt lielākais, tas lai ir jūsu kalps. Pastāstīju atgadījumus no Jēzus dzīves, kur viņš pats piepildīja savus vārdus. —

Pirms jaunās vielas sniegšanas, mēģināju bērnus ievadīt nākošajā stāstā. Stāstīju par to, ka Jēzus nāca no Samarijas un gāja uz galvas pilsētu Jeruzālemi. Pa ceļam viņš iegriezās kādā mazā pilsētiņā — Jerikā. Tas bija iedzīvotājiem liels notikums, liels pagodinājums: lielākais pravietis iet cauri mūsu pilsētiņai! Jēzum blakus gāja viņa mācekļi, bet viņam sekojā daudz ļaužu. Daudzi no tiem, kas viņam gāja līdz, viņu patiesi mīlēja. Tiem patika klausīties viņa vārdos, tiem gribējās būt viņa tuvumā. Citi atkal bija ziņkārīgi redzēt brīnumus, ko Jēzus darīja. Bet citi viņam sekoja uzglūnēdami, vai tik viņš nezaimo Dievu, vai nerunā ko sliktu par priesteriem un valdību. Tikko viņi ko dzirdētu, tiem bija atļauts Jēzu saņemt cieti, sasiet un vest pie tiesas.

Jaunas vielas sniegšana:

Un tagad es jums stāstīšu par to, kā Jēzus satikās ar Caķēju un ko viņš ar to runāja.

Jēzus ieiet pilsētā. Visa pilsēta ir kā spārnos. Ļaudis atstāj katrs savu darbu un dodas uz galveno ielu, — visi viņi grib Jēzu redzēt. Daudz jau bija dzirdēts par viņa brīnumdarbiem. (Vai jūs varbūt arī kādus Jēzus brīnumdarbus zināt? — Kāzas Kānā, — slimo dziedināšanu, 5000 pēdēdināšanu, jaira meitiņas uzmodināšanu.) Ļaudis spiežas uz ielas, katrs grib

būt pēc iespējas priekšā, lai visu tā labi redzētu. Maziem tādās reizēs jau ir grūti: lielie parasti aizstājas priekšā. Jūs jau arī to būsit piedzīvojuši tādos lielos tautas svētkos. (Nu, kādos, piemēram? — 18. novembrī, 15. maijā, bērnu svētkos, futbola sacīkstēs. Ko tādās reizēs, lai labāk redzētu, jūs darat. — Kāpj uz sētas un kokos.)

Tāds augumā mazs vīrs bija Caķējs, bet viņš bija ļoti ziņkārīgs. Katrā ziņā viņam vajadzēja Jēzu redzēt. Viņš uzkāpa kokā, kas auga ceļa malā. Ļaudis par to droši vien smējās. Vecs vīrs un kāpj kokā kā puikas, kā tas izskatījās! Bet Caķēju šie smieklī neko neuztrauca. Kokā bija reti laba vieta, visu varēja labi pārredzēt.

Caķējs sēd kokā un nepacietīgi gaida Jēzu, kas ļaužu pulka pavadīts un ielas malā stāvošo cilvēku apsveikts tuvojas.

Kāds no klases šo daļu atstāsta; citi papildina, palīdz un izlabo stāstītāju.

Bet nu es jums izstāstīšu, kas Caķējs bija. Caķējs bija šai pilsētiņā ļoti augsts un ievērojams valsts ierēdnis. Viņš pārzināja nodokļu ievākšanu. Visi no viņa bijās, jo viņš bija stingrs un nepielūdzams vīrs. Neviens viņu nemīlēja, jo viņš bija netaisns. Viņš ņēma no ļaudīm lielākus nodokļus nekā pienācās. Tāpēc viņam ienāca netaisnā ceļā daudz mantas. Ļaudis viņu nicināja, rupjākie cilvēki viņu pat lamāja. Kad viņš gāja pa ielu, visi aiz bailēm viņu sveicināja, bet katrs savā sirdī juta pret viņu naidu. Neviens labprāt ar viņu negribēja satikties. Viņam piederēja krāšņs nams. Telpas bija ļoti ērtas un glītas. Daudz dārgu un greznu priekšmetu tur bija. Grīdas bija izklātas ar dārgām grīdsegām. Un lai gan Caķējs gaidīja viesus, tomēr neviens labprāt pie viņa neiegriezās.

Skolēni atstāsta šo daļu.

Jēzus iet garām un ierauga Caķēju kokā. Viņš pasmaida par to, cik Caķējs ziņkārīgs, ka neskatoties uz savu augsto stāvokli kāpj kokā, lai tikai ko redzētu. Jēzus domā, vai es viņu nevarētu padarīt par labu, taisnu cilvēku. Vai man nevajadzētu ar viņu runāt, jo neviens ar viņu labprāt nerunā; vai neiet ciemos pie tā, jo citi tur vairs neiegriežas; vai man nevajadzētu tam parādīt mīlestību, kad pārējie viņu nicina un ieņīst. Tad Jēzus viņam saka: „Caķēj, steigšus kāp zemē, es šodien

gribu iegriesties tavā namā, es gribu tur būt viesis“. (Vai Caķējam šie Jēzus vārdi patika? — Jā, jutās ļoti pagodināts.)

Viņš jutās lepns, — jo lielais pravietis iegriezies pie viņa. (Vai dievbijīgajiem un taisnajiem jūdiem šī Jēzus rīcība bija pa prātam? — Nē, tie skaitās, ka Jēzus gājis pe tāda ļauna, netaisna cilvēka, bet ne pie viņiem, — taisnajiem.)

Skolēni atstāsta šo daļu.

Caķējs ir labs un miļš namatēvs. Viņš Jēzum par godu rīko mielastu. Daudz garšīgu ēdienu dārgos traukos. Daudz kalpotāju tek un apkalpo viesus. Kur tikai skaties, visur bagātība! Sarunās Jēzus Caķējam droši vien būs sacījis: „Tev ir gan daudz mantas, kā tu to visu varēji iegūt? Tu, laikam, daudz strādā? Bet saki man, vai viss tas ir tā godīgi iegūts?“ Vai Caķējs varēja Jēzum droši acīs skatīties? Nē, viņš stāvēja acis nodūris. Kauns viņam bija par to, ka Jēzus jau visu zināja, pirms Caķējs to bija paspējis izstāstīt, Jēzus jau visu zināja; visu, ko cilvēks likās noglabājis pašos sirds dziļumos. Caķējam uzausa kā gaisma, — es esmu bijis slikts cilvēks, netaisns. Nē, tāda dzīve nav laba! Es taču daudzus esmu apkrāpis, es esmu ņēmis vairāk nodokļu kā to valsts prasīja. No šī brīža es gribu laboties. Kā es gribētu atkal visu par labu griezt! Jēzum piegājis viņš solās: „Pusi no savas mantas es došu nabagiem, un ja es kādam ko novīlis, tam es to atdošu četrkārtīgi“. Tad Jēzus sacīja: „Šodien šim namam žēlastība notikusi, jo Cilvēka dēls ir nācis meklēt pazudušos un darīt nelaimīgos laimīgus; sliktos, netaisnos un pazudušos par labiem cilvēkiem“. — Līdz šim Caķējs bija netaisns. Nu viņš turpmāk pildīja savu pienākumu taisni un ar lielu rūpību.

Kāds skolēns lasa klasei priekšā stāstu no reliģijas mācības grāmatas par Jēzu un Caķēju.

Kopsavilkums: Jēzus mīlēja grēcniekus. Viņam to bija žēl. Viņš gāja pie tiem, no kuriem citi novērsās, viņš mīlēja tos, kurus citi ienīdēja un nicināja.

Atminēsim, ka Cilvēka dēls bija nācis meklēt un svētu darīt to, kas bija pazudis.

Stundas noslēgumā turēju īsu lūgšanu un dziedājām dziesmu: „Cēli kā dzimtenes dievnami“.

GRĀMATU APSKATS

V. Manharta: **Latviešu-Prūšu mitoloģija.** (Wilhelm Mannhardt. *Letto-Preussische Götterlehre.* Rīgā, Latviešu-Literāriskā biedrība 1936. g. XIII, 674. lp. p.)

Jaunākā laikā dažādās valstīs ir radusies dzīva interese par mītoģiju un viņas problēmām. Daži jaunāko grāmatu autori cenšas noskaidrot seno tautas ticējumu kodolu, citi, kurus neapmierina objektīvais pētīšanas darbs, cenšas „radīt“ jaunus mītus.

Arī par mūsu mitoloģijas jautājumiem ir rakstījuši pētnieki, kas reprezentē dažādas disciplīnas. Mitoloģijā meklējuši vielu saviem sacerējumiem arī rakstnieki, kas katrs sekojis savas mūzas brīvībai iedvesmei. Tādēļ bez pārspīlējumiem varēs teikt, ka reti kādā citā nozarē vēl valda tik dažādi, pretrunu bagāti un nenoskaidroti uzskati, kā mitoloģijā.

Mēs varam priecāties par to, ka Latviešu Literāriskā biedrība nav taupījusi pūli un sniegusi interesentiem prāvā „Magazīnas“ XXI sējumā nel. Berlīnes universitātes doc. V. Manharta (Mannhardt) atstātā rokraksta izdevumu. Šinī darbā ir sakopotas ziņas par latviešu, seno prūšu cilšu un arī leišu ticējumiem un senām ieražām, kas autoram bija pieejamas chronikās, dažādos rakstos un pirmajās latviešu valodas vārdnīcās.

Darbs aptver sešpadsmit nodaļas, ieskaitot ievada nodaļu, kas satur dažas etnografiskas ziņas. Šī nodaļa ir viena no isākām. Tāpat nākošā, kurā sakopotas chronikās un tā laika literatūrā atrodamās ziņas par seniem ticējumiem. Šīs ziņas ir ļoti nepilnīgas. Kādi bijuši šie pagāni („ydolatrae“), jeb elku pielūdzēji, par kuriem vēsta katoļu chronisti, to nāksies ļoti grūti konstatēt, jo viņu raksturojums dažā vietā ir „pašu izgudrojums“ („Viperta apraksts“ cf. 11. lp. p.). Bieži tradīcijas (kādreiz pat nesaprastas) sakausētas ar „teoloģiskām zināšanām“ (t. i. dažiem bibliiskiem priekšstatiem, kā arī ziņām par grieķu un romiešu dievībām) ir brīvās fantazijas izpušķojums un tālāks domu izveidojums.

Mēs negribam teikt, ka šīs ziņas būtu nevērtīgas. Ļoti interesantus aizrādījumus var atrast chronikās. (Brēmenas Ādama, Indriķa, Volīnijas, Joh. Malalas, Rīmju chronikās un citur.) Bet visas ziņas ir rūpīgi jāpārbauda. Manharts to ir sācis, viņa redaktori šo darbu papildinājuši. Bet tas prasa vēl tālāku turpinājumu.

Drusku konkrētāku materiālu atrodam ceturtnā un piektā nodaļā, kas dažiem izvilkumiem no „ceļa un processu aktīm“ papildina chronistu un vēstures tēlotāju ainu.

Sestā līdz vienpadsmitai nodaļas satur reformācijas laikmeta ziņas. Interesanta t. s. „Sudavas grāmatīņa“ (Sudauerbüchlein) lp. p. 235.—271.

Divpadsmitā nodaļā autors runā par XVI un XVII gadu simtu ziņām, kas attiecas uz Prūsiju un tādēļ mūs mazāk interesē. Trīspadsmitā nodaļā sakopoti Jezuītu ziņojumi par leišu un latviešu ticējumiem. (Stribings, Tolgsdorfs, Fabricijs.)

Četrpadsmitā nodaļā minēts Einhorns un citi XVII un XVIII g. s. avoti. Piecpadsmitā nodaļa attiecas uz leišu pagānisma avotiem. Beidzamā, sešpadsmitā nodaļa beidzas ar Langes un Vecā Stendra vārdnīcās atrodamā materiāla raksturojumu (617.—630. lp. p.).

Grāmatas beigās — reģistrs un literatūras saraksts.

Satura pārskats rāda, ka Manharta darbu pilnā mērā nevar dēvēt par grāmatu, par latviešu-prūšu [„un leišu“ būtu jāpapildina virsrakstā F. T.] mītoloģiju. Tas ir materiālu krājums par minēto tautu mītoloģiju. Neskatoties uz redaktoru pūlēm un darbu, grāmatai vēl trūkst sintētiskā un sistematiski sakārtotā gala vārda. Man šķiet, ka autors manuskriptā sakapotos materiālus, kurus tas allaž kritiski ir svēris, šinī virzienā vēl gribēja tālāki apstrādāt. Bet Dievs viņam nebija ļāvis šo darbu veikt un citi to nespēja turpināt un nobeigt.

Manharts pats darbu ir veicis divi posmos, starp kuriem ir septiņu gadu pārtraukums (no 1870. gada — 1877. g.). Cik intensīvi viņš spējis beidzamos trīs gados pirms nāves slimības dēļ strādāt, to nezinām. Nezinām arī, vai autora uzskati šinī laikā būtu mainījušies.

Vēl garāka ir Manharta darba redakcijas vēsture. Pie manuskripta šūpuļa stāvējis G. Berkholcs (Berkholz) un citi padoma devēji, ar kuriem Manharts sarakstījies un kas priekšvārdos nav minēti. Pēc autora nāves 1880. gadā rokraksts no Berlīnes aizvests uz Kaņaulaučiem, no kurienes A. Bilenšteins (Bielenstein) to 1903. g. atveda uz Rīgu. Viņš atstāja manuskriptu Latviešu Literāriskai biedrībai. Nākošais biedrības priekšsēdis T. Doebners (Doebner) sāka pirms kara rūpēties par Manharta darba izdošanu. Viņš šo darbu krietni paviszīja uz priekšu, bet nespēja to veikt. Latviešu Literāriskā biedrība (turp. sk. 3. lp. p.) tālāki pēc kārtas redaktoru pienākumus uzticējusi mācītājam P. Bērentam (Baerent) un vēsturniekiem bibliotēkariem N. Bušam un A. Baueram. Pēdējais darbu novedis līdz galam un īstenībā ir manuskripta atbildīgais redaktors. Bez tam Senātnes pētišanas biedrība savā laikā bija centusies kā redaktorus šim darbam pieaicināt prof. P. Šmitu un prof. G. Geruli (Gerullis).

Mūsu mītologs, prof. P. Šmits Manharta grāmatu pieminējis divi vietās: savas „Latviešu mītoloģijas“ 2. izdevuma*) priekšvārdos un jaunākā recenzijā**), „Sējēja“ 11. burtņīcā. Lai gan pirmā vietā Manharta darbu prof. P. Šmits dēvē par „mītoloģijas avotiem“, bet vēlāki vērtē to kā „mītoloģijas grāmatu“, abi šie aizrādījumi tomēr rāda, cik izcilu nozīmi mūsu kompetentais recenzents piešķīris Manharta manuskripta izdevumam. Mēs varam pievienoties viņa domām, ka „nav dibināta tā sajūsma, ar kādu

*) P. Šmits: Latviešu mītoloģija. Otrs pārstrādāts izdevums Rīgā, Valters & Rapa 1926. 3. lp. p. „Izdot savu Latviešu mītoloģiju pārstrādātā veidā biju nodomājis tikai pēc tam, kad būtu iespiedis savu māņu krājumu un V. Manharta savāktos baltu tautu mītoloģijas avotus...“

**) idem: Ievērojama grāmata par mūsu mītoloģiju. Sējējs 1936. g. 11, 1180—1182.

rakstnieki sludina, it kā nu latviešu mītoloģijas pētišanā būtu sagaidāms jauns laikmets, kur arī chroniku dieviem tiktu dotas pavisam jaunas zinātniskas etimoloģijas" (1181. lp. p.). Manharta darbā sakopots tik plašs materiālu krājums, ka redaktora darbs nav bijis viegls. Man šķiet, ka lasītājs būtu priecājies, ja tie materiāli, kas nesatur nekādu patiesības kodolu, būtu novietoti piezīmēs zem teksta, jeb iespiesti mazākiem burtiem. Vēlamas arī noteiktākas robežas starp vielu, kas zīmējas uz prūšu, leišu vai latviešu ticējumiem. Redaktora uzdevumam un atbildībai pieaugot, mazinātos lasītāja pūles, gūt skaidrāku ainu par seno mītoloģiju un viņas elementiem.

Tas, kas izriet no Manharta darba un zīmējas uz mūsu mītoloģiju, jāsalīdzina un jāpapildina ar pašas tautas folkloras materiāliem. Mūsu vēlēšanās būtu, ka tagad, kad Manharta materiālu krājums izdots un prof. Šmita „Latviešu mītoloģijas“ 2. izdevums piedzīvojis desmit gadu jubileju un gandrīz jau izpārdots, uz folkloras jaunāko pētījumu un senās literatūras avotu pamatiem, rastos „Latviešu mītoloģijas“ trešais izdevums.

Piezīme: Manharta darbu recenzējis arī prof. K. Kļemens (Clemen), bet manuskriptu izlietājis H. Tomass.*)

Priv. doc. F. Treu's.

Jaunā gaismā, Dr. V. Sandera 18 sprediķi; autora izdevums, 1936. g. Liepājā, lapas puses nav atzīmētas.

Šos sprediķus izdevis prāvests un Liepājas Annas draudzes mācītājs Dr. V. Sanders. Tie sakopoti pa 6, kas atsevišķi iesieti. Sprediķi iespiesti tādi, kādi tie brīvi turēti. Visi viņi turēti pēdējos gados, dažs agrāk, vēlāk pārstrādāts un atkārtots. Ar kopīgo virsrakstu S. ir gribējis pateikt sava sludinājuma centrālo saturu, ka „J. mācībā un kristietībā mums ir dota jauna gaisma, kuņā mums jādzīvo“. Šiem sprediķiem sekos šādas pašas burtnīcas, kamēr tās nedaudz gados sastādīšot sprediķa grāmatu. Dažu sprediķu starpā iesprausti J. Sandera pantī.

Ir prieks redzēt mūsu pašu sprediķus, kas parādās nevien atsevišķi, bet vēl vairāk kas kopoti. Ar lielu interesi vispirms gribas nojaust, tā sakot, predikanta pasauli. S. tā plaša. Viņš var minēt Nicši, Jaunsudrabiņu, Stenli (Stanley! Rec.), Vulfu, Gēti, Poruku, Juri Allunānu u. c. S. uzmanības lokā ietelp laikmeta lielie notikumi un parādības. Viņš pazīst tautu savienību, orientēts pasaules uzskatos, svešas viņam nav arī sociālās un pat saimnieciskās problēmas. Bieži viņš var stāstīt draudzei zīmīgus piemērus, pašā draudzē vērotus. Arī daža tautas dziesma likta lietā. Tas viss liek nojaust, ka S. ir plaša vēriena cilvēks, viņa sprediķi ir tuvi īstenībai, uzskatāmi un tver klausītāju.

Jāatzīmē arī daža S. īpatnība. Vispirms sprediķis, kuņā teksts par Bābeles torni. Sprediķi top sacīts, ka tādu ēku, kā tekstā minētu, neva-

*) H. Thomas: Die slawische und baltische Religion vergleichend dargestellt. Dissert. Bonn. Wohlauf 1934.

ram celt, mums jāceļ Dieva valstības ēka, kādu to rāda Jēzus evaņģēlijs. Tas būtu pareizi, bet vai tad par tekstu nav labāk ņemt kādu piemērotu Jauderības tekstu un, ja vēlas, Bābeles torni ņemt kā piemēru? Neesam raduši tekstu izlietot tikai negatīvi, bet gan kā pozitīvu sprediķa pamatu. Par Jēzus apskaidrošanu kalnā sacīts, ka mums par to nav jāprasa teologu domas un tālāk: „šis notikums, ja tas tiešām piedzīvots Jēzus dzīvē (pasvītrojums mans! B.), ir katrā ziņā bijis izšķirošs un no lielas nozīmes“. Citā sprediķī: „Jēzus māca, ka gars dzīvo mūžīgi... jo aizejot viņš nomet redzamo čaulu, lai gars taptu brīvs.“ Vai tiešām Jēzus to māca? Vai tā nav Jēzus mācība, saprasta plātoniskās filozofijas garā un tādēļ šāda viņa izpratne pārbaudāma? — Bieži S. savos sprediķos runā pirmā personā. Par to šeit daži izvilkumi. Runājot par nezālēm tūrumā jautā, no kurienes tās varētu būt radušās, tad atbild: „Man šķiet, ka Jēzus gan runā par ienaidnieku, bet nebūt nesaprot to personīgā veidā.“ Ja jautājam, vai ļaunas dabas cilvēkus mūžībā soda, un tie varēs pamosies kā eņģeļi, atbild: „Es domāju ne (sprediķa teksts Mat. 25, 46). Pie Jēzus varam visi mantot vienprātību un spēku.“ „Kā tas iespējams, to esmu vienmēr sludinājis un sludinu to arī šodien.“ Minot pantu: „Svētīgi tie, kas mieru tur,“ tūlīt tālāk saka: „Man šķiet, ka šiem vārdiem tomēr ir vadoša nozīme mūsu dzīvē.“ Pats ir Jēzus vārdi, vai tas varētu krist svarā, kas predikantam pie tiem šķiet? Ar to, protams, nav teikts, ka sprediķī pirmā personā runāt mēs nemaz nedrīkstētu, bet jādodomā, ka draudze, sevišķi mūsu ticības galvenā saturā, pēc mūsu domām daudz neprasa. Kaut Dr. V. Sanders stāv mācītāja amatā pāri 25 gadiem, un nepieder jaunās paaudzes mācītājiem, viņa sprediķu valoda ir patīkama, literāra. Te vēl tikai pāris piezīmes. Daži augstāki izteicieni: „Mēs stādāmies sev priekšā, ka visām lietām jābūt telpā un laikā; mēs neko neiedomājamies ārpus šīm kategorijām.“ „Specifisks sveiciens“, „disonance“. Daža literārā valodā vairs nepielauta prepozīciju lietošana: „iekš viņa“, „tas ir no neizsakāmas vētības un nozīmes“, „tādi jēdzieni priekš viņa (viņam!) nemaz nepastāv“, „paliek tik maz svētības atpakaļ“, „grūti kāpt par taciņu“, „studijas draugs“, „evaņģēlija“, kur tagad sakām studiju draugs un evaņģēlijs. Bet tie ir tikai nedaudzi valodas negludumi, kurus nebūs grūti novērst, kad sprediķi tiks sakopoti grāmatā.

Šīs piezīmes par sprediķiem, protams, var būt tikai paviršas, jo par sprediķi spriest var tur, kur viņš top uzņemts kā dzīvs vārds.

Tāpēc jādodomā, ka patiesu vārdu par S. sprediķiem teikuši draudzes locekļi, kas vēlējušies šos sprediķus redzēt iespēstus. Gaidīsim sprediķu grāmatu.

A. Birznieks.

1. Kārlis Ozoliņš, **Valkas-Valmieras skolotāju seminārs**. 1894.—1919. **Semināra vēsture**. Izd. A. Gulbis Rīgā, 1936. 156. lp. p.

2. **Valmieras (Valkas) skolotāju semināra audzēkņi**. 1894.—1919. **Vēsturiski un biogrāfiški materiāli**. Sastādījuši semināra audzēkņi Kārlis

Ozoliņš, Pēteris Rubenis, Eduārdš Zicāns un Herberts Ziemelis. Izd. Valmieras (Valkas) skolotāju semināra audzēkņu biedrība Rīgā, 1936. 262. lp. p.

Latviešu skolu vēsture ir pārāk nabadzīga. Par ikvienu darbu, kas cenšas mums atsegt vēstures plūvuru, vienīgi jāpriecājas. Un piepeži tāda bagātība; par vienu skolu uz reizi 2 diezgan biezas illūstrētās grāmatas, viena cenšas otru papildināt un turpināt. Par skolotāju semināriem līdz šim mums nebija nevienas grāmatas. Kaut cik vairāk mums bija pazīstams Cimzes seminārs, kas mūsu tautas izglītības druvā dzinis dziļu vagu. Pārējo semināru, kas atradās krievu valdības iespaidā, ceļi mums bija tumsā tīti. Šīs abas grāmatas vismaz par vienu mācības iestādi grib šo vēstures miglu kļiedēt. Par šādu audzēkņu cēlu nodomu, sniegt savas mācības iestādes vēsturi, tikai jāpriecājas. Kaut viņiem arī citi sekotāji rastos.

Pirmā grāmata mums grib rādīt paša semināra gaitas, otra — viņu audzēkņu gaitas. Pirmajā darbā O. mums grib sniegt paša „semināra vēsturi“, kā jau tas uz vāka stāv rakstīts. Grāmatā sakopoti visi tā laika izgl. ministri un kurātori, tad semināra direktori un skolotāji, arī audzēkņi. Daudz telpas veltīts semināra iekārtas instrukcijām un programmām. Sākumā iespiesta arī semināra chronika. Un ar to arī diezgan pabiezā grāmata gandrīz beidzas! Viss sīki, jo sīki, minēti pat izejošo rakstu Nr. Bet semināra vēsturi vēl neesam mantojuši? Tikai pašās beigās 1 loksne tiek veltīta semināra dzīvei. To tad varētu skaitīt par īsteno vēsturi. Priekš tik lielas mācības iestādes, kas pastāvējusi 25 g., tas ir drusku par maz. Pareizāki būtu šo grāmatu nosaukt tāpat kā otro par „materiālu krājumu“.

1. lp. p. autors saka: „...sēmināra vēsture skaļ laikmetu ar ievērojamiem notikumiem tautu vēsturē un lieliem sociāliem savilpojumiem.“ Turpat tālāk: „Sēmināra darbību vēl stipri ietekmēja izglītības politikas virziens.“ Šie lielle vēsturiskie notikumi attēloti pārāk maz, neviena nodaļa nav veltīta, tikai starp rindīnām dažī teikumi šur tur iesprausti. Uz sēmināra dzīvi taču lielu iespaidu atstāja arī sabiedriskās kustības valstī, 1905. g., karš un revolūcija, pēdējie sagrāva arī pašu sēmināru. Tad pārkrīvošana līdz ar pareizticību no vienas puses un nacionālie centieni ar reliģisku meklēšanu otrā pusē, dažādi nemieri audzēkņu dzīvē u. d. c., tiem autors tikai nedaudz uzmanības velta. Par visām šīm lietām pašlaik Pāvils Rozītis daudz vairāk pastāsta savos „Valmieras puikās“. Ko sēminārs devis mūsu valstij, jo tas taču galv. kārtā bij domāts latviešiem? Ko tas arī devis mūsu baznīcai, jo tas taču bij domāts audzēkņiem ev.-luterticīgiem? Ar mācītāja K. Kundziņa darbību sēminārā sākās jaunas spēcīgas vēsmas ticības mācības pasniegšanā, par to tikai dažī teikumi Kundziņa biografijā.

Ikviens lasītājs ņemot šo grāmatu rokā vairāk cerēja, nekā izlasījis tanī atrada.

Otra grāmata nosaukta par vēsturisku un biografisku materiālu krājumu, kāda viņa arī tiešām ir. Tanī galvenā kārtā sniegtas ģimenes un audzēkņu dzīves gājumi. Izlasījušam arī otro grāmatu par abām kopā jāsaka:

koku dēļ pašu mežu grūti ieraudzīt! Vēl būtu vajadzīga 3. grāmata, kurai tad būtu jāsniedz dzīvais vēsturiskais tēlojums, ko šīs abas sniedz ļoti mazā mērā. Tad arī viena lapas puse no mūsu skolu vēstures patiesi būtu apgaismota.

Grāmatu ārējie ietēri atstāj patīkamu iespaidu. Būtu jāvēlās, kaut Valmieras skolotāju semināra audzēkņu piemēram sekotu arī citas absolventu biedrības, tad līdz ar to viņas savu galveno uzdevumu būtu papildējušas.

V. Dūnis.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. Edg. Rumba — Archibīskaps Nātans Sēderblūms (Söderblom). Baznīcas vadonis un vienotājs. 52 lp. Autors īsās raksturīgās līnijās attēlo šī lielā zviedru zinātnieka un baznīcas darbinieka dzīvi. Viņam izdevies ar nedaudziem faktiem atraisīt mūsu skatu tā, lai mēs redzētu šīs lielās personības svarīgākās iezīmes un saprastu šī oikumēniskā baznīcas tēva lielo ietekmi Eiropas baznīcas dzīvē. Grāmata modina interesi un liek mums pārdomāt arī mūsu baznīcas dzīves problēmas. Būtu teicami, ja autors būtu vairāk stāstījis arī par Sēderblūma teoloģiskiem un baznīcopolitiskiem uzskatiem, ko zināt mums ir vēl lielāka interese, un kam mēs piegrieztu vēl lielāku uzmanību.

2. J. Neikens — Bāris. Rakstu avota 10. numurs. 40 lp. Ar mākslinieka R. Kasparsona oriģinālziņējumiem. Šis ir pazīstamais stāsts, kurā J. Neikens pamāca, kā nebūs mātei audzināt bērnu. Stāsts savu nozīmi tagadnē nav vēl zaudējis un tā jaunizdošana tikai apsveicama.

3. G. Šaurums — Dr. Mārtiņš Luters. Rakstu avota 11. numurs. 48 lp. Grāmatiņa sniedz populāru Lutera dzīves un darbības attēlojumu. Tā ir derīga, jo visumā labi iepazīstina lasītāju ar Lutera dzīves gaitu un ļauj ielūkoties viņa personības lielumā. Autors tomēr nevadās no jaunākiem Lutera dzīves un darbības pētniecības atzinumiem, un vienā vai otrā vietā viņš raksta bez zinātniskās precizitātes, piem., par Lutera iestāšanos klosteri, par viņa runu Vormsas valsts saeimā, par Augsburgas konfesijas grāmatas novērtējumu no Lutera puses. Ir sastopamas arī kļūdas, piem., Luteru Eizenachā uzņēma savā namā nevis Urzulas Kotas kundze, bet Šalbes kundze (10.), ne Kamstats, bet Karlstats (16.) un c. Par valodas nepareizību liecina šāds teikums: „Pirmo reiz bibelē lasot, viņš uzdūrās uz stāstu no Samuēļa...” (11.).

Akc. sab. Valtera un Rapas izdevumā:

1. Fr. Zālītis, Latvijas vēsture vidusskolām; pēc 1935. g. programmas pārstrādāts 6. iespiedums. 370 lp. „Ko latviešu tauta pagātnē piedzīvojusi un pārcietusi, kā tā sasniegusi tagadējo stāvokli un kam par līdzšinējiem sasniegumiem tai jāpateicas — par visu to māca un stāsta Latvijas vēsture,” saka autors grāmatas priekšvārdā. Kas gan negribētu pa-

zīt Latvijas vēsturi? Tomēr ir cilvēki, arī mūsu baznīcas darbinieku — sveštautiešu vidū, kas gandrīz nekā nezina no Latvijas vēstures, vai arī kas zin kaut ko, tad zin to no vācu autoru tendenciōzi rakstītām vēstures grāmatām. Tādēļ aizrādām uz Fr. Zālīša vēstures grāmatas jauno izdevumu, kurā autors ielicis tās atziņas, ko devusi mūsu visjaunākā vēstures pētniecība. Fr. Zālītis ir vēsturnieks, kas raksta ar lielu īstenības objektivitāti un ievēribas cienīgu rūpību, un kas savu teicamo izsaka skaidros spriedumos un labas valodas teikumos. Grāmatu kuplina ar vēsturisku gaumi izmeklētas illūstrācijas.

2. Kronvalda Atis, Kopoti raksti II, Alfrēda Gobas sakārtojumā; 480 lp. Šinī rakstu sakopojumā ievietoti šādi Kronvalda lielāki raksti: 1. Tēvzemes mīlestība; 2. Tautiskie centieni, abas grāmatas; 3. Dzimtenes mācība; 4. Kāds vārds par mūsu tautas skolām; 5. Solōns un 6. Vēstules. Zīmīgs ir pats pirmais Kronvalda raksts par tēvzemes mīlestības avotiem, kurā viņš izteic atziņas, kas vēl tagad ir ievēribas cienīgas un arī mums iegaumējamas, lai tēvzemes mīlestības izkopšanā būtu panākumi. A. Goba, komentējot šo rakstu, nav atbrivojies no dievturīgās tendences, kas ļauj viņam iztulkot no Kronvalda raksta atziņas, kādas tur viņš neizteic, tā, piem., par jauno ētiku, kurai Kronvalds liekot pamatus ar citēto teikumu no ceturtās lapas puses (446.), vai arī par ticības mācību kā tēvzemes mīlestības avotu (456.). Sevišķi pēdējā jautājumā redzam, ka A. Goba tīšām grib pārprast Kronvalda domas par ticības mācību un tulkot tās pēc savas vajadzības un iedomas. Spriežot par nepareizām reliģijas mācībām, Kronvalds nebūt neizteic uzskatu, ko ietekmētu doma par nacionālās reliģijas svētumiem. A. Goba grib ar visu varu Kronvaldu padarīt par klerikāļu pretinieku (469.), bet tāds viņš nemaz negribēja būt, kā to apliecina viņa paša vēstules. Kronvalda mentalitāte visumā ir nacionāla, bet arī kristīga. Krājumā atrodam tulkojumā abus rakstus par nacionāliem centieniem, kas savā laikā sacēla lielu ievēribu, un ko T. Zeiferts dibināti uzlūko par latviešu tautisko centieni programmas rakstiem. Vērtīgā kopotu rakstu daļa ir Kronvalda vēstules, starp kurām arī ir vairākas mācītājiem rakstītas.

3. Indriķa Livonijas chronika. Tulkojis J. Kripēns. 232 lp. „Mūsu pagātne ir ne mazāk liela un cēla kā citām tautām, bet viņa ilgu laiku ir bijusi kā teikā nogrimusi pils. Celsim viņu augšā un mācīsimies skatīties viņas klusajā lielumā“ — saka tulkotājs priekšvārdā. Šis nolūks attaisno chronikas jaunizdevumu. Jāapsveic šis chronikas jaunais tulkojums un izdevums (1883. g. to pārtulkoja jau M. Silīņš no kāda chronikas sagrozīta teksta), jo šī chronika, kas aptver laiku no 12. s. astoņdesmitajiem gadiem līdz 1227. g. ir ievērojams mūsu vēstures pirmavots, kas sniedz diezgan objektīvas ziņas par kristīgās ticības pirmiem sākumiem agrākajā Livonijā. Par teicamu jāatzīst tas, ka tulkotājs piezīmēs pievieno Pabsta un Biļķina pētījumu rezultātus par bībeles, katoļu lūgšanas grāmatas, svēto mocekļu darbu un nāves aprakstu ietekmējumiem chronikas rakstītāja valodā. Jāatzīmē glitais izdevums.

4. Jūlijs Lācis, Mūža meža maldi, Romāns no latviešu izceļotāju dzīves Brazīlijā. 368 lp. Autors attēlo ap 1923. gadu Latvijā dažu baptistu radīto reliģisko kustību, kas atrāva tūkstošiem latviešu no dzimtenes un aizveda tos uz tālo Brazīliju, sludinot to par izredzēto izglābšanas zemi. Sākumā viņš rāda pašu izceļošanu un tad galvenā kārtā tos maldus, ko aiz patīgiem nolūkiem izceļotāju vadonis un viņa palīgi sagādā izceļotājiem Brazīlijas mežos. Romānā ielikts liels daudzums faktiskā materiāla un labi raksturo sektantu dzīvi un darbību, sektantu sludinātāju liekulību un neatbildību Dieva un tautas priekšā. „Reiz šie ļaudis atkal atgūs saprātu, modīsies no mūža meža maldiem un prasīs tev atbildi. Reiz dzimtene prasīs atbildi, kā tu drikstēji nolaupt viņai tik daudzus dēlus un meitas. Reiz tev tava spaša sirdsapziņas priekšā būs jādod atbilde: kādas tiesības tev bija mulsināt šos ļaudis, vest tos uz iznīcību savu patīgo iegribu dēļ?” (229.) — tā laužas uz āru cilvēku naids pret Puntūzi (vadoni). Grāmata īpaši lasāma tiem, kam sektanti vēl tagad samulsinā un sadūļo ticības dzīvi.

5. Jānis Jaunsudrabiņš, Neskaties saulē. Romāns, 220 lp. Tas ir romāns par laulības dzīves sarežģījumiem, kādi rodas tad, kad atraitnis tūlīn pēc pirmās sievas apprec gados daudz jaunāku sievieti, kas pie tam ir ētiskā ziņā mazvērtīga un neatsaucīga vīra mīlestībai. Autors izbārsta pa romāna lapaspusēm daudzus ētiskā rakstura spriedumus, izteic dažas īpatnējas ētiskas domas, lai gan visumā rakstnieka ētiskie uzskati ir bez reliģiozas apgarotības un kristīgā ētosa dziļuma.

A 1 b. F.

Redakcijai piesūtītas šādas grāmatas:

Izglīt. Min. Mēnešraksts 1936. g. Nr. 4.—11.

Daugava 1936. g. Nr. 5.—11.

Sējējs 1936. g. Nr. 2.—11.

Dr. Försters, Kā man dzīvot? Dzīves mācība II. d. 1936. g.

A. Indriksons, Svinēsim Mātes dienas vietā ģimenes dienu. 1936.

Dr. K. Freudenfelds, Kristīgās baznīcas vēsture. III. iesp. 1936.

C H R O N I K A

Latvija

Brāļu kapu izbūves iesvētīšana.

Mūsu dzimtenē ir daudz vietu, kurās mūžam dziļā godbijībā un pateicībā pieminēs visa mūsu tauta. Tās ir ciņu vietas, kur katra zemes pēda slacīta tautas varonīgāko dēlu asinīm. Šīs asinis lietas kvēlā ciņā par tēvzemi un viņas brīvību. Daudziem jo daudziem cīnītājiem nebija lemts skatīt Latvijas uzlēcošās saules rīta blāzmu, tie atdeva sevi visu un iemantoja mūžīgo mieru. Un tāpat kā ciņā, kur ciešās rindās viņus slēdza kopīgais mērķis, ciešās rindās viņi tagad dus atkaŗotajā dzimtenes zemē, kur viņus guldījušas pateicīgās tautas rokas. Viņu miera vieta — Brāļu kapi — ir visas tautas svētnīca, uz kuriem mūžam nemitēsies staigāt mūsu tautas nākamās paaudzes. Lai kāds būtu mūsu sasniegums un ieguvums, mums jānes ziedi Brāļu kapu altārim, dziļi liecot galvu pateicībā tiem, par kuriem nebeidz sērot Māte — Latvija.

Rīgas Brāļu kapos kopš 1915. gada oktobra, kad te guldīja pirmos kritušos latviešu strēlniekus, miera vietu raduši gandrīz divi tūkstoši tēvzemes varoņu. Par Brāļu kapu uzpošanu sākumā gādāja Latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komiteja un Latvijas Sarkanais krusts. Jaunu posmu kapu izveidošanā ievadīja 1920. gada 10. marts, kad toreizējais ministru prezidents un tagadējais valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** ierosināja valdību rūpēties par līdzekļiem kapu izbūvei un nodibināt Brāļu kapu komiteju. Jaundibinātās komitejas priekš-

sēdētājs bija ministru prezidents **K. Ulmanis**, un komitejā darbojās armijas virspavēlnieks, tagadējais kara ministrs **ģen. J. Balodis**, viss ministru kabinets, Rīgas pilsētas un dažādu organizāciju pārstāvji. 1922. gadā Brāļu kapu komiteja izveidojās privātā organizācijā, ar kara ministra uzraudzību un māc. E. Bergu kā valdes priekšsēdētāju. Rosīgi turpinot zemes un dārzniecības darbus, 1923. gadā izsludināja sacensību kapu arhitektoniskās un tēlnieciskās izbūves meta iegūšanai. Pieņēma tēlnieka K. Zāles izstrādāto projektu, un 1924. gada 18. novembrī svinīgā ceremonijā lika Bāļu kapu izbūves pamatakmeni. Šī gada oktobra beigās noslēdzās pakāpeniskā kapu celtnieciskā izveidošana, un Lāčplēšu svētkos, 11. novembrī notika šī mūsu tautas dižā panteona iesvētīšana.

11. novembrī plkst. 11 kapos ieradās valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis**, kara ministrs **ģen. J. Balodis** un armijas komandieris ģen. K. Berķis. Pie kapu vārtiem viņus sagaidīja visi ministru kabineta locekļi un archibiskaps prof. Dr. T. Grünbergs ar armijas mācītāju L. k. o. k. P. Apkalnu. Kapos, kur paaugstinājumā dega svētā uguns, bija sapulcējušies diplomātiskā korpusa locekļi, ģenerāļi, karaspēka daļu komandieri, atbildīgie valsts un sabiedrības darbinieki. Svinības ievadot, valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** uz altāra nolika krāšņu vainagu ar veltījumu: „Latvijas atbrīvošanas ciņu varoņiem aizsaulē.“

Garīgo aktu ievadīja korālis „Pie brāļu kapu smilšu kopas“, kam sekoja archibīskapa prof. Dr. T. Grünberga svētruna, pamatā liekot Lk. ev. 12, 49 vārdus: „Es esmu nācis uguni mest uz zemi, un kā es gribētu, ka jau degtu.“ Archibīskaps izcēla kritušo varoņu neizmērojamo dzimtenes mīlestību, kas lai iededzina līdzīgu kvēli arī mūsu sirdīs, un iesvētīšanu izdarot atgādināja vārdus: „Novelc savas kurpes, jo tā vieta, kur tu stāvi, ir svēta zeme.“ Kritušos pieminēja armijas māc. P. Apkalns, bet svētīšanas vārdus teica archibīskaps.

Sekoja valsts prezidenta **Dr. K. Ulmaņa** uzruna karavīriem, bet svinības noslēdza karaspēka daļu parāde.

Vakara krēslai iestājoties, sērojošās mātes tēla pakājē iedegās kristīgās ticības un miera zīme — krusts.

R. S.

*

29. okt. pēcpusdienā Meža kapos tika atklāts piemineklis mir. Teoloģijas fakultātes Vecās derības prof. I. Bencingeram.

Meža kapu klusumā atskan dziesma „Jeruzāleme, augsta pilsēta“. Prof. V. Maldonis runā par miesu, kas iznīkst un garu, kas dzīvo arī pēc nāves. Prof. B. gars vēl vienmēr dzīvs Teol. fakultātē. Profesors K. Kundziņš runājot par dzīves cīņām, norāda, ka nelaiķis pēc dažādām cīņām savā dzīvē, mūža vakara cēlienā darbojies Latvijā un tagad arī Latvijas smiltajā atdusas.

Teoloģijas fakultātes vārdā vaiņagu noliek nelaika pēctecis un audzēknis doc. E. Zicāns. Fakultātes absolventu vārdā vaiņagu noliek māc. A. Mitulis, studentu vārdā — stud. V. Ozols. Pie kapa studentu dziedoju

b-bas „Dziesmuvara“ koris nodzied „Integer vitae“.

Prof. I. Bencingers no 1921. gada kā Vecās derības profesors darbojās L. Ū. Teoloģijas fakultātē. Plaši pazīstams zinātnieks, ilgus gadus darbojies Vācijā, Palestīnā un Amerikā. Mīra Rīgā 12. III. 35. g. 70 gadu vecumā. Prof. I. Bencingers, būdams pēc tautības vācietis, vēl mūža vakarā iemācās latviešu valodu un pēc ilga, zinātnei velūta mūža atdusas Latvijas smiltajā.

V. D.

Divi pateicības dievkalpojumi.

Armijas, Lāčplēša kara ordeņa un kara invalidu svētku priekšvakarā, 10. novembrī Archibīskapa katedrālē notika svinīgs pateicības dievkalpojums. Dievkalpojumā ieradās valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** un kara ministrs **ģen. J. Balodis**, kam sekoja armijas komandieris **ģen. K. Berķis** un armijas augstākie virsnieki. Goda vietas katedrālē ieņēma ministru kabineta locekļi, atbildīgie valsts darbinieki un augstākie virsnieki. Svētrunu teica armijas mācītājs P. Apkalns, pamatā liekot vārdus: „Pieminat pagājušās dienas, kurās apgaroti esat cīnījušies lielu spēka cīņū.“ Mācītājs uzsvēra, ka blakus Lāčplēša varoņgara apdvestajam cīņū laikam, liels un svarīgs ir arī mūsu valsts atjaunošanas laikmets, ko ievadījis mūsu pirmais ministru prezidents un tagadējais valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** un Latvijas atbrīvošanas cīņū virspavēlnieks, tagadējais kara ministrs **ģen. J. Balodis**. Jauns bauslis, kas jāmācās baznīcā, skolā un mājā — kalpot valstij un tautai. Mīrušo cīnītāju piemiņu godināja virsmāc. **E. d. g. Bergs**, bet beigu liturģiju un

svētišanu izdarīja archibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs.

Valsts svētku rītā, 18. novembrī, kad visas Latvijas dievnami pildījās dievlūdžējiem, svinīgs dievkalpojums notika krāšņi dekorētajā Archibīskapa katedrālē. Dievkalpojumā ieradās valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis**, kara ministrs **ģen. J. Balodis**, ministru prezidenta biedrs **M. Skujenieks** un pārējie ministru kabineta locekļi, armijas komandieris **ģen. K. Berķis** ar armijas augstākiem virsniekiem un valsts un pašvaldības iestāžu vadītāji, kā arī diplomātiskais korpuss. Svētrumu teica archibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs. Archibīskaps starp citu uzsvēra, ka šī diena ir ne tikai pateicības, bet arī solījuma diena: uzticīgi kalpot un pildīt savus pienākumus, jo mēs visi esam šī nama — mūsu Latvijas — nama turētāji. Mums jāizkopj sava atbildības sajūta, jāpadziļina ticība Dievam, līdzcilvēkiem un sev. Tikai tad varam kļūt par cilvēkiem, uz kuriem var palauties valsts un Vadonis. Ja mēs kļūsim uzticīgi valsts pūsoni, kas prot nest upuru un arī savu dzīvību ziedot, tad mūsu tauta un valsts pastāvēs mūžīgi. Lūgšanas vārdus teica armijas māc. **P. Apkalns**. Svinīgais valsts svētku dievkalpojums noslēdzās ar beigu liturģiju un archibīskapa svētišanas vārdiem.

Valsts prezidents atjaunoto garnizona kapu iesvētišanā

27. septembrī iesvētīja atjaunos Rīgas garnizona kapus. Kapos ieradās valsts prezidents **Dr. K. Ulmanis** un kara ministrs **ģen. J. Balodis**.

Svētbrīdi noturēja armijas mācītājs **P. Apkalns** un māc. **J. Birģelis**.

Valsts prezidents iepazinās ar kapu izbūvi, ko kara ministra ierosināta, veikusi Rīgas kara slimnīca. Valsts galva iegriezās arī Meža kapos, kur apmeklēja Latvijas pirmā ārlietu ministra **Z. Meierovica** atdusas vietu.

Armijas draudzes pārvaldes ieviešana amatā.

Armijas draudzei kara ministrs **ģen. J. Balodis** apstiprinājis pārvaldi. Draudzes padomes priekšnieks ir **ģen. F. Virsaitis**. 4. oktobrī Archibīskapa katedrālē notika svinīga draudzes pārvaldes ieviešana amatā. Krāšņi dekorētā un dievlūdžēju pārpildītajā katedrālē ieradās kara ministrs **ģen. J. Balodis**, armijas komandieris **ģen. K. Berķis** u. c. augstākie virsnieki. Svinīgā draudzes padomes locekļu gājiena priekšgalā gāja armijas mācītājs **P. Apkalns** un **ģen. F. Virsaitis**. Ieviešanas runā māc. **P. Apkalns** karavīru saimei starp citu teica: „Pēc baigām dienām pār mūsu zemi atspīdējusi jaunā rīta saule. Jūs esat kalpojuši savai tautai un tēvzemei, nesot vissmagākos upurus. Grūtākos pārbaudījuma brīžos jūs bijāt stipri un nesalaužami. Arī tagad, atbrīvotā un atjaunotā Latvijā jūs esat aicināti kopt garīgās vērtības. Mūsu atbrīvošanas cīņu virspavēlnieks, kara ministrs **ģen. J. Balodis** vienmēr rūpējies, lai armija būtu arī garīgi stipra.“ Sekoja padomes locekļu svinīgais solījums. Svētrumu teica Jelgavas garnizona mācītājs **J. Kuļlītis**, lūgšanu māc. **A. Liepiņš**.

»C E Ļ Š«

laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

II gads.

Redaktors: māc. G. Šaurums.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc.
P. Detlavs.

1936.

Izdevēja: E v. - L u t. B a z n ĩ c a s v i r s v a l d e.

I. Vispārīgi raksti:

	Lapp.
Prāv. K. Avots — Pareizais ceļš	1
Prof. V. Maldonis — Grēks	4, 74, 148, 197
Māc. P. Rozenbergs — Garīgais amats	10
A. Vītols — Latviešu ētikas vēstures materiāli K. D. Lenča spre- diķu grāmatā	19
Māc. Aleksandrs Veinbergs — Brāļu draudze latviešu dailiteratūrā	25, 84, 155, 210, 283
Alfrēds Sausne — Rodēns mūžības tālēs	32, 96
Prāvests mag. theol. V. Rozenieks — Per aspera ad astra	65
D. K. Beldavs — „Mijā vecā dziesmu grāmata“	67
R. Skrābāns — Usmas baznīca	91
Māc. G. Šaurums — Vasaras svētku gara uguns	137
Prof. K. Kundziņš — Kur skaistums sastopas ar mūžību	140
Māc. Dr. theol. K. Freudfelds — Dieva domas un cilvēka darbi	193
Romāns Šmits — Purgātorijs	203, 272
Richards Rudzītis — Hierarchiskais princips un dzīve	219
Māc. K. Bilzens — Reformātori un evaņģeliskā baznīca	225
Lic. cheol. Edg. Rumba — Jēzus Nātana Sēderblūma uztverē 229, 295, 360	229, 295, 360
Prāvests K. Irbe — Pļaujas svētkos	265
Richards Rudzītis — Sirds lūgšana	271
Cand. theol. L. Bitenieks — Oksfordas grupu kustība	290, 367
Prāv. A. Virbušis — Adventā	337
Doc. Alb. Freijs — Annas Brigaderes domas par sirdsapziņu	341
B. Kasars — Darbs — mūsu senču augstākais tikums	347
Sveiciens ministrim prof. Dr. A. Tentelim	358
H. Biezais — Mācītāja reliģiskā un ētiskā personība	374

II. Skola un pēdāgōģija.

Cand. hist. Ādolfs Klepers — Ģenerālsuperintendents Kārlis Gottlobs Zonntāgs kā izglītības darbinieks 38, 102, 165, 234, 302, 384	38, 102, 165, 234, 302, 384
Prof. K. Kundziņš — Pārdomas par ētisko audzināšanu sakarā ar Fr. V. Foerster'a pēdāgōģiskām idejām	48
Māc. A. Birznieks — Ticības mācības senāk un tagad	113
Milda Grīva — Reliģijas stunda pamatskolas I klasē	177
Priv. doc. F. Treu's — Ecole pratique des Hautes Etudes	179
Stud. theol. Bernhards Kasars — Rīta lūgšanu paraugi	245

Kandavā 18. oktobrī notika vietējās baznīcas 200 gadu pastāvēšanas svētku svinīgs dievkalpojums. Dievkalpojumu ievadīja mācītāju un draudzes padomes gājiens apkārt baznīcai. Baznīcā ievadvārdus sacīja Kandavas iecirkņa prāvests A. Virbulis, bet svētrunu Baznīcas ģimnazijas direktors māc. A. Voitkus. Kandavas draudzes mācītājs R. Zariņš sniedza pārskatu par baznīcas likteni laika gaitās.

*

Jaunlatgalē 25. oktobrī iesvētīja jauno draudzes dievnamu. Svinību vietā ieradās arhibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs, iekšlietu ministrijas garīgo lietu pārvaldes priekšnieka E. Dimiņš, Latgales iec. prāvesta K. Irbes un vairāku mācītāju pavadībā. Jaunā baznīca bija krāšņi greznota rudens ziediem, bet baznīcas laukumā bija uzcelti goda vārti. Dievkalpojumā bez arhibīskapa vēl piedalījās prāvests K. Irbe, mācītāji Freibergs un Bērziņš. Pēc dievkalpojuma viesi pulcējās Aizsargu namā, kur valsts prezidenta **Dr. K. Ulmaņa** sveiciens nodeva prezidenta adjutants plkv.-lt. Lūkins, bet iekšlietu ministra V. Gulbja — garīgo lietu pārvaldes priekšnieks E. Dimiņš. Draudzes vārdā par apsveikumiem un atbalstu pateicās draudzes padomes priekšnieks Šmits.

*

Straupes draudze 1. novembrī atzīmēja savas pastāvēšanas 730 gadu jubileju. Dievkalpojumā, kuru vadīja vietējās draudzes mācītājs E. Lange, svētrunu teica māc. D. Eizengrauds. Vakarā Straupes lauksaimn. b-bas telpās notika koncerts.

*

Zilupē 8. novembrī notika svinīgs dievkalpojums, kurā arhibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs iesvētīja Zilupes baznīcas jauno zvanu, ko dāvājušas Liepājas kara ostas darbnīcas un jauno altāra gleznu. Amatā ievada Latgales iec. vikaru A. Treivertu. Svinībās piedalījās iekšlietu ministrijas garīgo lietu pārvaldes priekšnieks E. Dimiņš un mācītāji Fr. Kramiņš un J. Vidulejs.

*

Ar Pieminekļa valdes materiālo atbalstu Usmas draudzei uzcelta jauna koka baznīca, jo pēc vecās Usmas baznīcas pārvešanas Brīvības mūzejā, draudze palika bez sava dievnama. Baznīca celta guļbūvē, latviskā stilā, pēc arch. prof. Dr. P. Kundziņa un arch. P. Arenda meta, un viņas būve izmaksājusi 6000 latu. Altārī L. Liberta glezna „Kristus uz jūras“. Jauno dievnamu 15. novembrī iesvētīja arhibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs, piedaloties Baznīcas ģimnāzijas direktoram māc. A. Voitkum.

*

Rēzeknes ev.-lut. draudzes jaunajai baznīcai pamatus lika 1932. gadā. Tagad plašais dievnams jau gandrīz nobeigts. No Zviedrijas saņemta dāvana — vērtīgs griestu kronlukturis. Tāpat Zviedrija baznīcas būvi atbalstījusi ar lielāku naudas summu.

Archibīskaps prof. Dr. T. Grūnbergs

5. novembrī atgriezās no Dānijas, kur viņš piedalījās Dānijas ev.-lut. baznīcas reformācijas 400 gadu atceres svinībās. Jubilejā kuplā skaitā piedalījušies Eiropas luterānisko baz-

nicu pārstāvji. Archibīskaps nodevis sveicienus Latvijas baznīcas vārdā.

Svinībām sekojošā garīdznieku sanāksmē archibīskaps prof. Dr. T. Grünbergs referējis par baznīcas apstākļiem Latvijā, uzsverot, ka atjaunotās Latvijas valdība pret baznīcu izturas ļoti labvēlīgi, un ka Latvijas baznīca sekmīgi veic savu uzdevumu, audzinot garīgi stipru latviešu tautu.

Teoloģijas fakultāte.

L. ū. padome teoloģijas fakultātes vecāko docentu Dr. theol. Jāni Rezevski ievēlējusi par profesoru, bet privātdocentu lic. theol. Edgaru Rumbu par docentu.

*

Teoloģijas fakultāte atstājusi sagatavoties zinātniskam darbam pie pirmkristīgās reliģijas katedras cand. theol. Edgaru Jundzi.

*

Teoloģijas fakultātes absolventu biedrības zinātniskās dienas šogad notika 29. oktobrī Teoloģijas fakultātes sēmināra telpās.

Sanāksmē piedalās fakultātes mācības spēki un teoloģijas kandidāti, kas beiguši L. Ū. Teoloģijas fakultāti, kopskaitā 73 personas. Sanāksmi vada biedrības priekšnieks māc. A. Mitulis. Mūžībā aizgājušo biedreni Emmu Freidenfeldi-Niedru pieminot nodzied: „Kādā nu mierā“. Sanāksme nolemj dibināt pie Teoloģijas fakultātes vienu stipendiju kādam trūcīgam teoloģijas studentam. Valdē ievēl visus līdzšinējos: māc. A. Mituli, doc. A. Freiju, doc. E. Rumbu, priv. doc. F. Treu un cand. theol. E. Ozoliņu. Revīzijas komisijā ievēl: māc. A. Birznieku, māc. P. Rozenbergu un māc.

Ed. Putniņu. Par biedriem tiek uzņemti 11 teoloģijas kandidāti.

Pēc biedru sapulces tiek nolasīti arī vairāki referāti. Prof. K. Kundziņš referē: „Kā iespējams noteikt kristietības būtību?“ Ja skatāmies uz austrumiem, tad redzam, ka lielieki likvidē baznīcu un reliģiju. Arī rietumos grib veco ārdīt. Vācijā Rozenbergs rases principu izvirza pirmā vietā. Asins balss atklāsmi un atklāsmi Jēzus Kristus personā grūti ir sintezēt. No periferijām mums būs jāatsakās, lai vismaz kodolu glābtu. Niče savā laikā ironizēdams par kristīgo ticību teica, ka tā esot vergu morāle, mazvērtīgo ļaužu sacelšanās pret vērtīgo šķiru. Daži saka: kristīgā ticība līdzinoties marksismam, abiem utopija esot gala mērķis. Pēc tam referents apskata Špenglera, Heilera un Fөрstera uzskatus par kristīgo ticību. Referents saskata tās pazīmes, ko kristiānisms devis visai pasaulei. Tās būtu: 1. Universāla Dieva valstības ideja; 2. Agāpes ideja; 3. Atzīmēšanas jeb augšāmcelšanās ideja. Kristīgā ticība ir šo ideju iemiesojums. Jēzus Kristus pats ir kristietības būtība.

Prof. L. Adamoviča referats: Programmas un mācības grāmatas ticības mācībā“. Programma ir tikai skelets, mācības grāmatā šis skelets ietērpjas ar miesu, bet dzīvību iepūš skolotājs. Mācības viela blakus skolotāja personai spēlē galveno lomu. Pie labas programmas var būt arī sliktas grāmatas un arī otrādi. Šinī ziņā pirms kara bij stingums un naivitāte. Verbālisms tomēr bija galvenais. Viss burtiski bij jāzin no galvas. Jaunas vēsmas sākas ar K. Kundziņa darbību Valmieras skolotāju sēminārā. Jau 1912. g. viņš

prasija reformu tic. māc. programmā. Viņam tomēr nācās justies kā bal- tam zvirbulim. Pēc kara atkal revo- lūcijas ēna bij valdošā. Tika izstrā- dātas jaunas programmas. Gribēja lai programmas atbilstu zinātniskai teo- loģijai. un paidagoģijai. 1934. g. 15. maija pārmaiņas valsts dzīvē atsaucās arī uz skolas dzīvi. Ticības māc. stundu skaitu vidusskolās pāvairo, ti- cības māc. ievēd arī arodskolās. Ti- cības mācības komisija pie Izgl. mi- nistrijas. Baznīcas virsvaldei veto tiesības. Šinī vasarā ir izstrādātas jaunas pogrammas, arī Baznīcas virs- valde izdevusi jaunas ticības mācības grāmatas.

Referents kritiski apskata jaunās

programmas. Laika trūkuma dēļ viņš nespēj vairs apskatīt arī ticības māci- bas grāmatas, nedaudz tomēr paspēj pakavēties pie Baznīcas virsvaldes iz- dotām jaunajām ticības mācības grā- matām.

Prof. V. Maldonis referē: „Baz- nīcas stāvoklis“. Ap baznīcu tagad tinas 2 varas: valsts un tauta. Ikviens baznīcu prasa sev. Referents pieved Lutera un Brunnera uzskatus par baznīcu un valsti. Tālāk viņš pa- kavējas pie dzejn. Ed. Virzas pēdē- ģiem rakstiem laikr.: „Brīvā zeme“ — 10. okt. „Garīga stāja“ un 24. okt. „Jaunais gars“. Pēc tam referents pakavējas pie mūsu baznīcas stāvokļa valstī.

V. D.

Ā R Z E M E S

In memoriam.

Jēnā 62 gadu vecumā miris pa- zīstamais vācu jauderībnieks Hein- richs Veinels, pārliecināts kritis- kāš teoloģijas pārstāvis, „Jesus im neunzehnten Jahrhundert“ autors. Teoloģijas studentiem labi pazīstams viņa Ievads Jaunajā Derībā.

*

Berlīnē miris teoloģijas profesors Artūrs Tītiuss (Titius). Galve- nais viņa darbs ar paliekamu nozī- mi: „Natur und Gott.“

*

Miris jauderībnieks prof. Vil- helms Baldenspergers, kas darbojās Gīsenā, vēlāk Strasburgā.

*

Mārburgā miris asīriologs Pēteris Jensens, kas bija pazīstams ar

savā laikā ļoti populārajiem pētīju- miem par Gūlgameša ēpu.

Igaunija.

Zviedru mācītājiem Igaunijā turp- māc atļauts darboties zviedru draud- zēs (7—8000 loc.) tikai ar nosacī- jumu, ka tie pieņem Igaunijas pa- valstniecību. Pret to diezgan asi nostājies archibīskaps Eidems Up- salā.

*

Par nepieciešamo baznīcas un skolas sadarbību plašāku rakstu laik- rakstā „Uus Eesti“ publicējis Pērnavas iecirkņa prāvests Grīnbergs. Pēc prāvesta domām mācītāju un skolo- tāju starpā jāvalda uzticības pilnai sadarbībai. Līdzšinējās attiecībās daudz kas revidējams. Skola un viņas darbinieki nedrīkst baznīcā sa-

skatīt reakcionāru institūtu, kas tautas maldina, un no kura tāpēc jāturta pēc iespējas tālāk. Skolotājiem jāizprot baznīcas augstie mērķi un cēlie nodomi. No otras puses arī baznīca nedrīkst nosodīt skolu nepelnītiem pārmētiem. Tā kā izglītības pakāpes starpība starp mācītājiem un skolotājiem tagad daudz mazāka kā senāk, tad savstarpīga saprašanās un sadarbība pilnīgi iespējama. Autors proponē mācītājiem rudenos sasaukt savas draudzes, resp. novada skolotāju sanāksmi, kur kopīgās pārrunās būtu nospraūzamas arī praktiskās sadarbības pamatlīnijas. Autors dómā, ka tieši skolotājam jābūt tam, kas izpilda mācītāju funkcijas tajos gadījumos, kad pēdējais nav sasniedzams, piem., krīstību un apbedīšanas gadījumos.

Vēl prāvests Grīnbergs piezīmē, ka Pērnavas iecirknī skolotāji ļoti rosīgi piedalās baznīcas padomēs un kā baznīcas pārstāvji sinodēs.

Somija.

Šī gada septembra beigās Somijas mācītāju apvienība Helsinkos sarīkoja teoloģisku priekšlasījumu ciklu, kurā bez somu izcilākiem teologiem piedalījās arī pazīstamais Cīriches sistēmātiskās teoloģijas profesors Brunners. Viņš noturēja Helsinku universitātes aulā četrus ļoti kupli apmeklētus priekšlasījumus. 27. septembrī lielākajā Helsinku baznīcā Brunners runāja par Oksfordas kustību.

Vācija.

Tagadējo Vācijas baznīcas stāvokli iezīmē liela sadrumstalotība, bet arī zināma nomierināšanās. Iespējams pat saskatīt pazīmes, kas

liecina par kompromisa meklēšanu valsts autoritāro prasību un evaņģēlija absolūtisma starpā.

Acumirkli Vācijas baznīcas izveidošanas darbā var saskatīt četrus galvenos virzienus.

Valsts baznīcas ministrija jau gandrīz kopš gada stāvokli kārtot ieceldama baznīcu padomes resp. komitejas (Ausschüsse). Šo darbu labvēlīgi ietekmē ministra Kerla (Kerri) personība un autoritāte. Ministra slimība gan aizkavēja baznīcas vadības pārkārtošanas darbu Mекленбургā un Tiringā, bet tagad arī tas stipri pavirzīts uz priekšu.

Valsts baznīcas komitejai nākas pārvarēt daudz grūtību, piem. arī pieminētajā Mекленбургas un Tiringas baznīcas lietu kārtošānā. Bez tam opozīcijā nostājusies lielākā Apliecības baznīcas daļa.

Evaņģēliskās luteriskās baznīcas padome savai vadībai pakļāvusi septiņas provinces baznīcas. Padome izveidojusies no Apliecības baznīcas un arī tagad tām dažas kopīgas pamatlīnijas. Domstarpības rada Apliecības baznīcas radikālā spārna uzskati par baznīcu komiteju absolūto lomu, baznīcu pārvaldīšanā. Luteriskā padome acumirkli varbūt ir tradicionālās baznīcas lielākais spēks, kam labvēlīgos apstākļos lielas iespējamības nākotnē. Viss atkarājas no baznīcas un valsts attiecību tālākās izveidošanās.

Vācu evaņģēliskās baznīcas iepriekšējā vadība, kas pārstāv Apliecības baznīcu šaurākā nozīmē un noraida sadarbību ar baznīcu komitejām, krasi aizstāv viedokli, ka evaņģēliskās baznīcas

atjaunošana iespējama vienīgi pilnīgā baznīcas neatkarībā.

(Pēc „Oekum. Presse- und Nachrichtendienst“)

Spānija.

Madriē un tajās valsts daļās, ko pārvalda tautas fronte, nav vairs ne baznīcu, kur noturētu dievkalpojumus, ne klosteru, ne ordeņu skolu. Tās savā rīcībā pārņēmušas sociālistiskās jaunatnes grupas savām sānāksmēm. Cik līdz šim zināms, Spānijā pavisam nogalināti pieci bīskapi. Archibīskapa un kardināla Vidala i Barakvera (Taragonā) liktenis nav zināms. Pēc vācu laikraksta „Reichsbote“ datiem Spānijā nopostītas 200 baznīcas, nogalinātas 200 ordeņa māsas, tāpat 217 vīriešu ordeņu locekļu un 200 priesteru. Cietumos atrodies ap 500 garīdznieku.

Vācu un spāniešu evaņģēliskās baznīcas Barselonā nav nopostītas, lai gan smagi cietuši daudzi Katalonijas dievnamu.

Krievijas bezdievju centrālpadome Spānijas tautas fronteī nosūtījusi 36,5 milj. Francijas franku lielu pabalstu. 48 miljoni vēl sekošot. Spānijas ministru prezidentu Kaballēro Maskavas bezdievji iecēluši par „goda bezdievi“ ar speciālo novēlējumu — Spānijas baznīcai dot izšķiņošo triecienu.

Krievija.

Pagājušā gadā Krievijā slēgtas 14.000 baznīcas un kapellas. Tiesai

nodoti 3687 garīdznieku, no kuriem 29 piespriests nāves sods.

Visā Krievijā bija apmēram 120.000 dievnamu. Reālizējot bezdievju „piecgades“ plānu, puse no tiem noārdīti, pārējos iekārtoti bezdievju klubi, teātri, veikali, noliktavas, pirtis u. t. t. 1937. gadā paredzēts iznīcināt arī tās baznīcas, kas līdz šim vēl saudzētas viņu vēsturiskās vai mākslinieciskās nozīmības dēļ.

Krievijas bezdievju centrālpadome nolēmusi izdot pastmarku sēriju bezdievības propagandai. Kādā markā attēlota degoša baznīca ar uzrakstu: „Nogaliniet visus mācītājus un nodedziniet baznīcas.“

Abesīnija.

Abesīnijā pašlaik darbojas deviņas evaņģēliskās misijas sabiedrības: amerikāņu, zviedru, angļu un vācu ar 150 misijas darbiniekiem. Itālija savukārt Abesīnijā nodibinājusi 12 apustuliskus vikariātus. Nākotnē paredzēts misijas darbā pielaist vienīgi itāliešus. Eritrejā zviedru misionāriem darbība jau noliegta un audzēkņi nodoti Romas misijai.

Muhamedāņiem Itālijas vicekarālis apsolijs Adisabebā un Hararā uzcelt lielas mošejas. Harāru paredzēts izveidot par muhamedāņu svēto pilsētu un par centru muhamedānisma studijām. Korāna mācību ietilpinās skolu programmās.

Atbild. redaktors: māc. **Gustavs Šaurums.**

Redakcijas kollēģija: prof. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. L. Bērziņš, doc. Dr. A. Freijs, māc. P. Detlavs.

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**